

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVII

КВІТЕНЬ – 1996 – APRIL

No. 553

НОВІ ДНІ

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

Австралія: \$40.00

австралійських

Інші країни

\$30.00 American or equivalent
Авіапочтою — \$50.00 U.S.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - Австралія:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksutenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoore Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950–1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Дмитро Павличко — З НОВИХ ПОЕЗІЙ	1
Ганна Черінь — З АРГЕНТИНСЬКИХ ВІРШІВ та ІНШІ ПОЕЗІЙ	2
Іван Багряний — ЧОРНІ СИЛУЕТИ (перші новелі)	4
Канадська Преса — ...КОЛИ ІДЕТЕ в УКРАЇНУ	7
Любов Клопотовська — ВЕЛИКІ ДНІ НАШОГО ДИТИНСТВА	8
Леся Богуславець — ВРАЖІННЯ з ПОДОРОЖІ (закінчення)	10
Марія Гарасевич — ЩО Ж з ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?!	12
Оксана Соловей — ВЕСНА 1995. ЕВРОПА	15
Юрій Мошинський — АМЕРИКАНСЬКЕ МИСТЕЦТВО	17
Борислав Рудківський — "НЕ ЗАЗНАЛА РОЗКОШОНЬКИ..."	18
Павло Селезіон — ШЕ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАДДНІПРЯНСЬКИЙ ХОР...	20
Ф. П. Габелко — НАША МЕЛЬБУРНСЬКА ЗІРКА	21
Мар'ян Дальний — КОНЦЕРТИ ОДЕСЬКОЇ СИМФОНІЧНОЇ ОРКЕСТРИ...	22
Дорота Шупер — ЗОНА — "ЧОРНОБИЛЬ"	23
В. Рожко — ЗАБУТИЙ МИСТЕЦЬ...	25
Едіт Богацька — КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ	27
Валентина Сенчула — "ДОБРОТВОРЕЦЬ"	28
Таня Шамрай — СПОКУТА	28
Павло Пундій — У СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ інж. ЛЕВА ЯЦКЕВИЧА	29
Д. Б. Чопик — МЕЛЕТИЙ СМОТРИЦЬКИЙ... (закінчення)	30
Анатолій Стежар — СЛАВЕТНОМУ ЗЕМЛЯКОВІ	32
Володимир Жила — ПОСІБНИК ЗРОСЛОГО РІВНЯ...	33
Тадей Карабович — МИСТЕЦЬКА ЗБІРКА СТЕЦЬКОВИХ	35
В. Еппель — НОВІ КНИЖКИ УКРАЇНИ	36
Петро Кобевко — "ЧЕРВОНЕ — ТО ДИПЛОМ, ЗЕЛЕНЕ — ТО ХАБАР"	37
С. Романко — ДО ПОШУКІВ ДЖЕРЕЛА МОЛОДОСТИ (закінчення)	38
С. В. Наумець, Микола Козак, І. Перепеляк і інші — ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ	39
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	40

На першій стор. обкладинки: Гобарт Ерл — диригент Симфонічної державної оркестри Одеської філармонії. Фото: "Молода Україна". Стаття на стор. 22.

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлені матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Дмитро ПАВЛИЧКО

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ПОКАЯННІ ПСАЛЬМИ

XLIX

Чим провинились ми перед Тобою,
Що Україну Ти вчинив рабою,
Дав нам вітчизну, та не дав держави,
І стругив нас, як у багно криваве,
В неволю не на мить, а на віки,
Щоб захлинулись ми, як топляки.

Ми впали, та не згинули в безодні,
А стали, як потвори земноводні —
Хребти гнучкі, сумління під лускою,
Студена кров під шкірою ковзкою,
Про визволення мрії потайні,
Проклін Тобі — поклони сатані.

Стояли ми ще в ханському наметі
Навколошках, мов не князі, а кметі,
А потім біля царської світлиці
Пилюку цілували — хитрі й ниці,
А потім... я всього не полічу —
Як Богові, молились Іллічу.

Було нам добре, бо казна платила
За те, що ми одрубували крила
Самі собі! Прилігши на дровітні,
Ми обгинали розуми всесвітні,
За промінь сонця швидші востокроть,
Лишаючи нужденну, пішу плоть.

Тепер із наших пліч стирчать обрубки,
Немов поліна обгорілі — з губки;
О Господи, пробач, що так глаголю, —
Чи не запізно нам послав Ти волю,
Чи здатний Ти підняті із могил
Дух непокори, а не рабський квіл?

Ти чуєш! Плачуть за тюрмою в'язні!
То, може, краще, щоб були ми пласні,
Щоб людську не вергав Ти нам подобу,
Не воскрешав, а заганяв до гробу
Тіла, що прагнуть, та не розкуття,
Не крил і не свободи, а жраття.

Я каюся. Але ж і Ти, мій Пане,
Подумай, де взялися мої кайдани,
Хто під подушечку в мою колиску
Підклав оте зализо, повне блиску,
Чи то не янгол зніс мені згори
Тобою приготовані дари?

Я за в'язницю не буду плакати,
А проклинаю мерзенну м'якоть,
Що рабський норов береже на волі

Та забиває душі власні й кволі
В щілини й шпари ярем та заков,
Що їх проїла ржею чесна кров.

Чи провинились ми, чи ні — не знаю,
Але ні там, ні тут не прагну раю,
Дай тільки правди і благословення
На труд страждений, на гірке натхнення,
Що повертає людям людський лик,
Дух волі тому, хто до рабства звик.

XXXII

Я обертав святе натхнення в маску,
Ховав обличчя в темному бою,
А нині через те свою поразку
В здобутій перемозі спізнаю.

Але не все про мене, мій паничущу,
Цим сказане. Не поспішай. Пожди.
Я гуртував когорту бунтівничу,
Щоб рятувати наш народ з біди.

В серця скорботні я вселяв отуху,
Коли ще в нас не бачено тебе.
Кував я ланц подвижницького Руху,
Щоб ним ламати брами КГБ.

Ти ж на свободі жив, робив доляри,
Пивце жлуктав, соливши смачно креш,
А нині, як суддя, звіститель кари,
Мені правицю зверхньо подаєш.

Все, як було. Гірка моя година.
Бо ти — герой, а я, звичайно, раб!
Якби ти знов, що значить батьківщина,
Сповита в дріт і стал, а не в едвар;

Якби ти знов, що значить бути в скові,
В невидимій, але страшній тюрмі,
Де слухають мембрани подих крові,
Серця кричать, але вуста німі;

Якби ти знов, що значить між хахлями
Молитись до Шевченкових терпінь,
Манкуртам будувати школи й храми,
Житами засівати мергту рінь;

Якби ти знов, що значить щодобово
Вмиряти тричі й воскресати знов,
Щоб зберегти одне—єдине слово,
Незриму нитку повраних основ;

Якби ти знов, що значить просто буги
Посеред тих, що від печалі мрутъ,
Де повна яничарської отрути
Оселя рідна й материна грудь;

Якби ти знов, що значить зненависта
До послушенства власного, якби...
То взяв би й ніс, немов карітида,
Те, що несли такі, як я, раби!

Я каюся, та не перед тобою,
А перед Богом! І не клич мене
До сповіді. Бо я вернувся з бою,
І кров ворожа на мені ще схне.

Я жив не так. В облудливій покорі
Чайлась волі мука і мета.
Ні. Так я жив. Несхитно і все д'горі
На плечах двигав власного хреста.

БІЛЯ СВОЇХ КНИЖОК

Нарешті, став я біля стелажа
В бібліотеці власній; книги—трупи
Виймав і ніжно їх складав на купи,
І слухав, як щемить моя душа.

Там книжечка й моя, немов чужа,
Лежала мертві — не слова, а струпи;
І чути гниль з тієї шкаралупи,
Де правди задушилося пташа.

Спалити б їх! Жбурнути між поління
Палаюче, і кінець! Та не засне
На попелі з книжок мое сумління.

Воно кричить, немов дитя трудне,
І проклинає, і кляне мене,
Горить, та не спадає в мертві тління.

Ганна ЧЕРІНЬ

ПОЕТ

Ах, друже мій, поет сучасний
Вже тим сучасний, що нещасний...
(Іван Франко, 1900)

Думка прорізує мозку сувої,
Не залишає мене в супокії:
Що то за дивна, химерна істота,
Що звуть поетом? Вид ідіота?
Чи надлюдина, чи півлюдина,
Духу й матерії зла плутанина?

Ість і кохає. Та щось в нім вороже...
Часом ночами заснути не може.
Часом він пише, часом ледачий
(Часто тому, що бойтесь невдачі).
Часом перлина, часом вуглина,
Часом камінчик, а то й просто глина
Вродяться віршем йому з—під пера...
Тож в атмосфері також є діра!

Любоці, кривда, горе повсюди?
Треба, щоб знати, ходити між люди.
А люди колючі. Ховаються в мулі.
Скажеш не так — потрапиш під кулі.
Серце відкриє на шкоду здоров'ю —
Пише чорнилом, а часом і кров'ю.

Вдався поет від народження хворим:
Чужим, та ще й власним мордується горем.

1 липня 1991

* * *

ЗАЛІЗНЯК БАЛАДА ПРО ВОІНА УПА

Він був стрункий, як смеречинка,
Напівдигтя, напівюнак —
Зелений кітель, мазепинка,
І грізне псевдо "Залізняк".

Його скосили під горою,
Де, мов шгики, чорнів шувар,
Із мертвих рук забрали зброю,
З планшета вийняли "Кобзар".

Напались і своїм звичаєм
Згадали Бога, душу, мать...
— Давай-ка книгу полистаем,
— А почему б не полистати?"

Почався глум несамовитий,
Читали "Мертвим і живим",
А там такі слова, що вбитий
Почує серцем крижаним.

Збудився Залізняк від болю.
Вмліока вдарив автомат.
Залигі кров'ю і ганьбою
Ковтали зайди власний мат.

Вмирали чорні, як вуглини,
І він — між ними у траві,
Бо він воскрес на дві хвилини,
На дві хвилини бойові!

31.XII.1994

Коли дні безпричинно короткі,
А думки несумірно ширші,
Не рахую у банку відсотки,
А пишу — ні для кого — вірші.

Ненамірені, ненадумані...
Про того, що зустріла в Умані,
Що зустріла — і в очі стрілила,
Ласку серця поглядом вишила...

А вагон скреготав колесами,
Відваландав понуро, невесело —
Із людьми напівсонно ледачими,
Шо вже знудились літніми дачами

І бажали в роботі втомитися
І в житті щось нового навчитися
І чекати на буряні зустрічі
Із терпінням столітньої устриці...

10/25/94

З ПАРОДІЙ НА ПАРОДІЙ

1. МАРАБУБА

Марабу Бубубу зайло.
Кар'ятида на гзимсах безвстида.
Відра видерла з видри гідра
А ходила за всіх сновида

Лід давно закипів натвердо
І нічого. Нікого не треба.
Я люблю тебе, люба, безсердо
Роздеру тебе з пекла до неба —

20.IV.1995,
м. Київ

В пеклі небо також! Ти не знала???
Ну то спробуй вернутись туди!??!
Виявляється сили замало —
А не можеш — то в небі сиди.

2. ДЖІН ЕНД ТОНІК

Я не мерзну на морозі,
Бо моя корчма на розі.
А в корчмі — всіх друзів писки,
Джін енд тонік, з льодом віскі.

Джін енд тонік в нас у моді —
А нема — просити годі,
Та купити треба згодом
Пити, джін і віскі з льодом.
А для чого взимку лід?
Бо за модою так слід.

3. БЕЗТЕМНЕ

Напишу я вірш без теми.
Хоч без теми — не без тями.
Мозок маємо на те ми,
Щоб жили своїм жигттям ми.
Не своє, то хоч уявне,
Бо уява — більш, ніж ява.
І безславне часом славне,
Як безалкогольна кава —
Голубна чи безалкогольна?
Чи в обманній етикетці?
Ти знедолена, бездолъна,
Мерзнеш навіть і в жакетці,
Тільки очі серед ночі
Світяться сяйвом синіх зір.
До газардних гор охочі
Мури міряють без мір.
І чим вищі, товщі мури,
Тим пожежніший газард.
Для одних ця гра — тортури,
А для інших...

Леопард
В леопарда сонцеплями.
Хутра вартісні оці.
Хто дістав таке від мами,
Передасть своїй дочці.

вересень 1994

З АРГЕНТИНСЬКИХ ВІРШІВ

Корови на полі, на волі,
Ніхто їх отут не пасе...
Красуні мої блючолі,
Пасуться собі, та й усе.

Про що ж розмовляють корови?
Хитаючи головами?
А шкода, що той розмови
Не зрозуміти нам з вами...

Можливо, про смак конюшини,
Або їх про бика — медаліста...
Живі, самотворні картини
Небесного імпресіоніста.

Надулись кущі їжаками,
Нас громлюють дощ на тернини.

Хотіли б побігти за нами —
Або — щоб лишились ми з ними.

Нам ніколи! Ідемо далі
І все забираємо серцем:
І ці натюрморти тривають,
І сейбі над сивим озерцем,
І хмари, насуплені чорно,
І грім, що погрози гуркоче...
Все це промине неповторно:
Воно повторитись не хоче...

Аргентина, в дорозі, квітень 1995

Білотелесі евкаліпти,
Солодких пахощів дурман...
Лиш притулилися — і влив ти
В розпавутинений туман.

Без жодних мрій, бажань невтишних,
Нікому не потрібних дій,
Завдань не зроблених колишніх,
В уяві створених твоїй,

Оті примарні евкаліпти —
Твої прогаяні літа.
А вітер поспішні постскрипти
Вичитує з мого листа.

А попереду мріють пальми:
Гадають здивувати нас.
Їх розчаруємо на жаль ми:
Уже вас бачили не раз.

Частіше заглядаю у минуле,
Перевірю почуття і пам'ять:
Чи зберегла, чи досі не забула
Я рідних слів барвінкову незам'ять?
Чи подих чебрецю в тумані зник,
В заплетенні чужих смаків і звичок?
Розлучена з Вітчизною навік,
Я лише маленька ягідка з порічок.
На добровільнім вигнанні тут я —
В Вітчизні я була б уже чужою...
Вітчизно! Недосяжна, як зоря,
Далеко, за високою горою...

Аргентина, в дорозі, квітень 1995 р.

BABY POINT LOUNGE
343 Jane St., Toronto
tel. 767-2623

ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТИ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!

ЧОРНІ СИЛУЕТИ

ЗАМІСТЬ ВСТУПНОГО СЛОВА

2 жовтня цього року виповнюється 90 років з дня народження українського письменника із світовим ім'ям, уродженця міста Охтирки Сумської області Івана Павловича БАГРЯНОГО (Лозов'ягіна), чиє життя було віддане боротьбі за вільну, демократичну, незалежну суверенітет Україну.

Довгий час ім'я Багряного комуністична ідеологічна машина наплююла, витравлювала із свідомості українців. Не вдалось. Справді—таки пророче писав І. Багряний: "Я вернуся до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концентраках, тоді, коли тоталітарна більшовицька система буде знесена так, як і гітлерівська. Коли НКВД піде вслід за гестапо, коли червоний російський фашизм щезне так, як щез фашизм німецький..."

Багатий творчий доробок майстра слова вивчають у школах, знімають за творами кінофільми. До 85-річчя з дня народження за рішенням Охтирської міської Ради народних депутатів було названо його іменем вулицю міста, де знаходитьться будинок, у якому народився Іван Павлович. 1991 року письменника посмертно удостоєно Державної премії України імені Тараса Шевченка.

Життєва доля талановитого письменника була павдивовижу драматичною і трагічною.

На превеликий жаль (що дуже й дуже дивно), у місті Охтирці особу І. Багряного сприймають неоднозначно. Все це, гадаю, йде від того, що досить довгий час український народ був зацікований, оббріханий, роз'єднаний, бездержавний. Проілюструю це на прикладі.

Весною 1995 року автор цих рядків, директор Охтирського міського краєзнавчого музею Олекса Іванович Галкін (до речі, цього року виходить друком його віршовані повісті "Ізгой" про І. Багряного), доцент Харківського автодорожного інституту, секретар-координатор товариства "Україна—США—Канада" Вадим Петрович Усань недалеко від будинку, де наро-

дився І. Багряний, у зустрічної миловидної жінки поцікавилися, хто нині мешкає у тій оселі. Вона відповіла, але обличчя мимтєво перекосила злість, з уст зірвалися убивчі і невиважено—жорстокі слова: "Багряний — це убивця, бандюга, поліцай і фашист." Харків'янин спокійно запитує її:

— Якщо це не таємниця, жіночко, скажіть, будь ласка, якого Ви року народження?

— А чого ж, скажу. 1944-го!

— Так що Ви можете знати, тим більше пам'ятати про Багряного?

— Але ж усі так кажуть... — знітившиесь, мовила жінка.

Хотілось би додати від себе: ні, не всі, а по—одинокі! І всі оті інсінуації йдуть від незнання. Незнання, перш за все, біографії письменника, його творів, історичної доби, на яку припали молоді літи Багряного. А доба та була страшна. Криваві 30-і! Сталінська м'ясорубка працювала на повних обертах. Скільки доль і життів перемолола—перетрошила і зіпсуvala вона?! Жах!

І. Багряний поклав своє життя на олтар ненци—Україні. Він її великий син і велика совість. На могилі письменника у місті Новий Ульм (Німеччина) викарбувані його слова: "Ми є. Були. І будем ми. Й Вітчизна наша з нами." І цим сказано багато!

Десять років тому, працюючи в домашньому архіві пристрасного охтирського краєзнавця і колекціонера, колишнього викладача місцевого технікуму механізації та електрифікації сільського господарства, почесного громадянина міста Охтирки Григорія Івановича Свердлова (на жаль, нині уже покійного), натрапив на невелику книжечку (всього 24 сторінки). На оригінально оформленій обкладинці читаю: І. Полярний. "Чорні силуети". Перегортаю сторінку. Унизу на першій сторінці надруковано: Охтирка, 1925. У думці промайнуло: стривай, Полярний—це ж перший псевдонім Багряного! Тут же, не відриваючись прочитав цю збірочку, яка стала бібліографічною рідкістю. Її немає навіть в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка Національної Академії наук України.

"Чорні силуети" — перша книжечка Івана Багряного, видана коштом автора. Складається вона із п'яти новел: "Мадонна", "Петро Каменяр", "Міщеночка", "Заєць", "Етюд". Усі твори позначені жорстокими реаліями життя 20-их років і впливом творчості Володимира Винниченка.

До речі, Іван Багряний у 1925 році, працюючи складачем друкарні відкомгоспу у м. Охтирці, власноруч набирає свою ж таки книгу, сам виконав і художнє оформлення обкладинки (див. ксерокопію). Побачила світ збірка накладом 1,000 примірників, а продавалась по 10 копійок.

У рік ювілею І. Багряного, на мою думку, варто оприлюднити для широкого загалу згадану першу книжечку видатного письменника і політика саме на сто-

рінках Вашого видання. Знайомся, читачу. До тебе промовляє епоха 20-их років.

Примітка: Всі тексти друкуються за сучасною правописною нормою із збереженням деяких лексичних і пунктуаційних особливостей мови раннього Івана Багряного.

Моя адреса: 245530 Україна, Сумська область
Охтирський район, село Чернеччина
вул. Т. Г. Шевченка, 81
Попільнюх Михайло Михайлович

Слава Україні і Ісусу Христу! Будьмо!
З належною пошаною до Вас,

Михайло Попільнюх

МАДОННА

У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
T. Шевченко

На станції шум завис під потолком зали... На-
штрикнувся на люстри і в конвульсіях шелестів
крильми, царапав замурзані барельєфи.

День рюмсов, розрізаний на рейках, і текли сльо-
зи по вікнах. Розплаканий день підпойів і людей сво-
їми слізами.

Лице в воротник... очі в стакан... і під брязк
бутилок і стаканів чавкають і сопуть.

Зрідка стиха підходить "скорий". Тоді влива-
ється нова валка людей.

Спішать... Липнуть на ослони... Метушаться...
Такі ділові, такі розумні...

Чавкання під люстрами устроюється і тоді на їх
шелестить шум. А з буфсту звук — монета на мо-
ністу.

Он там хтось сидить на асфальті!... Там, де купа
окурків і величезна плюватильниця, де подальше від
світла. Де звалені люди, як дрова... І лица сірі, як
сірий день. Вона сидить на холоднім полу, в біблей-
ській позі, під біблейським плащем на асфальті.

Розвісила свою намоклу нудьгу на бильці, свою
порепану печаль на скронях...

Розкрила груди і — під станційний шум — ко-
лисає дитя.

Лице в чорних плямах, а вії нагадують юність.

На лиці і в позі покора і ляк... Руки грязні і чорні...

Ноги сковались під плащем з драної ряднини, —
вони репані, в курятах... Спина перегнулась; збився
платок — нечесані коси опали на исковлятко з ук-
раденим віком.

Біле, як віск, личко тліє... теребить сухі грязні
груди і усміхається заплющеними очима. Ручки ма-
лецькі, сухенькі давлять груди... А в матері голод
підвів темні смуги під очі.

По горбатому носі скотилася сльоза і впала на
личко — іскорка загнилої любові крапає з очей. О!
— кап... на голівку...

Сірий день відокремив її сіру на сірі полотнища
грубих панелів. — Мадонно моя на асфальті!

Дівчинка притулилась збоку. Очима-фосфори-
тами спідлоба з лахміття упала на цятку в буфсті.
На одну цятку... Хліб. І не хоче одірвать.

На лиці тавро матери... Тавро порожніх вулиць...
підтиння і людського глуму.

— Мадонно моя на асфальті... Мадоншо в пльов-
ках.

І тільки зуд монотонний під люстрами, і тільки зуд.

Ревітув потяг — і скрикнула дитина, і шум, як
ошпарений, метнувсь у барельєфи. Плач-скулін-
ням прошиплило блажність; засмерділа злість. І
зорік дитячий попав під грязну підметку людей.

І прибіг за ними потяг:

— Двадцять четвертий... Кіев... Моск-ва...

— А... а... а... — розпеленався і вторить дитячий
плач. Вторить сірий день, розрізаний на рейках.

Потяг щось пообішав, і побігли люди.

А по них хльоскав плач.

"Ей ти, шпана!... Ану! Викативайся..."

Пішов. А три пари очей дивились услід.

37 Літ Існування

SIPCO (416) 232-2262
OIL LTD. Достава Оліви
Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO (416) 233-4820
ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ
ТА з ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO
ВІДДІЛ SIPCO OIL

Одні звиклі — з ненавистю.

Другі злякані — з ненавистю.

Треті маніснікі і розкритий ротик — треті з цікавістю.

Як стрілочник пропускає потяг за потягом і нічого від їх не жде, так це:

— І-й... 20-ий... 100-ий...

А на люстрах шум. А на вікнах патьоки.

Лізе сирість і дим по панелі.

А по асфальту:

— Шпана, і чого шляєшся тут?

А з буфету бряжчати стакани: і чого ти шляєшся тут?

Надвечір потягнула за собою намоклу стому.

Перелізла далі... Аж туди перелізла, під риштовку, на сміття, де проводять ремонт.

На кучі мусору, озираючись, колисає дитину.

А крізь щілину дивиться шум.

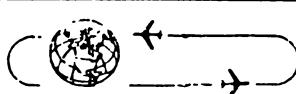
А вікно барабанить дощ.

— Мадонно на смітті...

— Мадонно моя.

Жмеринка, 1925 р.

DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1

Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ☞ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ☞ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ☞ оформлення запрошень для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ☞ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ☞ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ☞ доставу долярів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБИЧ
Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

ПЕТРО КАМЕНЯР

Чорний від сажі, брудний від глини і рудий від цегли Петро йде по вулиці.

— Павлуш-ша!... А Павлуша?! Р-риковської... Ех... ти! Що?...

— Я на вас чхати хотів... да!... — і для більшої переконаності скріпив все матом. А руками, як вітряк крильми.

Картуз, з трудовим стажем у десять років, з'їхав на очі. Грязюка чвиркає з-під рудих чобіт, а воши як найняті: то сюди — то туди, то туди — то сюди...

Обличчя чорне. Під шаром сажі, в ляпасах глини пропав вираз, але... З-за фартуха виглядає сургуч і оддулось.

Петро то голосно загрожував комусь, ставав і обводив кругом очима, то мимрив щось собі під ніс.

— Дурак я дурак... Дурр-рак я!!! — І скрип зубів.

— Жінко!... Постой, Якове, постой... Я тобі зробив роботу? Зробив! Х-холодно, а я... Ні, ти подожди... А... там. Ти її коли-небудь місив, га?... глину. Ні, ти мені... Ага: ти глину пробував?... ти, "стіна"!... Я в тебе спрашую!!! Ах ти ж!...

Петро замахнувся, вдарив когось в повітрі, не вдерявся і впав у канаву. Потім підвівся і бив аршином у забор:

— Ви мою жисть іzzіли!... Вам моя жінка сміття, повія!... Ззіли б...

Потім розіпнувсь на заборі:

— Їжте,нате!... Їжте!!!

Опустився з плачем на канаву. Змутнілими очима мацав і не міг намацати своєї хвіртки. Ага, ось! Спершись головою в сусідин забор, притих і почав тихесенсько стукати. Нічого. Опять постукав — не чутъ.

Раптом одступився і дико заворочав білками:

— А! Не пускати?! Одчиняй!!! — рявкнув не-своїм голосом; аж закудкудахкали сусідні кури і заскавулив Рябко.

— А, так-так?! — розкачавшись і засукавши рукава, кинувся на забор; люто бив кулаками. Бив до крові, гупав коліньми, головою, всім тілом. З п'яного хрипя клоччя слів:

— ...так ти повія!... Спалю!... Одчиняй!!!

Подравсь на забор, похабно лаючись; обрівавсь і впав у грязь.

Сусідина дівчинка побігла і сказала його жінці. Злякані прибігла Марія.

Марія, жінка Петрова, ще молода — як це дівча, з скорботними очима і з лицем Магдалини. Непокритою головою нагнулась над ним:

— Петре! А, Петре!... Ради Бога, Петре... підвідись та ходім додому... Діти плачуть.

Петро скверно вилаявсь, глянув на неї:

— Ага! Без Петра не проживете... А... мать...

Підведеній Марією, одштовхнув її в груди.

— Убірайся! — а другою рукою державсь за її плече. Лють накипала. Затрахкотів себе в груди:

— Хто я тобі? Отвічай!!!

Дир-р-р-р! Розірвав сорочку донизу і тоді ж дикий, пропизливий вереск розітнувсь по вулиці.

Коса Марійки опинилася у руках, а голова в грязі під чобітами.

Маленька дочка, Маруська, бігала з плачем кругом, а потім припала з плачем до матері.

Бив чобітами в груди, в голову, в спину. А потім... Хіба ж можна розказати, як живу людину, матір дітей з скорбним лицем Магдалини, волочать за косу по грязі; і тільки зойкі:

— Петре!... Що ти робиш, Петре!? Я ж — твоя дружина...

— Ой, Боже мій! Боже мій!

— Ой, люде добрі!...

А люди дивились у щілині забору свого двора і хихикали єхидно:

— О! Поволік, поволік! — а як зойки поплазували у двір, повиходили на вулицю і заячили.

На канапі лежить аршин опрацьований, вирівняний мозолями рівно за стілько літ, скільки має Петро без трьох, в які мати вигодовувала закислюю "куклю". Ватерпас плаває в калюжі — гирька якorem сіла на дно.

* * *

Що було вночі, того не бачила й ніч; не проглянула вікна, затиканого онучами і дрантям замість вибитих шибок.

Ранок приніс щось таке терпке, липке на серце, щипуче, що голову потянуло до дрівнитні, а руки її підперли до столу.

* * *

Сум стойть на вулиці і заплакане небо.

— Ти, моя Маріє, не ходи сьогодні нікуди. Мені чогось так тоскно, мені чогось так важко...

Марія лежить на полу; втопила мутні, приплющені очі в скуйовджену косу... і тихесенький-тихесенький стогін.

Петро нечув нарікань, а в голосі, між росохами спогадів, билася думка:

— Ще ж учора ранком, як ще спали півні, ідуши на роботу, чомусь поклав Маріїну голову на груди і повів грубою рукою по м'якій косі — хотілось цим щось висловити, бо сподівався сина.

Він сподівався радості...

— А що в нього ще є?

Марія лежить на полу. Тихесенький стогін... Під очима смуги.

Маруська забилася в запічку, зіщулилась і дрижить.

В шибку сотається далекий церковний дзвін.

Голова хилиться, хилиться, хилиться і червоні круги...

— Хто це начіпляє цегли на шию? Хто це?

А сум уставивсь перед вікном на вулиці і широко розкрив очі.

Гирька якорем потянула на дно.

Охтирка, 1925 р.

(Закінчення в наступному числі.)

КОЛИ ЇДЕТЕ В УКРАЇНУ

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ КАНАДСЬКОГО УРЯДУ

Міністерство закордонних справ і зовнішньої торгівлі Канади розповсюдило офіційне повідомлення щодо приватних і бізнесових поїздок канадських громадян до України. На доповнення до останнього такого звіту від 23 квітня 1994 року, МЗС Канади відзначає й застерігає канадців про те, що злочинність супроти іноземців в Україні зростає. Іноземним відвідувачам радять піклуватися про свої кишені й валізи під час перебування на вулицях міст і в натовпі. Трапляються також розбійницькі напади, особливо в темний час доби. Не рекомендується подорожувати одному в потягах, особливо вночі, уникати темних і безлюдних місць. Категорично не рекомендується користуватися послугами приватних таксівок.

Зважаючи на брак пального, тим іноземцям, котрі подорожують автомобілем, рекомендовано мати достатній його запас, аби звести до мінімуму необхідність зупинятися дорогою для дозаправки. Щоби запобігти розбієви на шляхах, водіям не рекомендується зупинятися на нічліг або тaborувати в безлюдних місцях. Не слід підсаджувати випадкових попутників у дорозі або самим звертатися до когось, щоб підвезли.

Іноземцям рекомендовано поселятися тільки в тих готелях, які для них призначені (приміром, зі системи колишнього "Інтурсіста"). Небажано обмінювати валюту просто на вулиці. Слід також мати на увазі, що ті, хто подорожує місцевими українськими авіалініями, мусять бути готові до затримок рейсів через нестачу палива.

У зв'язку з обмеженими можливостями системи охорони здоров'я України та ймовірною необхідністю наради покинути країну внаслідок захворювання, візигери обов'язково повинні перевірити своє медичне забезпечення на час перебування поза межами Канади. В Україні рекомендовано вживати воду тільки з пляшок.

Під час в'їзу в Україну відвідувачі повинні декларувати наявні в них суми в конвертованій валюті, а також коштовності, ювелірні вироби й вироби з дорогоцінних металів. На момент від'їду можуть виникнути ускладнення, якщо сума, задекларована при в'їзді, є меншою від тієї, що вивозять. Буває, що відвідувачів України при виїзді просять сплатити податок у валюті за сувеніри, котрі вони придбали. Тому, рекомендується зберігати всі поквитовання на придбані речі.

Для канадців, які збираються відвідувати Україну, Міністерство закордонних справ має "гарячу" телефонну лінію (toll-free 1-800-267-6788). ■

ВЕЛИКІ ДНІ НАШОГО ДИТИНСТВА

У народі кажуть, чим старшою стає людина, тим частіше в своїх думках і спогадах вона повертається до того далекого берега, від якого кожний із нас мусів відчалити колись — берега свого Дитинства. Яскравою зіркою спалахує в нашій пам'яті той чи інший спогад, особливо якщо він милий душі і серцю.

Для мене таким зворушливим спогадом моого дитинства є свято Різдва Христового, Коляда, Великдень. Я дуже любила свою бабусю, і хоч ми з сестрою і мамою жили у місті, свої шкільні канікули і всі свята я проводила в селі Володимирцях на Львівщині, де жила моя бабуся. Вона була людина глибоко віруюча, знала багато обрядів і звичаїв, народних пісень, а особливо колядок і щедрівок.

Пам'ятаю, ми з сестрою завжди нетерпляче чекали тієї миті, коли вже можна буде колядувати. Спочатку ми слухали ті давні колядки, які знала моя бабуся, колядували разом з нею ті, що знали, а потім ішли з іншими дітьми колядувати по селу. Першими завжди колядували діти, а вже на другий день свят ішли колядувати дорослі хлопці і дівчата та старші газди.

Колядку "З'явилася, браття, добра новина" я вперше почула і записала від своєї бабусі Кацій Marti Гаврилівні:

кова, Калуського району на Івано-Франківщині. Від неї я записала багато історичних пісень, колискових, коломийок, а також обрядових пісень: гайок, обжинкових, колядок і щедрівок, зокрема стару щедрівку "На Йордан рано".

2. Там файна Ганнуся пішла по водицю,
Йордан — вода студененька.
 3. Пішла по водицю, вбрала си косицю,
Йордан — вода студененька.
 4. Косицю си вбрала, перед милим стала,
Йордан — вода студененька.
 5. Чи гарно миленький мені в тій косиці,
Йордан — вода студененька.
 6. Гарно, мила, гарно, весело з тобою,
Йордан — вода студененька.

* * *

Allegro moderato

1. Звонко птица пела в саду, Добра певческа
пѣвческа пѣва, Добра певческа звонко пѣва
свѣтла Добра пѣва

2. Діва Марія — лелія гожа
Зродила Христа — дитятко Боже,
В стайні вродила, в сіні повила,
Бога, що правду полюбив.
 3. Син Божий правду і чесність любить
За гріх карає і кривду губить,
Бачить недолю, сліз море, болю,
Кару готове для врагів.
 4. Ісусе Христе, світу Владико,
Терптиши наши народ горе велике,
Ісусе Христе — дитино Божа,
Визволи народ з недолі й горя.
 5. Змилосердися і заступися,
Не дай упасти під Хрестом,
З твоїм великим Рождеством, Христ
Нехай сповняться бажання чисті!

Дякую долі, що звела мене ще з однією чудовою людиною, простою сільською жінкою, народною співачкою Параксю Миколаївною Палагній з села Цьвіт-

Празник Христового Воскресіння належить до найбільших празників у церковному році. Це велика подія в історії роду людського. "Хай небеса достойно веселяться, хай радіє Земля, хай празнує увесь світ — видимий і невидимий, бо Христос устав, радість вічна." Адже Воскресіння Христа — велика перемога над смертю, над злом, вселяє у нас віру і любов. Так і ми колись воскреснемо до нового, світлого і вічного життя...

"У П'ятницю, в час дев'ятирічного Христа" — це давня гайвка про Великодну П'ятницю, записана мною від Палагнії Параски Миколаївни:

Andante cantabile

25. *... que - que, b ea - que - que, que ta - que ch - que,*

26. *... que, con - que, con - que que - que que, que que,*

27. *close - close - be - que,*

1. У П'ятницю, в час дев'ятир,
Умер Господь, спас розп'ятир.
Сонце, сонце луці скрило б'яше,
Творця, Творця своє горе даше.

2. *Тіло Боже з хреста зняли,
Рідній матері віддали.
Мати, мати тіло свого сина,
Слізьми, слізьми гіркими облила.*
3. *Тіло Боже в Плащівниці
Положили до гробниці,
Бога, Бога живого в сіоні
Сира земля скрила в своїм лоні.*
4. *Тіло Боже положили,
Ще її каменем привалили,
Сторож, сторож, вся товна* кричала,
Щоби Правда Божа не усталала.*
5. *Марна була втіха Ада,
Марна всяка хитра зрада,
Марна, марна і печать ворожа,
Славно, славно встане правда Божа.*

Свято Пасхи багате своїми давніми церковно-обрядовими і народними звичаями. Перш за все — це давній і улюблений звичай благословення спеченої Пасхи та їжі, яке проходить дуже урочисто на церковному подвір'ї по відправленню Святої Літургії.

Пам'ятаю ще з дитячих років ту урочисту атмосферу, яка панувала в хаті перед Великоднем. У Великодну П'ятницю бабуся пекла Паски і хліб. І мені і сестрі обов'язково по маленькій пасочці. В суботу ввечері ми готували кошички. Клали пасочку, крашанки та інші страви, прибирави гарно барвінком, а зверху накривали вишитими серветками або рушничками. А в неділю раненько йшли з бабусею до церкви, щоб освятити. Моя бабуся казала, що ніколи не буває яйце таким смачним, як на Пасху і хрін не пекучий. А ще, пам'ятаю, говорила, що в цей день ніхто не повинен лишитися голодний. Бідному сусідові треба також спекти пасху і відлити щось з їжі, не забути про бідних і сиріт, що сидять під церквою.

По святковому обіді біля церкви збиралися діти, старші парубки та дівчата та заводили різні ігри та хороводи. Хлопці ставали на рамена один одному і так йшли на гурт дівчат. Верхній, падаючи, ловить дівчину. Особливо старається зловити ту, котра йому до вподоби, або в котру закоханий. Ця гра називалася "Драбина". А ще пам'ятаю гру в "Перстень", "Жука". Всі ці ігри та хороводи супроводжувались піснями, що в нас, на Галичині називалися гайки, гагілки.

2. *Микитиха продавала доною свою,
Гаврилиха вибігала, купіть мою.*
3. *Ми вашої не візьмемо, бо нам не мила,
Штири почі горшки моче, на п'яту мила.*

Цю гайку я записала в 1990 р. в селі Лука Калуського району на Івано-Франківщині від Драпайла Василя Андрійовича.

Український народ створював свої звичаї, обряди, свою духовну культуру на протязі тисячоліття. А народна пісня була яскравим відображенням всіх цих життєвих подій, що переживав наш народ. Тому, ми, молодше покоління, повинні свято берегти ці традиції та обряди, записувати і зберігати народну пісню. Завжди пам'ятати, що походимо ми з славного роду українського.

Люба Клопотовська-Ріхтер
— заслужена артистка України, фольклорист
(Weida, Німеччина)

ДО 10-РІЧЧЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО

Коли на рівні світових організацій, в тім "всесильної" економічної "сімки", ідуть розмови про допомогу Україні в закритті Чорнобильської ядерної станції, в Україні далі вмирають ріки, далі вмирають "руді ліси", далі хворіють і вмирають українські діти...

Щоб зберегти ріки, і щоб зазеленіли руді ліси, і щоб росли здоровими українські діти, мусить бути свідоме зусилля усіх. В Україні справа екології є особливо скрутною через Чорнобіль. А рятувати українську землю можна лише спільним зусиллям. Для великого зусилля потрібна в першу чергу повна свідомість тієї пекучої потреби, тієї великої небезпеки.

Світова Федерація Українських Жіночих Організацій працює над усвідомленням так українського як і світового суспільства про страшну трагедію Чорнобіля. Щоб поширити якнайдокладніші відомості про це поміж молоддю і дітьми України і діяспори, СФУЖО рішило присвятити 25-ий Літературний Конкурс для Дітей і Молоді ім. Марусі Бек саме 10-літній річниці Чорнобильської аварії.

Тема Конкурсу: "Що я знаю про Чорнобіль".

Вікові групи учасників Конкурсу (до речення Конкурсу):

Категорія I: 7–11 років.

Категорія II: 12–14 років.

Категорія III: 15–18 років.

Категорія IV: 19–23 роки.

Реченець Конкурсу: 31 травня 1996 року. В кожній категорії будуть наділені 1-ша, 2-га і 3-та нагороди.

Конкурсні праці пересилати на внизу подану адресу.

Подати докладно: а) З діяспори: Псевдо, дата народження і категорія на творі. Ім'я, прізвище та адресу в заліплений конверті; б) З України: дату народження, категорію, ім'я, прізвище та адресу.

Жюрі Конкурсу: мгр. Ярослава Зорич, Світлана Кузьменко, Леся Храплива-Шур.

Адреса:

World Federation of
Ukrainian Women's Organizations
2336 Bloor Street West, Box 84578
Toronto, Ontario M6S 1T0

* Замінено слово — Ред.

ВРАЖІННЯ з ПОДОРОЖІ по УКРАЇНІ

(Закінчення з попереднього числа)

Коли верталися додому, на дорогу артистам дали "сухої перекуски". Хоч, яка там вона суха, коли було більше мокрого у пляшках... Бо, як кажуть люди: без горілки, немає говірки. До нас присусідилась молода, гарна дівчина. Й треба було дістатись на хутір. Сміх та жарти не встихали всю дорогу. Особливо "підспалися" до неї двоє співаків. Дівчина була тоненька, принадна. Та, хоч співали їй: "...Ой, ти Галю, Галю молодая, краще тобі буде, як в рідної мами..." Але не послухала, висіла серед поля. Попрощаєшася, — "...приходьте на весілля завтра..." — гукнула і пішла стежиною до свого хутора... А двоє парубків сумно дивилися їй услід...

Пекло сонце. Отож незабаром зупинилися біля річки перепочити. Дехто пішов купатися. Намагаюся все це запам'ятати, сфотографувати своїм зором та скласти у скриньку моїх спогадів. Щоб не раз, пізніше, подумки виймати ці спогади і чути голоси, запах бузку, бачити річку, дітей, які стрибають з помосту у воду, видіти сонце в небі, відчувати спеку і знову переноситись в ті краї.

В Черкасах познайомилась з цікавими земляками, які пізніше писали мені: "Так шкода, що не було часу повезти вас до Холодного Яру, Мотріного монастиря, та ще почастувати вас пиріжками з калиною, варениками з маком, квасом з грушок, маківниками з конопляним молочком, дерунами, плачиндою з гарбузом..." Ну, що ж, може іншим разом...

З Черкас моя дорога пролягла знову до Києва. В Києві, незважаючи на спеку, бігаю і записую інтерв'ю з відомою співачкою Марією Бурмакою, в якої недавно народилась донечка. Пані Марія виглядає така молода і головне така симпатична і красива, що рідко поєднується в одній людині...

Починаючи з першого дня, намагаюся збагнути, чим живе Україна, що думає народ. І, що хвилини, чую протилежні твердження. Тих самих депутатів-демократів, одні ганять і кажуть, що то просто балакуни, кар'єристи, допалися до коригта, а інші знову величають їх великими патріотами. Одні згадують, коли гроші складені в банк не втрачали вартості, не було безробіття, для дітей була забезпечена школа і праця (забуваючи голод, заслання, цензуру) і починають слухати баєчки комуністів. Інші кажуть: — "ліс може втратити зуби, але не апетит" і працюють на двох і трьох роботах, якось "крутяться" і таки вірять у краще майбутнє. Мусить бути нормальне життя, мовляв, як не нам, то нашим дітям чи внукам.

У суботу й неділю жителі міста ідуть за місто обробляти свої клаптики землі, незалежно, яку вони мають освіту й професію.

Люди розчаровані Верховною Радою. Коли між гілками влади ситуація загострилась, президент погрожував провести референдум. І от прийшов день, коли депутати вирішали у парламенті: підписувати їм

чи ні конституційну угоду. Я прибула до Верховної Ради о десятій годині ранку. Як ніколи, нагорі все було заповнене журналістами, дорадниками депутатів, напоготові були телеапарати. А внизу теж, майже всі місця зайняли депутати. Праворуч сидів президент із своєю свитою у повному складі! Всі відчували, що це історичний момент. Спершу виступив Кучма із закликом підтримати конституційну угоду, потім Мороз теж закликаючи її підписати. Я записую їхні промови. І от важливий момент. В залі запала тиша, лише електронне обладнання робить своє обчислення. На табло з'явився вислід: всього було 349 присутніх депутатів. За конституційну угоду проголосували 240, проти 81, утримались 8, не голосували 20 осіб. Тобто, більшість за конституційний договір. Слава Богу! Всі віддихнули з полегшенням. Журналісти побігли до телефонів, інші висловлювали свої враження. Залія спорожніла. Після півгодинної перерви вернулося лише трохи депутатів, сесію вів заступник голови. Ще комуністи виступали тричі і кожного разу намагалися доказати, що конституційний договір підписувати не можна, бо треба було набрати більше голосів. Їх уже ніхто не слухає, нагадують, що тепер ідуть процедурні питання і виключають їх мікрофон. Хочу додати, що разом з комуністами голосували деякі націоналісти...

Ходжу вулицями Києва і придивлюся до жителів міста. Вражає яскрава вдяганка закордонного виробу. Рідного виробу купують неохоче, а це теж не помагає безробіттю. Є директори, які навмисне створюють безробіття (самі ж отримують платню), чи то з власного чи партійного розрахунку. Театри напівпорожні і в Києві і у Львові: немає часу і немає грошей... Коли ж мистецькі групи хочуть поїхати на гастролі закордон, казали мені, не помажеш, не пойдеш...

Вулиці захаращені автами і приходить, мимоволі, думка, чи не краще ті гроші вкласти у справу, яка заробить і допоможе суспільству. Коли судити з виду людей на вулиці, наче усе гаразд, але в домашнім побуті місто збідніло, втомилося чекати кращого майбутнього... Минули давні гостинні звичаї. Слухаю розповідь господині: — "Ляборантка сьогодні спізнилася на роботу, чекала поки зможе здати у склотору пляшки, на автобус грошей нехватало. Отимує вона в місці два з половиною мільйони, а в ній ж ще син студент."

Цим разом, будучи у Львові, мала нагоду завітати до майстерні художників. Кажуть, що тепер тільки діяспора може собі дозволити купувати картини. Оглянула, вибрала собі дві, а потім розговорилися. Картини цього художника є по художніх галеріях Європи. Навіть знайома дружина Клінтона приїздила до нього. І от "залетіла" раз одна "меценатка". Довго вибирала, багато її сподобалось і почала торгуватися... як на базарі. — "Ну, добре", — згодився, вкінці художник, — "хай буде по вашому: десять доларів за

кожну картину." — "Знаю", — каже, — "що добре вона на них заробить, та немає ради, коли в кишенні вітер гуляє." А вона тоді усміхнулась та й рече: — "Я у вас так багато беру, скиньте ще три долари, хай буде по сім доларів за кожну." — "Отут мене обурило, що вона думає: картоплю на базарі купує! Ні, шановна пані, відповів їй, я вам жодної картини не продам" ... — і не продав.

Трапилось мені піти в Києві до Українського Дому, саме була зустріч слухачів і глядачів з працівниками радіо і телебачення. Вечір вів редактор газети "Вечірній Кій" — Віталій Карпенко. На сцені сиділи директор українського радіо та диктори по цих галузях. Після нарікань, що українські програми сходять "на пси", один росіянин дав запитання російською мовою. Відповідь дав директор українського радіо теж російською. Присутні запротестували. — "А ви мусите звикати", — відказав він, — "адже в Україні проживає 50% росіян!" Я не буду переказувати реплік, які посидались на його адресу. Потім хтось запитав чому немає репортажів з інших країн. — "В нас немає грошей на те", — відповів директор Ляшко. Тоді виступила молода журналістка з Франції: — "Я кинула професійну, добре оплачену працю", — сказала вона, — "давала репортажі для українського радіо. Хтось скаже, що треба бути божевільним, щоб таке робити, але я хотіла допомагати Україні, звідки походять мої батьки. А цього року київське радіо відмовилось від моїх репортажів. Чому?" Пан директор підтвердив, дійсно репортажі були популярні і цікаві. — "Чому перестали їх передавати? Та це мабуть, якесь непорозуміння. Ми це все полагодимо", — заспокоїв її.

Виступив Анатолій Паламаренко. Він із знанням справи говорив, що в дикторів мусить бути вірна вимова слів, щоб створити вишкіл і якісні екзамени для них перед тим, як давати працю. Свої аргументи він підкріплював гуморесками Глазового: "Двамовний кум" та іншими. Залія била браво!

До останніх днів перебування в Україні, мене вражають контрасти. Безробіття, тяжкий економічний стан, штурмування російської літератури, музики і з другого боку, мов гриби по дощі ростуть пам'ятники (як колись Ленінові). Я чула, як під Львовом у селі Тисарів, де відкривали пам'ятник письменникові Партицькому, один з промовців так і сказав: — "треба в кожнім селі поставити пам'ятник... Вони на це заслужили." Хай ті люди і заслуговують на них, але ж не тепер, а у країні часі. Та ж ті самі діячі колись жили, боролися за українську культуру у тяжких обставинах і я певна, коли б їх спітали, то вони б вибрали собі увіковічнення не у камінні, а у стипендіях різних галузей культури, допомозі видавництвам друкувати підручники для шкіл та потрібних книжок. Поетеса Марія Влад розповідала: — "вийшла книжка українських військових команд і термінів, а купити її для війська грошей немає!" Животіють театри, вмирає кіно, перестають виходити газети, журнали, всі ділянки культурного життя задихаються через нестачу грошей. А ще ж ситори, інваліди, хворі, старі, багатодітні родини...

А деякі грандіозні пляни й споруди попросту відбирають подих. Водили мене, показували будову однієї

церкви. Розрахована на дві тисячі мирян. Внизу будуть щоденні Богослужіння і де ще безліч додаткових кімнат, а нагорі буде святкове Богослужіння. Прикладу скільки треба мільйонів доларів, щоб викінчити цю будову. Стіни виведені лише на половину. Щоб закінчити їх, накрити дах, упорядкувати всередині — роботи край непочатий... І питаютися, чи зможе допомогти діяспора... Саме були Зелені Свята, зійшлися вірні до невеличкої будови, яка стояла поруч. Служба Божа затягнулася, закінчити мали біля третьої. Вибачаюся, що не можу зостатися до кінця, бо увечорі їду далі. Запрошують на обід. У кімнатах для духовенства розставлено три столи: угинаються від дорогих лікерів, вин і горілки. Я прикинула оком на всі ті випивони і вирішила, що моя скромна пожертва тут лишня.

Люди в Україні, казали мені: хай діяспора дає на конкретні цілі чесним перевіреним людям. А коли можна, то й самі роздадуть, де потрібно. Щоб був завжди звіт, бо інакше, все піде "у чорну діру". Одна жінка зі Львова працює в супільній опіці. Відвідуючи лікарню, довідалася про тяжкий стан одної хворої. Отримала для неї ліки з-за кордону і принесла їх хворій. Наказала: — "ви їх заховайте, спітайтеся, лише лікаря, скільки приймати". Хвора показала лікареві таблетки, він їх і прихватив, кажучи, я вам пізніше віддам та тільки й бачила... Добре, що не всі ліки показала.

А бо ще такий контраст: Привезла в музей передані гроші для бідних. Просить вислати стару одежду. При музеї засновано організацію допомоги для бідних. Записую інтерв'ю, обіцяю, що й сама вишлю пакунок вживих речей. Прощаюсь, одна активна працівниця музею гомоніла: — "Там, у вас в Австралії, один чоловік має колекцію метеликів, обіцяв нам її подарувати. Треба тільки поїхати і взяти."

Я трохи не впала. Та ж сам квиток коштує дві з половиною тисячі доларів та й приїхавши до Австралії будуть витрати... — "Чи ж варта та колекція метеликів таких витрат?" — питую.

— О, так. Вже один чоловік їздив, дивився...

— Ну, тоді, — мовлю, — ви маєте рацію, треба обов'язково поїхати і забрати її!

Україні, зараз, щоб вийти зі скруті, справді, тільки австралійських метеликів не хватает...

Одного дня перед відлетом я домовилася зустрітися з однією милою жіночкою. День був гарячий. Стою, чекаю понад годину, а її все немає. Коли таки з'явилася, дібає, на високих обцасах. На голові чудовий капелюшок і сама, наче, щойно з вітрини зійшла.

Хотіла їхати тролейбусом, а тоді злякалася, капелюшок мені помнить. Це мені закордоном подарували. От я й вирішила іти пішки, а тому й запізнилася, — закінчила вона, зовсім, логічно своє пояснення. А кажуть, що жінки не керуються логікою! Збоку у смітнику рилася стара жінка, а далі стояв хлопчик з написом: "У нас померла мама."

А все ж незважаючи на очевидне зубожіння населення я відчуваю оптимізм. Я не можу його пояснити. Він вітає у повітрі цього столичного міста. Що це, дух Лесі Українки? "Без надії таки сподіватись, жити хочу, геть думи сумні!" ■

ЩО Ж З ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?! (2)

(Початок у попередньому числі)

В Одеському університеті

Готуючись до подорожі в Україну, ми заздалегідь вислали на адресу моєї сестри твори письменників західної діаспори: У. Самчука, І. Багряного, Д. Гуменної та інших. Книжки зібрали Допомоговий комітет, але грошей на пересилку їх в Україну не приділив, та й не знову куди їх послати. Ми з Богданом вибрали із зібраного 40 найгарніших книжок, заплатили своїми грішими 40 дол. за пересилку і так вони опинились в Одесі. В редакції "Чорноморських Новин" нам порадили передати їх Одеському університетові для філологічного факультету, а декан проф. доктор Нона Михайлівна Шляхова, добра знайома редактора О. Білоуса. Нас телефонічно познайомлено і на другий день ми йшли на зустріч з нею.

Університет розташований на Французькому бульварі, відділений від бульвару розкішною алеєю, а моя сестра живе поруч з університетом. Тож ми за яких 5 хвилин вийшли на чималу площа перед університетом з двох боків обрамовану чудовими газонами, квітниками, невеликим березовим гаєм, а перед ним простягнувся величний Французький бульвар, славний такими інституціями як Клініка Філатова, кіностудія, цілий ряд відомих навіть поза межами України профілакторій і т. д. Лише пройтися по бульварі справляє велику приємність.

Йдемо в університет поміж студентами і я маю нагоду спостерігати їх. В першу чергу впадає в очі їхня врода й одяг. Переважно стрункі, високі (помірковано високі, не гіганти) з гарними обличчями дівчата з чудовим довгим волоссям, хлопці дбало підстрижені, незалежно чи волосся довше, чи коротше, дивовижних винятків нема. Поведінка витримана, культурна, розмова притишеним голосом, вираз облич інтелігентний, а до того там дбають про ходу, розгойданої ходи між молоддю не бачила. Їхній одяг викликає у мене здивування і свого роду захоплення — одягнені вони багато й елегантно у дорогі речі від черевиків до верхнього одягу по останній європейській моді. Серед загального зубожіння, не хочеться вірити своїм очам. Вже пізніше, в деканаті, мені пояснили: "Теперішні студенти — це діти заможних батьків, вони так багато одягаються, що професору соромно зайти в автодорію, він найбідніший і найбідніше одягнений." Не дивлячись на своє упривілейоване матеріальне становище, вони поводяться дуже скромно й шляхетно. Гарна наша молодь, думаю собі й на душі добре.

В деканаті нас зустріли: декан філологічного факультету українського відділу проф. доктор Нона Михайлівна Шляхова — викладає курс теорії літератури та вступ до літературознавства, заступник декана кандидат філологічних наук, доцент М. Пащенко — викладає теорію літератури та заступник декана В. Пол-

тавчук кандидат філологічних наук, доцент, викладає історію літератури ХХ ст.

Зустріч відразу ж набрала безпосередньої, широї розмови. Зацікавлення з обидвох сторін було велике. Наші господарі слушно горді за Одеський університет — йому вже 131 років, філологічний факультет нараховує 900 студентів стаціонарного навчання та 600 заочного, з того український відділ має 600 студентів (є ще інші відділи як: російський, зарубіжний...) Український відділ приймає також кандидатів на перевірку кваліфікацію з російської мови та літератури на українську. Кандидатами можуть бути вчителі, викладачі російської мови та літератури, які закінчили вже університет, добре володіють і знають українську мову. Перекваліфікація триває один рік стаціонарного навчання, або два роки заочного. Здавши іспити, вони отримують ще один диплом з правом викладання української мови та літератури. Кандидатів на перевірку кваліфікацію є досить, а зумовлено вона тим, що російська мова втратила своє першенство по середніх школах.

Передані книжки сприйняли з великим задоволенням і захопленням, дослівно, як скарб: "Ми нічого не маємо з творів письменників західної діаспори. Цими книжками ми започаткуємо літературний кабінет для філологічного факультету." Нам це дуже сподобалося і ми пообіцяли забезпечити кабінет творами письменників діаспори найкраще, як лише буде можливість. До речі, коли я це пишу, вже готово вислати 200 фунтів книжок, у тому буде половина нашої бібліотеки та 50 книжок отриманих від наших визначних громадян Таїси і Юрія Розгін, а далі проведемо велику акцію для зібрання творів закордонних письменників — хай молодь вчиться, хай пізнає літературні цінності, створені за межами Батьківщини.

Декан Н. М. Шляхова запросила мене дати лекцію для студентів-філологів, яка й відбулася при виповненні по самі вінця автодорії. Коли я побачила перед собою свіжі, розумні, безжурні лиця, у моїй візії на мить ожива картина з воєнних часів: бідно одягнена, виголоджена аж почорніла, осиротіла (батьки на фронті, матері працюють замість батьків) молодь дивилася на мене розплачено, часом якась озлобленість, чи то бунт були в їхній поведінці... Тяжко було їм вчитися в класах нетоплених при температурі надворі до -40 градусів Цельзія, а мені викладати, теж голодній і в постійному холоді. Ми стали, немов якась одна збірна людина — однаково страждали, боялися на землі, що здригалася від бомб при канонаді фронту. І ось тепер, коли знову я на рідній землі стала перед молоддю в автодорії після більш як півстоліття, яка не знала ніколи жорстоких страждань, радість виповнила мене, я щиро до них усміхнулась і спонтанно сказала: "Які ви всі гарні!" Вони дійсно гарні, всі до одної. А була це автодорія дівчат, що для мене було

дуже дивно, лише два хлопці. Коли я вчилася на філологічному факультеті Київського університету, у нас було багато більше хлопців як дівчат. Пізніше мені пояснив заступник декана В. Полтавчук: хлопці вибирають більш платні професії.

Тема моєї лекції була: "Богдан Лепкий — письменник, науковець, громадський діяч." Студенти слухали дуже уважно, майже не зводячи з мене очей. Після закінчення лекції, нагородили мене дружніми, гучними, довгими оплесками. Відходячи, я до них промовила: "Від вас, молоді філологи, багато залежатиме, якою буде наша нація й держава. Національне відродження України лежить у ваших руках, бо вам призначено рідною мовою виховувати молоді покоління вірні своїй батьківщині."

"Праміс?!" спонтанно запитала по-американськи. Студенти збентежилися, не розуміючи, що я сказала.

"Праміс", означає "обіцяти", пояснила я. І раптом вирвалося з молодих грудей голосне й радісне: "ПРАМІС!!!" Почуття було надзвичайне.

Мої спогади про молодість, з якою я лише зустрілася, нічим не затъмарені, гарно виховують там і дітей, і молодь. Ніде я не бачила ніяких бешкетників, ввічливість і коректність їхня викликають захоплення.

Сама будова Одеського університету негарна архітектурою, а ще гірша якістю. Все в середині цементове, сіре, холодне. Архітектори хотіли чимось прикрасити, зробити якісь барельєфи, трохи дати мистецтва, бодай на стінах коридорів, але по всьому видно, що партія на це грошей не дала, а з нічого мистецтва не зробиш.

Серед чудової архітектури Одеси, ця будова виглядає жалюгідно. Одне лише потішає, що справа у даному разі не в красі університетського будинку, а в молодих професійних силах, які в ньому готують.

Опера

Оперні театри, драматичні театри — це гордість українських міст, під цим оглядом Україна може рівнятись до найкультурніших західноєвропейських країн. І справа не лише в самій якісній праці цих одиниць, а в тому, що публіка переважно виповнює їх по самі вінця, тобто населення вже виховане, відчуває потребу культурно-мистецького життя. Театральне мистецтво України, як і музичне, охоплює найкращі зразки західної Європи, Росії, а українське надбання не сходить із сцени.

Оперні театри в Україні є: у Києві, Одесі, Львові, Дніпропетровську, Донецьку. Мало яка держава може цим погордитися. Крім того, опери ставлять драматичні театри кожного міста, бо навіть районові театри не обійтуться на своїй сцені без "Наталки-Полтавки", "Запорожця за Дунаєм" й інших.

Красою архітектури понад всі оперні театри стойть Одеська — це справжній мистецький твір світової культури, який забиває віддих від захоплення і не можна на нього надивитися. Про нього треба написати окремо більшу статтю, щоб познайомити широке наше громадянство з цим шедевром. Хочу згадати, що будівля опери опинилася в турботах після війни. Вапняковий приморський ґрунт, можливо під час воєнних дій,

схитнувся і вона трохи перехилилась. Велика робота з колосальними коштами провадиться й мені здається після того, що я її бачила два роки тому, ніби вдалося будівлю вирівняти. Зовні, опера в риштованні, провадяться роботи по повній реставрації, а в середині теж все потребує оновлення. Вражає те, що навіть в ремонтному стані краса її дуже захоплює, а бути в ній — це перенестися в казковий світ мистецького творива людського генія.

В той день, коли ми були в оперному театрі, ставили "Травіату" Дж. Верді. Був це день серед тижня, але ролі виконували країці сили за винятком Віолетти Валлери, яку виконувала не згадана в програмці співачка (її дописали без імені) Шевченко. Сила її молодого голосу покривала навіть форте оркестри, при тому голос добре поставлений з гарним тембром. Правдоподібно, вона має не аби-яку майбутність. Інші ролі виконували заслужені артисти України, або лауреати Міжнародного конкурсу, виконували добре. Декорації і костюми вказують на те, що мистецтво в Одесі достатньо допомоги не отримує. Не зважаючи на гарний вокал та гру дієвих осіб, статичність масових сцен обнижувала загальний рівень поставленої опери. Оркестра велика, диригент добрий, якість інструментів, особливо духових не є на висоті завдання. Режисер Г. Дикий. Публіка не була відповідно одягнена (тобто, хочу сказати, не дуже дбало) для опери. Це ще й так не було погано, бо минулого разу, коли ми були в опері у червні, то "дачники", які приїжджають в Одесу на курорт з Росії, були одягнені мало що не в шорти та майку й творили дійсно прикре враження.

Проте, ніщо не затре незабутнього враження від маєстатичної краси від Одеського Державного академічного театру опери й балету.

Київська опера, по своєму шедевр, відреставрована, трохи перебудована на краще, кажуть, що й добудована, але я цього не бачила, бо було вже темно й ішов дощ, середина близькуче відновлення, фойє захоплюючі, не знати на що дивитися, чи на красу будови, на красу розкішно прикрашених стін, чи на красу підлоги, яка здається мозаїкою. Прийшовши в оперу, переносишся в казковий світ свого роду розкоші, відповідно підноситься й настрій.

Коли я збиралася йти в оперу вже в Києві, то турбувалася, щоб елегантно одягнутися, бо на Хрестатику бачила пань дуже багато одягнених, то не уявляла собі як вони прийдуть в оперний театр, як я між ними буду виглядати. Мої побоювання були даремні. Багато одягнені пані й панове в оперу не ходять. В оперу прийшла інтелігенція одягнена гарно, дбало, але скромно й не по останній моді, адже її доходи не вистачають навіть на харчування. Залія була майже вся виповнена. Цього дня ішла опера "Тарас Бульба" М. Лисенка, лібретто М. Старицького за одноіменною повістю М. Гоголя. Музична редакція Л. Ревуцького, лібретова редакція М. Рильського, оркестровка Б. Лятошинського. Диригент-постановник Володимир Кожухар, режисер-постановник Дмитро Гнатюк, хор-маєстри Лев Венидиктов, диригент Іван Гамкало. Всі ці мистці мають звання народних артистів України. Хто саме виконував головні ролі, тяжко сказати, бо у про-

грамці коло кожної ролі стоїть кілька імен і не відмічено, хто саме в цей день співав. Поіменно лише знали, що ролю Остапа грав Роман Майборода й було це артистичне виконання на вершинах мистецтва. Прекрасно заграла правдоподібно Галина Туфтіна ролю Насті — матері Остапа й Андрія та її усі ролі були виконані як і сподівається від артистів із званням народних заслужених артистів України, саме в столичній Національній Опері України ім. Т. Г. Шевченка.

Окремо треба сказати про художнє оформлення, здійснене за ескізами народного художника Анатолія Петрицького Юріем Білоненком — заслуженим діячем мистецтва України. Київська опера, ще до війни славилася своїм мистецьким оформленням кожної опери. Часто, коли відкривали завісу, то публіка вставала з місць і довго аплодувала мистецькому оформленню, аж потім могли починати само дію. Традиція залишилася й вивершилася. Правдоподібно, кияни звикли до такого високого декоративного мистецтва, але для нас після американських декорацій, це було щось фантастичне. Що за уяв! Яке втілення її!!! Нашому зхопленню не було меж, нашому подиву й до сьогодні нема кінця. Великих мистців має Україна у всіх родах її культури.

Опера "Тарас Бульба" була поставлена імпозантно й ми щасливі, що могли побачити її саме на столичній оперній сцені.

(Закінчення в наступному числі.)

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЧОРНОБИЛЯ

П'ятдесятма сесія Генеральної Асамблей Організації Об'єднаних Націй на пропозицію української делегації проголосила **26-те квітня 1996 року Міжнародним Днем Чорнобиля**. Сесія також прийняла резолюцію про посилення міжнародної кооперації та координації у проведенні дій, направлених на вивчення, ліквідацію і зведення до мінімуму наслідків найбільшої екологічної трагедії в світі, що сталася на Чорнобильській атомній електростанції.

Привернути увагу світової громадськості до проблем Чорнобиля, підтримати зусилля України, Білорусії та Росії для ліквідації наслідків ЧАЕС — з цією метою **26-те квітня** проголошено **Міжнародним Днем Чорнобиля**. ■

"ЗА НОВОЮ ЗАЛІЗНОЮ ЗАВІСОЮ В ЕВРОПІ"

(ФКУ-Кмебрідж) Під цим заголовком з'явилася стаття у впливовому міжнародному часописі "Financial Times" (23-го січня ц. р.) з критикою Європейського Співтовариства (ЕС) та його відносин з Україною. Її автор, д-р Андерс Аслунд, відомий економіст, старший дослідник Фонду Карнегі із Сприяння Міжнародному Миру у Вашингтоні і радник українського уряду. Кілька днів пізніше (29-го січня ц. р.) редакція щоденника помістила листа Олександра Пивоварського, співробітника Українського Наукового Інституту Гарвардського Університету, до теми статті д-ра Аслунда. Матеріали цієї газети, яка друкується одночасно в Європі, Америці й Азії, розраховані для уваги державних і комерційних фінансових керівників.

Аслунд критикує внутрішню політику ЕС, члени якого практикують протекціонізм, втручання до та субсидії для власної промисловості.

Лише у перших трьох чвертях 1995 року уряд України видав для поборення наслідків чорнобильської катастрофи 400 мільйонів доларів, суму, приблизно рівну до видатків на оборону країни. ЕС не призначує фондів для закриття Чорнобилю, навіть у час, коли ця електростанція створює небезпеку радіоактивного забруднення для країн ЕС. Зате члени ЕС наполягають на тому, щоб Україна закрила її власними коштами, яких вона не має.

Дискусія про ЕС і Україну на сторінках "Financial Times" важлива іще тому, що вона привертає увагу ділових та державних керівників до цієї теми. Тому корисно, щоб інституції, як Гарвардський Університет, де діє центр українознавства, поширювали інформації про Україну і допомагали підготовляти молодих вчених до участі в дискусіях на відповідному міжнародному рівні. ■

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ **WEST ARKA** BOOK & GIFT STORE ОЛЬГА і АНДРІЙ ЧОРНІЙ та син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими взорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжuterія, кераміка і криштали.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"
2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel.: (416) 762-8751

**ЩИРО ВІТАЄМО ВСІХ НАШІХ ЧИТАЧІВ
З ВЕЛИКОДНЕМ — ХРИСТОС ВОСКРЕС !**

Д-р Олександр Костирико
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

Оксана СОЛОВЕЙ

ВЕСНА 1995. ЕВРОПА

Музей Мармottан у Парижі стоїть останньою битого туристичного шляху в привітному закутку XVI арондисману неподалік Бульонського лісу. Відомий він добірними полотнами Кльода Моне. Саме цьому музею заповів син художника Мішель (1878–1966) родинну збірку батькових праць. Тут — шанобливо повішена на окрему стіну — є славнозвісна картина "Impression, Soleil levant" ("Враження, Схід сонця") 1872 р., що після першої виставки "незалежних", де була показана, дала називу мистецькому напрямкові — імпресіонізму. Ослін перед картиною зваблює посидіти й неквапливо ввібрати в пам'ять красу напівсонного краєвиду: сонце на вранішньому прузі, ще не золоте, а червоне й велике, мов млинове коло; стяга променів на воді, легенька імла, заграва високо в небі, темні сильвети рибальських човнів унизу, сірувато-бузкові обриси низьких берегів. Ген у глибині вгадується місто з вежею собору, а, може, то і не місто і не собор, а гра уяви. Все ж разом — мигтівий супокій перед початком клопітного літнього дня.

В окремій залі розміщені величезні — мало не від підлоги і мстрів зо три заввишки — темні полотна 1914–1919 років: безмісячна піч чи морок перед грозою, водяні плесса, порослі лататтям, прибережні кущі, бадилля, стовбури й обвисле гілля старих дерев і тільки де-не-де, зрідка мазок приглушеного кольору — квітка. Перед однією з картин сидить на підлозі дрібнота, явно дитячий садочок молодшого віку. Вихователька щось тихо оповідає, показуючи окремі місця на пано, тоді запитує дітей, і вони гуртом лепечуть про воду й квіти; котрогось напала гікавка. Помічаю, що увага малих роздвоюється між картиною і мною — в залі нікого більше немає, — йду далі, додивляюся перегодом. Пізніше, зібравши додому, зустрічу при входних дверях другий гурт малюків, численніший, з двома виховательками. Перед веде жваве хлоп'я років чотирьох, вимахує руками і бадьюром голоском смаковито виспівує на різні лади: Кльод Моне, Кльод Моне, Кльод Моне... Чемю уступаюся з дороги.

За рогом музею через вулицю великий парк для дітей. Острівцями серед зелені гойдалки, пристрой для всіляких забав, низькі ослінчики. На середохресті доріжок пам'ятник ЛяФонтенові (1983, скульптор Сотея). Заклав байкар руки за спину, нахилив голову в перуці, спостерігає своїх героїв. Біля його ноги примостилася ворона, тримає в

дзьобі кружальце сиру. З землі пнеється до неї лісиця, передні лапи на сходинках постаменту, морда вгору, писок розтулений, аж учваєш, як з нього вилітають солоденькі слова. На спині й хвості облесниці темна патина бронзового хутра витерта дитячими руками до золотого бліску. Автор терпляче очікує фінальне "кра".

Наближається літня пара. Сповільнили кроки, жінка глянула на сир у дзьобі і безпослідно том:

— Камамбер!

На зворотнім шляху спостерігаю потішну сцену: зайшов у вагон підземки прохач-музика (ой, як багато прохачів у Парижі! Прохачів і злодіїв. Перше, що бачите, переступивши за портал Нотр Дам, дошку з застереженням: Остерігайтесь кишенькових злодіїв!), заграв сантиментальну мелодію. З-під поли жакета молодої жінки вистромив голову кудлатий песик, зайшовся дзявкотом. Як не намагалася жінка втихомирити собача, нічого не вийшло. Пасажири усміхалися. Здається, музика зібрала щедріший даток — за дуст.

* * *

Королівський замок у Варшаві (осереддя Старого міста), зрівняний з землею в часі противімецького повстання 1944 року, відбудовано, заповнено меблями й картинами. Будній день, а школярів повно-повнісінько, екскурсія за екскурсією. Перед портретом пишної кралі тіснява підлітків, провідниця оповідає:

— ...опинилася в Парижі, закохала в себе придворного вельможу, стала його любаскою, народила сина, якого виховала поляком, і син, обертаючись у вищому французькому світі так багато зробив для Польщі.

Доступитися близче, щоб прочитати ймення красуні, не було змоги, тож запам'ятався лише похвальний тон розповіді. Наука дівчаткам.

Доступилася я до іншого портрета і в іншому місці — в Державному музеї красного мистецтва, там таки у Варшаві. Стара жінка в фотелі була, мабуть, замолоду дуже гарна. Вік не споговорив правильних рис обличчя, наклав лише в тому на них, вони затвердли, набули жорсткості. Темні вбрашія, відчужений погляд. Це робота Конрада Кшижановського, виконана 1912 року, портрет своєяні художника Палагії Вітославської і, як пояснює напис,

"власниці містечка Берестечка на Україні". Я не підкована в юриспруденції. Чи на початку нашого століття було чинне право власності на міста?

* * *

Варшава здалася мені великим селом. Почуття несправжності, радше показовості закралося при відвідах Королівського палацу і не зникло до кінця побуту. Натомість Краків, столиця Польщі в добу її найвищої потуги й культурного розквіту, місце коронації володарів і їх вічного спочинку, зберігає дух автентичності, древності.

На другому поверсі дбайливо реставрованих Сукениц — торговельних рядів XVI ст. розташована Галерея польського живопису й скульптури XIX століття, віку похмурого в історії країни. Триразовий поділ Польщі між Австрією, Прусією й Росією (1772, 1793, 1795), триразове придушення визвольних повстань (1794, 1831, 1863) залишили по собі гіркоту й зневіру. За таких настроїв колосальні історичні по-лотини Яна Матейки (1838–1893), що змальовували спізоди щасливішого минулого: пишні зборища шляхти з постатями відомих історичних осіб, хвилини славних перемог на полі бою, образи легендарних народнихгероїв — сприймалися глядачем не лише як мистецькі твори, а і як моральна підтримка, розрада в біді, вони бадьорили, допомагали витримати.

Роздивляю картину "Баторій під Псковом". Добігає кінця (1581) невдала для Московії Лівонська війна. Перед майбутнім королем Речі Посполитої делегація псковців: один навколошки, другі в доземних уклонах, в руках коштовні приносини. Страх, покора перед силою. Заду мене жіночий голос:

— Отам ми були! — І по хвилі ще раз, гордовито, з притиском на першому слові, — ОТАМ ми були!

Витримую павзу, обертаюся. Стареньке подружжя, судячи з одягу — міщани скромного достатку. Він білий, як лунь, вона з застиглим обличчям-маскою. Дрібні постаті, затята пиха. Подибали далі.

В Сукеницях матейки відведенено окрему залю. Весь простір торцевої стіни проти входу зайнілю паню "Hold pruski": герцог пруський засвідчує пошану Зигмунтові III Вазі, а в його особі Польському королівству. Руки обох володарів на розкритій Біблії. Короля оточує зацнє панство у розкішних шатах, оподаль бавиться святочно убраний люд посполитий. Веселощі, радість.

Перед картиною скуписько молоді, учні середніх класів. Чути чоловічий голос. Настрошу вуха, сподіваюсь почути пояснення, овва! вже відбувається іспит. Учитель вказує на окремі деталі, постаті: А хто це? А що в отого в руках? А хто в чорній киреї? А хто... Нікогісінько я, крім короля, назвати не мо-

гла б. І то знала про нього лише тому, що напередодні, всупереч здоровому глуздові, лазила на дзвіницю вавельського собору глянути на Зигмунтів дзвін. Пригінці попід бантиками, боком у суточках, чіпляючися за поручні, таки подолала три сотні крутих ступійок. Мимоволі ймення закарбується. Підлітки знали історію краще за мене. Вони вибрали її разом з барвами картини. Навіч видимі образи тримаються цупко.

* * *

Прага, злата Прага!

До Національної Галерії потрапляю під кінець дня. Вагалася, чи не відкласти оглядини на завтра — була вже порядно стомлена, — але ж як не зайди, коли проходжу повз неї? Відразу при сходах нагору барельєф в сіром камені, колись, очевидно, яскраво забарвлений, а сьогодні кольори вивітрени, лагідні — "Марія з Дитиною" Донателло (1386–1466). Є його "Мадонна з Немовлям" і в Київському музеї західного мистецтва. На поверсі повергаю в залі новіших часів, до краче знаного, старовину таки лишаю "на завтра", на свіжу голову.

До єдиного Гої близько не підпускають — щось ремонтують, — дивлюся на нього з порогу. Весело вітаюся зо знаним—перезнаним з виставок і репродукцій автопортретом Анрі Руссо, довше затримуюся перед автопортретом Пікассо (1907): вражає разюча подібність до молодого Пастернака — обриси голови, зачіска, а особливо вираз очей. Здивований, зачудований світом погляд з домішкою болю. Галерею ось—ось закриватимуть. Вирішую податись до виходу таки через залі давніших майстрів. Пустилася швидко—прудко і спіткнулася... стала. Передімною висів образ, який я берегла в пам'яті пів століття — "Христос" Ель Греко.

"У колишні давні днини", в незабутню епоху Плянети Ді—Пі промайнув літературним небосхилом журнал "Арка". Ні до, ні після не було на еміграції літературно—мистецького видання такого високого рівня. Як нетерпляче чекалось на кожне число! В задуху таборового життя вривалося свіже повітря й надавало снаги перетривати ще трохи. Так от, у четвертому числі "Арки" за 1947 рік стаття Якова Гніздовського ілюстрована репродукціями з картин Ель Греко. Є між ними і цей "Христос". Точніше — голова Христа: на невеликому полотні нічого більше немає. Голова Христа—Людини, що розмовляє з Батьком. Очі звернені д' горі, і такий у погляді невимовний сум, що пропікає наскрізь. Чи то дало себе знати пережите за війни, чи під такий хвилевий настрій потрапила на очі ілюстрація, тільки цього обличчя я не могла забути.

Велять виходити. Прощавай!

АМЕРИКАНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

(Стаття з серії про мистецтво № 51)

За брамою Штернберкського палацу ніжилась у надвічір'я Градчанська площа. Допіру налетіла і щезла — схаменулася, що вербна неділя — весела лапата сніговиця, тепер з—над обрію світило сонце, і краєвид вилискував, мов наведений лаком. Я не знала кудою простіше вийти до станції метро, щоб не довго петляти кривими горбатими вуличками, не забаригтися аж до сутінок. З сусідньої брами вигульнула молода жінка, я до неї. Замість відповіді чую привітно-здивоване:

— Ви говорите по—українському? Звідкіля ви? Я вас виведу, мені по дорозі. Я теж українка, ми з чоловіком — він чех — маємо тут, — показує рукою, — невелику мистецьку галерею, саме готуємо цікаву виставку, наступного тижня відкригття, я вас запрошу.

— Жаль, після завтра вдосвіта мені на Мюнхен. А як тут взагалі живеться українцям?

Моя супутниця заговорила несподівано шпарко, гаряче:

— Мої батьки з Закарпаття, ми завжди вважали себе українцями, належали до української громади, я люблю співати в церковному хорі, була тут раніше одна громада, спільні вечірки для молоді, ми всі разом сходилися, приятелювали, а тепер громада розділилася, люди ворогують між собою і нам кажуть — ви не українці, а карпатороси... та як же це так? Я ж почиваю себе українкою, ми, молоді, цього не розуміємо, тепер нам нікуди дітися, ніде нас не хочуть і так шкода, так шкода... — урвала мову, ми виходили на перехрестя, звідки нам у різні боки.

Обмінюємося адресами. Дякуємо одна одній: я за те, що вона мене вивела, вона за те, що я її вислухала. Мовчки вислухала. Чим розрадиш? Євангелія від Матвія 12:25.

— Бажаю успіху з виставкою! — Усміхаємося.

серпень 1995 р.

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES
ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONTARIO M6S 1N4 (416) 763-1851

Американці люблять порівнювати їхній життєвий рівень з життєвим рівнем інших країн. Людина якось почувастися вищою, коли дізнається, що в Америці є більше видалень на особу ніж у будь—якій іншій країні світу. Американці є на першому місці щодо споживання харчів і напітків; в Америці є більше автомобілів ніж будь—де у світі, і американці, як подає статистика, є найбагатші люди у світі.

Що справді являє собою багатство? Або іншими словами, що таке бідність? Я знав багатьох, які були фінансово забезпечені, але я їх рахував бідними. Вони тримали свої гроші у банку, а одинокою втіхою з них було почуття власності. Єдиною книжкою, яку багато з них читали — була банкова книжка. В них проявлялася повна духовна бідність і їхня присутність переважно викликала неприємні почуття. Також зустрічалися мені люди, які загубили все своє майно, але вони ніколи не рахували себе бідними. Вони пережили війни і голод та інші катастрофи, але ніколи не загубили своє духовне "я". Гроші для них представляються головно як предмет, через який можна здобути гарні і приемні життя, приносячи не тільки фізичний комфорт, але також уможливлюючи духовне задоволення.

Багатство людей мусіло би рахуватися як рівновага фізичних і духових вартостей. Якщо ми маємо одне, то нам треба прямувати здобути також і друге.

Тож порівнюючи життєвий рівень Сполучених Штатів з іншими розвинутими країнами світу, треба враховувати і мистецькі надбання, тоді цей рівень напевно зісунеться далеко донизу. Як віправдання щодо недостатності мистецтва і його малого розуміння в США переважно подають порівняння молодий вік країни. Є правдою, що Сполучені Штати лише навіть справляли своє 200—річчя, але треба приняти до уваги, що імігранти не були дикиуни і вони привозили з собою вже вироблені домашні культури, які й сформували основу Сполучених Штатів Америки. Тож таке віправдання не можна вважати правильним.

Впродовж всієї історії Сполучених Штатів ми зустрічаємо тут багато мистців, поетів і письменників високої якості у різних частинах країни. Назовемо хоч би письменників Марка Твена, Едгарда Алана По, В. Фокнера; мистців Гудзонської школи, як видатні приклади відмінних майстрів. І в той же час американський мистець ледве міг пережити труднощі. Багато таких, як Вистлер, Мері Касат, покинули свій рідний край і ніколи більше не вернулись додому.

Життя мистця у Сполучених Штатах є багато тяжчим ніж у будь—якій іншій країні світу. Це — постійна боротьба. І є мало таких, які можуть справді заробити мистецтвом, як професією на свій прожиток. Щоби стати мистцем бере стільки ж часу і зусиль, як стати лікарем або адвокатом. Але лікарі й адвокати, зчинають заробляти у Сполучених Штатах досить

скоро після закінчення студій стільки, що мистецві навіть не можна й мріяти про таку можливість. Через це мистецтво в Сполучених Штатах не вважається професією, а розвагою. Тільки люди, які мають якісь інші побічні доходи можуть займатися мистецтвом. Тому й результати не є захоплюючі. Кожна професійна людина розуміє потребу повноденного заняття. Тимчасові працівники можуть заповнити потребу, але від них не можна вимагати великої творчості. Все ж таки, найбільша проблема мистецтва в Сполучених Штатах не є з мистцями, але з публікою. В школах майже не викладають мистецтва. Коли американці мають досить знання в інших науках, мистецтво залишається тільки для тих, що мають у ньому зацікавлення. Мистецтво мусить викладатися в школах так само, як математика, природознавство або англійська мова. Мистецтво є частиною загального розвитку людини й одним із головних способів спілкування. Без вирозумілої публіки мистецтво не може існувати. Чи можна собі уявити оркестру, щоб грала до стін? Якщо нема слухачів, не має концерту. Те саме торкається мистецтва, спеціально малярства. Мистецтво твориться для публіки, а не для мистців.

Для американської публіки мистецтво являється або грошим вкладом, або декорацією. Як декорація мистецтво бодай відіграє роль комбінацій кольорів, які, ніби-то, мали б співрати між собою. Все це, врешті, є дискусійне. Мистецтво, як вклад грошей від'ємно впливає на публіку та її відношення до мистця. Ціни на малюнки штучно тримають низькими. Після смерті мистця ціни легть угору. Кому це потрібно? Мистеці вже не дасть заробітку на пристойне прожигтя. Але публіка хоче бачити його мертвим, щоб уже він більш нічого не намалював і не розводнював цін.

Мистці і публіка у Сполучених Штатах мусять працювати разом, рука в руку. Цим способом всі збагатятимуть себе, фізично і духовно. І тільки тоді можна буде надіятись, що будучі покоління включать у свій рівень життя й культуру. ■

"НЕ ЗАЗНАЛА РОЗКОШОНЬКИ..."

Оксана Петrusenko (1900–1940 р.)

**Оксана
Петрусенко**

Писати про велику співачку України Оксану Петрусенко — не так легко. Як в степах Херсонщини хвилює тирса і тоне вдалекому обрії фата—моргани, так серце Оксани відчувало навколої світ природи рідної України.

Поетична душа Оксани, її милій образ дівчини в українській вишиванці, з палкими очима — це те, що полонило при зустрічі з нею. Наскільки вона була славетною, настільки простою і доброю, як українські люди.

Мені довелося бачити Оксану, слухати її солов'їні пісні і відчути подих обличчя при врученні цвітів. Так, то була вона. Легенда культури, велика творча істота, що з'явилася на вічно поневоленій землі.

Не можна відділяти Оксану, як художника пісні, від краси української природи. Співачка сістра в своєму репертуарі виконувала в першу чергу українські народні пісні. Вони відображають великий жаль і сум нації, яку вічно рвали на шматки і не давали вільно розвиватись. Однією з таких трагічних пісень Оксани була народна пісня з Кам'янець—Подільської про життя, що милає в злиднях і турботі.

Народний твір пов'язаний з невмирущою гірською природою Поділля. Сумно і велично споглядають білі скелі силурійського вапняку. Високі стрімкі береги Дністра, Студениці, Тернави і Смотрича. Біліють кругі стрічки гірських доріг і стежок — німі свідки історії, часів, коли люті вороги розпинали Україну, різали шаблями, вішали і саджали на кіл мирних мешканців цього райського куточка землі.

Оксана бачила й інші чарівні місця рідної України.

Дзвінкий голос Оксани лупав по радіо, з магнітофонних плівок...

Оксана Петрусенко (справжнє прізвище Бородавкіна) народилася 18 лютого 1900 р. в малому селі Балаклаї на Харківщині. Напівсирота, без батька, жила вона з ненькою в місті Севастополі. Бачила перед собою великі морські стихії, чарівний пlesk хвиль і красу кругленьких камінців прибережної гальки. Море жило. Кожний удар хвиль збуджував у дівчини почуття величі природи і трагічності життя людини... Вже в молодості свідомість ранила серце. Відчувала мінорні ноти — тугу за минулим України, козаччиною. Оксана не розлучалася з "Кобзарем" Т. Шевченка. Плаکала над долею "Ка-

**Іван
Фірчук**

В.А., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у

Bloor West Village

2 Jane Street (at Bloor) Suite 205
Toronto, ON M6S 4W3

766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство

Приймає також у вечірні години та вихідні дні!

Перші півгодини консультації — **БЕЗКОШТОВНО!**

терини", покинутої з немовлятком. Читала зі сльозами на очах ліричні вірші Лесі Українки: "Ой, ви, думи, ви хмари осінні". Тяжко хвора поетеса виражала жадобу іспування: "Жити хочу, геть думи сумні..."

Важко жилося Оксані в Севастополі. Дивлячись на голі скелі берегів Чорного моря, вона уявляла собі, яку силу і волю мають хвилі... Вони поступово підточують віковічні скелі. А я ось така слабка і безрадна в цьому світі...

Доля людини часто складається з несподіванок... Оксана побачила оголошення — Херсонський театр запрошує хористів. Вирішила попробувати щастя. Поїхала... Перша пісня, яку сказали їй заспівати, була з "Кобзаря". Пісня трагічна, сумна і безнадійна з часів кріпаччини:

*Трачу літа в лютім горі
І кінця не бачу,
Тільки тоді і полегша,
Як нишком заплачу...*

Всі присутні були захоплені голосом бідної дівчини. З великою радістю прийняли Оксану до театру. Вчили артистичною майстерності. Вчителями Оксани були Петро Бойченко і Катерина Лучицька. Змінили її прізвище на Петрушенко, бо родове не відповідало артистці.

П. Бойченко так вчив і муштрував Оксану, що як взяв в обійми, то й не випустив... Оксана стала його дружиною. Це змінило життєвий шлях співачки. Можна сказати... на гірше. Коли Панас Саксаганський запропонував Оксані переїзд до Києва, то П. Бойченко протиставився цьому. І після того, як розв'язали театр в Херсоні, Оксана кочувала по Уманщині. Вийшла на сstrandу. Її слухали і в дощ, тримаючи парасольки в руках. Співала на сцені, де мокрі дошки провалювалися...

Вкінці О. Петрушенко персіхала в Казань. Працювала в оперному театрі, виконувала арії західно-європейських і російських композиторів. Але мрії про рідну Україну не покидали її. Роки минали... Так, як в пісні з Кам'янець-Подільщини: "Не зазнала розкошоньки, вже літа минають..."

Серце Оксани тягнулося до рідного краю, до свого народу. Вона хотіла служити йому піснею. Її мрії здійснилися — Оксана персіхала до Києва. Її голос лунав зі сцени театру, з сstrandи, по радіо і з грамофонних платівок.

Я поїхав до Києва, хотів ще раз глянути на Оксану. Якесь тужливо передчуття гризло мене. Це була остання наша зустріч, хоча й на віддалі. Глянувши, я побачив її злегка запалі очі, обличчя начебто витягнулося, залишилися тільки чаруючі чорні брови і яскравий позирок очей. Це вже була не та Оксана. Серце в мене стиснулося. Все проходить, все минає... і нічого не повертається... Вмить у пам'яті

появився мотив пісні "Кам'яна гора". Слова сумні і трагічні... "Ой, верніться, літа ж мої, хоч до мене в гості".

Тяжкий спогад мотиву, слів і трагізм українського народу цілком заповнили мою свідомість. Я хотів встати, підійти до сцени театру і впасти перед нею на коліна...

Оксана вже мала 37 років. Розпал великої піщасти в Україні — червоний терор. Був 1937 рік.

Приглянувшись до Оксани один з правителів України. Що і як було — точію мені не відомо. Але несподівано 16 липня 1940 р. Оксана Петрушенко відійшла у вічність. Чорна хмара висіла над Україною. Відійшла зірка народних пісень, але залишилися грамзаписи, на вічну пам'ять...

Борислав РУДКІВСЬКИЙ

Хоч і запізено, але згадуємо нашу Оксану в 95-ліття від її народження і 55-ліття ратньої смерті. Статтю Б. Рудківського беремо з "Кришці". — Ред.

"ЖИВУТЬ НА СВІТІ ДОБРІ ЗВІРІ..."

Наприкінці минулого року Організація Українок Канади в Торонто дуже дбайливо видала ілюстровану книжечку для дітей під заголовком Живуть на світі добрі звірі. Книжечка містить перекладені з англійської мови чотири твори популярних американських письменників. Переклала їх доброю й доступною для наших унуків українською мовою письменниця й поетеса Світлана Кузьменко. Кольорові ілюстрації виконав митець Всеволод Магас. Частинно спонсорувала цю книжку Фундація ім. Тараса Шевченка.

5-го листопада м. р. відбулась в бібліотеці Українського Національного Об'єднання в Торонто успішна презентація книжки, що підтвердила популярність авторки-перекладачки й актуальність самої книжки.

Хоч наклад книжки значно вищий ніж тепер прийнято в нашій діаспорі, вона (книжка) й розповсюджується значно скоріше, ніж звичайно. Ціна книжки з пересилкою лише 8.00 доларів. Тож, якщо збираєтесь придбати її — поспішайте. Замовляйте за адресою:

Ukrainian Women's Organization of Canada
378 Burnhamthorpe Road
Etobicoke, Ontario
M9B 2A6 Canada

ІШЕ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАДДНІПРЯНСЬКИЙ ХОР Д. КОТКА

Дмитро Котко

З великим зацікавленням прочитав я цінну статтю в "Нових Днях" ч. 545 М. Черепанича "Хор Дмитра Котка в Польщі". На жаль, стаття охоплює лише певний період діяльності хору. Як бувший співак цього хору, хочу дещо доповнити про його дальшу діяльність. Перебуваючи у Львові, я написав його історію під назвою "Український Наддніпрянський Хор Дм. Котка". Стаття була поміщена в календарі Українського Еміграційного Комітету, а потім повторно поміщена в журналі "Визвольний Шлях".

Отож, хор після успішних виступів у більших містах Галичини, Волині, Холмщини та Польщі, прибув до Заліщик на відпочинок. У склад хору попали деякі співаки, що почали киринити та агітувати проти диригента, який у той час був хворий і не міг запобігти цій руйницецькій роботі. Хор розпався на дві частини. Незадоволені співаки вирушили в поновне турне з диригентом Євсевським. Незабаром цей хор опинився в Німеччині, де мусів виступати на досить невигідних для хору умовах. Євсевський покинув хор. Співаки звернулися до Котка з проханням про з'єднання. Таке з'єднання відбулося в 1928 році. Після успішних концертів у Німеччині, Дм. Котко з частиною співаків повернувся до Польщі, де поновивши хор, розпочав концертову діяльність. Тепер це був знову чоловічий хор. Адміністратор хору підписав контракт з жидівським театром у Варшаві на виступи нашого хору.

Тим часом Krakівський Ілюстрований Курір Цодзієнни помістив провокативну статтю, закидаючи

ДОРОГІ ЧИТАЧІ !

Отримавши "Нові Дні", за кожним разом просямо перевірити на вашій адресі дату, до якої заплачена ваша передплата. Наприклад, Dec./95 вгорі означає, що ваша передплата закінчилася в грудні 1995 року. ■

хорові вороже наставлення до Польщі. Тому, що ця газета була дуже поширенна і популярна в Польщі, ми помітили зразу вороже ставлення до нас. Прибувши у Варшаву, ми переконалися, що нас обдурили, змінившись через день назив театру, а тим самим відмовившись від контракту. Мибули змушені припинити нашу діяльність в 1930 році. Прибувши до Львова, Дм. Котко став учителем співу в Малій Семінарії. Я в той час розпочав студіювати музику в музичному інституті і був увесь час у контакті з Котком та підтримував його, особливо, коли він мав прилюдні виступи з учнівським хором Малої Семінарії. В роках 1930–1931 українсько-польські відносини погіршилися. На українські установи та підприємства були вчинені бомбові замахи, проводились щоденні арешти українських студентів, вандальське руйнування православних церков на Холмщині. Про спокійні студії не могло бути мови, тому я прийняв запрошення до катедрального хору в Регензбурзі (Німеччина), що мав 100-літню традицію і де була можливість вивчати музику в тамтешній школі. Котко зорганізував з українських студентів новий хор, що ви-ступав по радіо та по більших містах Галичини. Я мав увесь час листовий контакт з ним. Наприклад, в січні 1938 року Дм. Котко писав: "Дякую за пам'ять! Бажаю щасливого Нового Року... 22-го о год. 16:15 слухайте радіо-концерт моого хору зі Львова на всі розголосні польського радіо. Дякую за турботу, а може щось таки Вам пощасти зробити для хору. Привіт від нас усіх! З пошаною, Дм. Котко." Контакт перервався, коли Львів зайняли "визволителі".

З вибухом війни з Німеччиною, хор був евакуйований на схід. З поверненням більшовиків до Львова повернувся і хор, але з іншим диригентом, а Дмитра Котка покарано засланням. Де він перебував і як довго мені не відомо. (Мовчать про це і українські енциклопедії. — Ред.)

Ім'я Котка буде безсмертним в історії хорового мистецтва України.

Павло СЕЛЕЗІОН,
Регенсбург

Хор Котка по поверненні з Німеччини.
Шостий справа: автор цього допису, 1930 р.

НАША МЕЛЬБУРНСЬКА ЗІРКА

"Останній приїзд в Україну співачки з Австралії — Людмили Березняк приніс їй велике творче патхення і душевну радість..." Так "ВзУ" (ч. 30, 1995) починають вступ до своєї статті. Потім слідує біографічний опис родини Півнів і Березняків, про їх еміграційне життя в Німеччині і виїзд до далекої Австралії...

...Росла наша майбутня співачка, закінчила школу, навчання співу і коли вже осягнула вокального успіху, її серце стриміло полинуть в Україну з рідною піснею, бо ж батьки виховуючи Людмилу мріяли, якщо не вони, то їхня дочка, колись таки відвідає рідну Україну...

І от, тепер, мрія юніх літ стала реальністю. Всеукраїнська музична спілка запросила Людмилу з чоловіком Анатолієм приїхати на святкування днів міста Києва... В подяку, як подарунок Україні, Людмила повезла РІДНУ УКРАЇНСЬКУ ПІСНЮ... Ось, уже і Київ та день концерту. Велике хвилювання, інервозність, бо це ж її перший концерт у супроводі Української Державної Оркестри Народних Інструментів під керівництвом народного артиста України Віктора Гуцала. Це був 1992 рік.

На авансцену вийшла в стилево гарному національному строї Людмила. Пролунав перший акорд музики і в зали полилась мелодія пісні — "Молитва за Україну" на слова Ольги Терлецької, музика Дмитра Мошняги... І цією піснею—молитвою за долю українського народу, Людмила вступила в ідейно—духовний контакт із слухачами і захопила їх. Після цього виступу Людмила мала іще два виступи в Полтаві та Галивахах, які пройшли успішно, що підтверджено в журналі "Україна" та часописах.

Мельбурнська вокальна зірка, окрім успехами своїх виступів поверталась в свою новоприбрану батьківщину далеку Австралію.

А в 1995 році виявила інша нагода для Людмили поїхати в рідну Україну, з рідною українською піснею. Цього року, народний артист України — Дмитро ГНАТЮК, якого іменують живою легендою української пісні, запросив Людмилу взяти участь у його ювілейних концертах в: Тернополі, Івано—Франківську, Львові, Чернівцях.

Так, як в 1992 році Людмила тремтіла від переживань першого виступу у супроводі Державної Оркестри Народних Інструментів, так само, не менше переживала, виступаючи з корифеєм—співаком, народним артистом Д. Гнатюком та гумористом Анатолієм Паламаренком. Це вже було ризико великої відповідальності, але вона, як послідовниця натурую свого батька, який їй говорив, що "лише завдяки рішучості та завзяттю, я залишився живим, пройшовши КГБ—івські утиски та страхіття II—ої Світової війни, Людмила із рішучою завзяттю вирішила виступити в концерт з українськими народними артистами. І вона не помилилася у своєму твердому рішення, її концер-

Людмила Березняк

тovi успіхи були такими, що Корифей її гратулував, а українська преса назвала Людмилу, — "УКРАЇНСЬКА ЧАРІВНИЦЯ з МЕЛЬБУРНУ".

В народньому прислів'ї говориться: Бог любить Трійцю... Напевно Людмила поїде і третій раз з концертovим виступом, про що стверджує українська преса:

"Наступного року українське телебачення і радіо — разом з товариством "Україна" при сприянні Міністерства культури, мають намір провести в місті Тернополі фестиваль УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ, НАРОДЖЕНОЇ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ — "НА УКРАЇНУ ПОВЕРНУСЬ". І ми маємо надію, що серед багатьох людей, які живуть українською ідеєю за кордоном і приїдуть на ФЕСТИВАЛЬ, зустрінемо і Людмилу Березняк — чарівну жінку, прекрасну співачку, подвижницю на українській духовій піві."

А ми, мельбурнці, побажаємо Людмилі гарних успіхів.

За пресовими інформаціями подав —

Ф. П. ГАБЕЛКО

ВІШАНУВАЛИ МЕЦЕНАТКУ ЯРОСЛАВУ ШАФРАНЮК

З ініціативи Світового Конгресу Українців, Канадсько-Української Мистецької Фундації й Конгресу Українців Канади, в п'ятницю, 26—го січня 1996 року, в приміщеннях КУМФ у Торонто величної заслужено вішановано 91—літнія з дня народження добре відомої в Україні і в діаспорі нашої діячки—меценатки — пані Ярославі Шафранюк.

Пані Ярослава Шафранюк, разом з покійним у же чоловіком Михайлом, не тільки стала фундаторкою КУМФ, де приміщуються також канцелярії СКУ, Торонтського Відділу КУК і Український Консуліят у Торонто, вона також співфундаторка мільйонної Фундації Допомоги Україні та меценатка багатьох культурно—мистецьких заходів в Україні і на еміграції. Тож не дивно, що на цьому надзвичайному святі можна було бачити багатьох провідників української діаспори, але також і членів Консуліяту Українського Уряду, які тепло вітали Ювілятку, як "маму всієї української громади", бажаючи їй всього найкращого.

За її довголітню добродійницьку працю пані Ярославу Шафранюк нагороджено Орденом Святого Володимира, який вручив їй президент СКУ — д-р Дмитро Ціпівник та почесною грамотою від Посольства України. Почесну грамоту вручили пані Ярославі Генеральному консулу — Сергій Боровик і дотеперішній консул — Олександер Соботович. Серед численних представників різних установ, які особисто привітали Ярославу Шафранюк, треба поіменно згадати бодай наших Владик — єпископа Ізидора Борецького від УКЦеркви та єпископа Юрія від УПЦеркви. Цей приємний і незабутній вечір збагатили також своїми виступами молоді таланти з України — сестри Кречковські та Ігор Гаврилюк.

Редакція "Нових Днів", очевидно, приєднується до всіх теплих побажань пані Ярославі й зокрема, бажає, щоб вони здійснилися. ■

КОНЦЕРТИ ОДЕСЬКОЇ СИМФОНИЧНОЇ ОРКЕСТРИ у США і в ТОРОНТО

У місяці квітні прибуде на Північно-Американський континент славна Симфонічна Державна Оркестра Одесської Філармонії, щоб дати серію концертів на відзначення 10-ої річниці Чорнобильської катастрофи. Передусім завдяки організаторським і дипломатичним здібностям її молодого талановитого мистецького керівника й диригента Гобарта Ерла, ця велика понад 100-членна оркестра, в трудні для України часи, вже з успіхом виступала в престижних залах Європи, Америки і Австралії. Цим разом вона приїжджає до США на запрошення Вашингтонської групи українських бізнесменів і професіоналістів, а в Торонто виступить у неділю, 21 квітня в Massi Голл на запрошення окремого Комітету під патронатом Конгресу Українців Канади, Українського Посольства та місцевих єпархій усіх українських Церков.

У США Одеська Державна Симфонічна Оркестра виступить у деяких більших містах, зокрема, в Kennedy Center у Вашингтоні та в будинку Організації Об'єднаних націй у Нью-Йорку. За точними датами і програмами виступів слідкуйте в пресі, оголошеннях по радіо та телебаченні. Скільки знаємо, Державна Симфонічна Оркестра Одесської Філармонії виконуватиме кращі твори світових класиків, а також твори відомих українських композиторів. Вона популяризує не тільки українську музику в світі, але й включилася в допомогово-добродійну діяльність для жертв Чорнобиля. Оркестра має моральну підтримку президента України Леоніда Кучми, але потребує й фінансової підтримки з боку окремих спонсорів і меценатів, бо кошти кожного її виступу становлять в загальному коло 100,000 дол. й повернути такі кошти можна тільки тоді, коли будуть заповнені всі зали її виступів.

Тож як звернутися до Вас від Комітету з проханням стати добродієм, спонсором чи меценатом Одеської симфонічної оркестри й придбати квиток на її виступ — по змозі не дівмовляте, будь ласка. Одеса — важливе українське місто, а Чорнобильська катастрофа — це в першу чергу теж наша українська біда.

Моральної підтримки заслуговує зокрема незвичайний мистецький керівник і диригент Симфонічної Державної Оркестри Одесської Філармонії — Гобарт Ерл, якого бачите на обкладинці "Нових Днів". Він американець, народжений у Каракасі (Венесуеля), середню загальну й музичну освіту здобув у Лондоні (Англія), вищу в Прин-

стонському університеті (США) та у Віденській музичній академії. Мав змогу працювати диригентом на Заході, але свідомо вибрав голодну й взимку холодну, неопалену Одесу. "Сталось кохання з першого погляду", — признається маestro Гобарт Ерл Валентині Родак. — "Музикантам я сподобався, а вони — мені. Ми ж подібні у темпераменті. Одесити південні люди, а я виріс у Венесуелі. І так почалася наша спільна творча праця, яка принесла позитивні наслідки. За два роки ми виступили у 15-ти містах Європи і дали 80 концертів. Виступили двічі в Києві, у Львові, Чернівцях, Івано-Франківському, Ужгороді, Тернополі, Кіровограді, а також у Москві й Санкт Петербурзі. У Відні (в червні 1992 року) дали два благодійні концерти у знаменитій віденській Музікферайнзаль, прихід з яких у сумі 20,000 доларів подарували двом одеським лікарням, що лікують потерпілих від Чорнобильської катастрофи. Концерти відбулися під патронатом австрійського міністра зовнішніх справ..." (Валентина Родак. Маestro Гобарт Ерл. "Молода Україна", ч. 432, 1995 р.).

Не без заслуг Гобарта Ерла Одеська симфонічна оркестра стала ще на вищому мистецькому рівні, українізувалася й отримала звання Державної симфонічної оркестри. Самого ж маestra Гобарта Ерла — першого з іноземних західних мистців — нагороджено званням Заслуженого Артиста України.

Тож побажаймо Симфонічній Державній Оркестрі Одесської Філармонії і її надзвичайному керівникові дальших мистецьких успіхів на славу Україні й масово підтримаймо їхні виступи на цьому континенті.

Мар'ян ДАЛЬНИЙ

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel.: (416) 236-2426 Fax: (416) 236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу. ● Виконує всі фази плянування, будови і перевірки більших індустріальних проектів.

ЗОНА — "ЧОРНОБИЛЬ"

(До 10-ліття катастрофи 26 квітня 1986 р.)

Година 1. мін. 23. сек. 58 — критичний стан. По черзі чути три експлозії. Реактор і четверта частина енергетичного блоку знищенні. Над ними видно червоні язикі вогню. Це розпеченні частини ядерного палива та графіту. Щоб зрозуміти, скільки радіоактивних речовин силує експлозії увійшло в атмосферу і лягло на територію, що її займала електростанція, треба уявити собі розщеплення атомного ядра на одну мінуту і 28 секунд перед вибухом. Оцінюючи рівень радіації, пригадаймо, що атомна бомба (вагою 4,5 тонн), яку скинуто на Гіросіму, дорівнювала масі радіоактивних речовин, які вигтворилися під час вибуху. Реактор IV блоку Чорнобильської АЕС викинув у атмосферу 50 тонн відпарованого палива творячи в цей спосіб десять гіросімських бомб з додатком сімдесяти тонн палива і близько семисот тонн реакторного радіоактивного палива.

Дев'ять літ минуло від трагічної чорнобильської ночі. Трагічне життя з кожним роком збільшується. Результати людської непродуманості не до описання — знищена земля, атмосфера, природа, покинуті мешканцями міста і села. А скільки ще не сказаного.

Почиу від того, що всі інформації відносно Чорнобиля були таємні. Щойно сьогодні починаємо поволі довідуватися, скільки таємниця скриває назва ЧОРНОБИЛЬ. Монополь на інформації мала комуністична партія і маніпулювала ними як сама хотіла.

Державна комісія, яка працювала на місці аварії дійшла висновку, що причиною трагедії було неймовірне порушення режиму праці реакторів. Таким способом ціла вина впала на працівників станції. Але тут вже не говорилося про стремління за якнайвищими досягненнями без огляду на правила експлуатації. Працівники мусили виконувати і перевиконувати плян — гірше, щоб цього добитися скорочувано терміни ремонтів і профілактики реакторів. Поволі стає ясним, що аварія не була випадкова! Після трагедії, американські спеціалісти аналізуючи причини, що довели до вибуху, знайшли багато конструкторських помилок у самій побудові реактора. Це правлячим верствам було відоме, а належить ще відзначити, що більшість АЕС на Україні побудовані на непевних ґрунтах.

25 березня 1986 р.

в Чорнобильській АЕС готувалися до затримання IV енергетичного блоку, щоб пляновано піддати його ремонтові. Під час затримування, згідно з програмою, підтвердженою головним інженером Фоміном, передбачено провести експерименти при виключених схемах безпеки реактора і при цілковитому відключенні обладнання електростанції від струму. Подібний експеримент пропонувано іншим АЕС, але з огляду на

риск всі відмовлялися. Погодилася дирекція Чорнобильської АЕС. Що це був за експеримент?

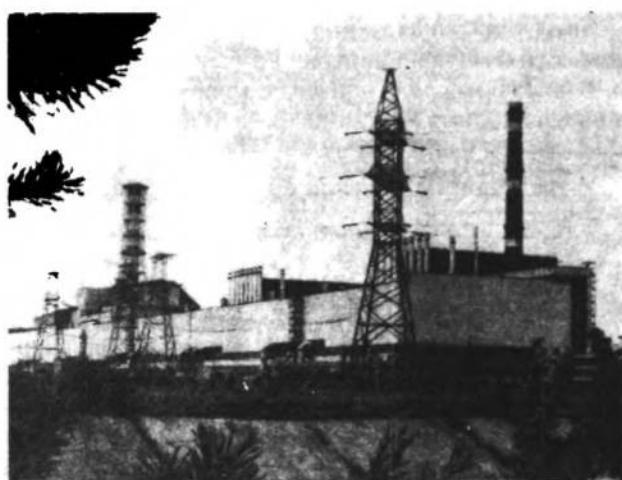
Йшлося про те, щоб провірити стан, коли б електростанцію раптово позбавити струму. Звичайно, перестало би працювати ціле обладнання, а в тому числі й насоси (помпи), що передають охолодженну воду у активну зону реактора. В результаті стопився би стержень, що було би рівнем максимальної аварії. Це була теорія. Проекту експерименту ніхто не узгодив з вищим керівництвом, що відповідає за державну безпеку. В січні 1986 р. директор АЕС Брюханов переслав програму спроб до генерального проектанта та інспектора нагляду (бюро Гідропроекту та Госатоменергонадзору). Відповіді не було, а це дирекції означало, що можна експериментувати.

Найгірше, що директори були свідомі того, що буде аварія, вона **передбачалася!** Хто дав їм право позбавити реактор забезпечення? Ніхто, самі собі дозволили.

До вибуху дійшло 26 квітня о год. 1.23.58 сек.

Від цього моменту почалася тотальна трагедія. Ядерний блок замінився у гігантичний ядерний вулкан. Повідомлялося, що реактор залишився цілим, а експлодував тільки резервуар аварійної води. Про це повідомлено Москву о 3 годині рано-вранці. Наказали додавати до реактора воду, щоб охолоджувати його. Це була непотрібна, шкідлива праця, яка тільки погіршила ситуацію і збільшила кількість жертв. Радіація перевищувала всі можливі норми, все збільшувалася, а телеграмами сповіщали: "Ситуація нормальні..."

Всі, що перебували в центрі вибуху, зустрічали плиту верхньої біологічної ослони, яку обіймали рештки газопроводів і стерових каблів. Було гаряче, а сморід не дозволяв дихати. Безпосереднє пейтроніс-

Чорнобильська АЕС.

випромінення і гамма-випромінення здирили цілими шматками шкіру з тіла, а газ, що вдирається в легені, розпалиював у них вогнища. У цьому випадку дістати півтора тисячі рентгенів було найменшим. У тяжких муках вмирали люди.

26 квітня ранком до Прип'яті (місто) приїхав заступник голови Ради Міністрів Союзу — Борис Щербін. Став він головою Урядової комісії до справ ліквідації ядерних наслідків катастрофи у Чорнобилі. Вже на самому початку сказав спокійно: "Не спішіться з евакуацією", так як би це була остання річ, про яку варто згадувати.

Місцеві однак знали своє. Цілі родини, навантажені пакунками покидали місто не чекаючи рішень влади. А влада чекала. Чому? Певно тому, щоб відсунути від себе якнайдалі цей момент, який і так мав надійти. Практика совєтської пропаганди підповідала, щоб промовчати, а все якось само розійдеся. А тут кожна секунда рішала про життя.

Штаб Щербіни думав над тим, як погасити гігантичний пожар реактора. Були різні безглузді пропозиції (наприклад, щоб залити реактор водою), час минав, аж врешті хтось пригадав собі, що можна гасити піском. До цього були потрібні гелікоптери. Чиновнику Щербіні нічого не заважало, що над реактором, на висоті 250 м. радіяція перевищувала 300 рентгенів на годину.

Евакуація населення почалася 27 квітня.

Сотки автобусів заняли дорогу від Прип'яті до Чорнобиля (20 км). Офіційна інформація про вибух була подана щойно цього дня. В радіо говорили коротко: "На станції мала місце аварія. Радіоактивність не загрожує здоров'ю, однак для безпеки людей конечно треба перепровадити евакуацію міста. Автобуси будуть під'їджати біля будинків. Треба забрати з собою одяг і харчування на три дні."

Війджжаючі були взаємно ввічливі, навіть жартували, потішували дітей. Населення вивозжено на села 80 км від Прип'яті. Не всі місцеві господарі охоче приймали "безпритульних". Не помагали пояснення, а повергатись не було куди.

Автобуси, що вїздили з Прип'яті, забирали на колесах радіоактивну пилку і розвозили її по терені. Ніхто не подумав, щоб при виїзді з зони міняти колеса. Після того цілими місяцями треба було поливати вулиці й дороги навіть Києва.

У трагічному становищі опинилися свійські тварини, яких не можна було забирати з собою. У мертвому місті вони об'єднувалися у стада. Безпритульні пси кидалися на радіоактивних котів, ставали дикими і навіть атакували людей.

Почалося гашення реактора. Перших 27 екіпажів гелікоптерів швидко опинилося в лікарнях. Радіяція на висоті 110 метрів сягала 1800 рентгенів. Гелікоптери не були забезпечені від споду свинцем, про що подумано значно пізніше, коли на реактор впали сотні тонн піску (від 27 квітня до 2 травня скинуто його в кількості 5 тисяч тонн).

Незабаром Щербіну замінив Сіляв'єв. 4 травня віднайдено засув, який належало відчинити, щоб випустити воду. Ось, що говорив Сіляв'єв: "Для того, хто його відчинить — в разі його смерти — буде все — авто, дача, мешкання, забезпечення родини до кінця їх днів." Охочих знайшлося багато.

5 травня відбулася пресова конференція

на якій Щербіна катастрофу оправдав словами: "Наша вимагає жертв!"

На Мітинському кладовищі у Києві знаходитьться 26 могил тих, що найшвидше загинули у Чорнобилі. Шість з них — це могили пожежників, решта — оператори четвертого блоку. Скільки разів треба збільшити цей цвинтар, щоб знати правдиве число жертв? За даними на 1987 р. було їх лише 30. На день 15 серпня 1990 р. отримано 7 тисяч повідомлень про смерть учасників ліквідації та колишніх мешканців зони. До 15 березня 1991 р. з безпосередніх учасників ліквідації наслідків катастрофи померло куди більше. За даними "Союзу Чорнобиль" 50 тисяч людей стало інвалідами. Загальна кількість потерпілих сягає 4—5 мільйонів. Однак, це ще не все. Що буде в майбутньому? Наслідки бомби з Гіросіми тривають до сьогодні.

Місцеві люди не вповні усвідомлюють собі стан загрози. Вирощують курей, свиней, корів, збирають картоплю, садовину як колись. У зоні, де не повинно нікого бути, живе 10—12 тисяч людей. У зоні, з якої можна переселюватися добровільно (рівень радіації незначно перевищує тут дозволений), живе понад 700 тисяч населення. Ці люди хочуть померти на "своєму" і ніяка сила їх вже звідси не вижене аж до кінця їх днів.

Пишемо про Україну, а що з Білорусією, Литвою, Латвією, Польщею, Скандинавією, що з Землею, яку ядерна хмара оточила 6 разів?

Чорнобильська трагедія потрясла світом, але чи ми поволі не починаємо про неї вже забувати? Чи постійне стремлення людини до максимального використання засобів землі без піклування про екологію не доведе до чергових катастроф, вершечком яких був вже зловісний город на Прип'яттю? Чи ми є відповідальними громадянами Землі, чи тільки безпощадними експлуататорами? Треба надіятись, що ні, та пам'ятати про недавнинуле.

Дорота ШУПЕР,
"Благовіст"

ARKA LTD. УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панама, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та великовідмінні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ontario
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

ЗАБУТИЙ МИСТЕЦЬ і НЕВІДОМА ЙОГО МОГИЛА...

Ім'я молодого талановитого поета, письменника-філософа Ярослава Мови незнайоме для нас. Засвітилося воно яскравою зіркою на мистецькому небосхилі нашого краю на початку 1940 років. Спалахнула та зірка яскраво на мить, освітила душі світлом молодої музи та й згоріла в серпневому зорепаді 1943 року на 22 році життя. Віддав його молодий мистець на вівтар України в лавах легендарної УПА.

Вперше ім'я Ярослава Гарасименка (Мови) відкрив я собі у спогадах Данила Шумука "За східним обрієм".

"Я подружився, — пише Данилю Шумук, — зі Славком так, як ще ніколи з ніким не дружив. Ось уже 27 років минули від того часу, але я як і до того, так і після не зустрічав на своєму життєвому шляху такої людини, як Ярослав Гарасименко. Мова — його літературний псевдонім. Бог обдарував Славка красою тіла, божественними очима, скромністю, безграницю доброю, хорошим голосом, великим ораторським даром. Його поезія пахла всіма пахищами весни й одночасно розкривала зло і закликала до нещадної безстрашної боротьби з ним. Його публіцистика з винятковою легкістю без емоційної юдливості разила супротивника своїми чеснотами. Славко був поетом найвищого рівня не тільки в поезії, але й у щоденному житті й у всіх своїх починах. Це була людина винятково цілісна, немов би зумисно створена Богом як зразок того, якими саме повинні бути люди."

Народився Ярослав Гарасименко 5 березня 1922 року в місті Крем'янці на Волині. Його батько, Антон Гарасименко, був статршиною армії УНР. Після визвольних змагань 1917–1921 років опинився в таборах інтернованих поверсальської Польщі, а 1922 року молоде подружжя прибуло до Крем'янця. Тут у них народилися син Ярослав, пізніше Олексій, Іван, Юlia.

В Крем'янці батько працює ревізором українських кооператив, а 1931 року його переводять на таку ж посаду до Луцька. З того часу вони мешкали по вулиці Кічкарівській, 11, наймали тут кімнату і кухню.

Антон Гарасименко бере участь в українському громадському житті. Він активний член товариства "Прогресія" ім. Петра Могили, своєю працею допомагає рідному народові в його боротьбі проти окупантів.

Друг дитячих і юнацьких років Ярослава лучанин В. Красnobай згадував: "Ярослава Гарасименка знаю з дитячих літ. Був він великий патріот України, передчасно скошений кривавою рукою ката літературний цвіт. Наша література мала б твори найвищої мистецької вартості..."

1934 року батьки віддають сина до першої кляси Луцької української гімназії ім. Лесі Українки. Читаю індивідуальний листок Ярослава Гарасименка, складений 15 грудня 1934 року (ф. 73, оп. 1, спр. 172). Дізнається про малого гімназиста, його характер, ставлення батьків до дітей, побутові умови, захоплення... В гімназії його найулюбленіші книжки "Кобзар" Та-

раса Шевченка, твори Лесі Українки. Ярослав багато читав, писав вірші", — згадує однокласниця Ніна Ходаківська.

Переглядаю журнали обліку успішності учнів гімназії. Найулюбленіші предмети — рідна мова, література. Він також є душою всіх літературно-мистецьких вечорів у гімназії. Перші його твори з'являються в журналах, які видавали самі гімназисти. Ховає своє авторство під літературним псевдонімом Мова. Чому саме Мова?

"Політики змінюють державний лад", — цитує Ярослава Данилю Шумук, — "але вони не здібні зробити кращою саму людину, а від людей залежить все. Натомість мистецтво, література здатні змінити саму людину на кращу, ніж вона є на сьогодні."

Таке було філософське трактування місця літератури в суспільстві молодим мистцем, і йшов він у неї з ім'ям Мова. Біда не ходить одна. В п'ятнадцятирічному віці помирає брат Іван, а в скорому часі — батько та мати. Всі турботи про молодшого брата Олексія — учня гімназії, малу сестричку Юлю лягають на плечі Ярослава. При допомозі друзів батьків, щирих українських патріотів, діти продовжують навчатися в гімназії, гарнують тут свою душу, формують глибоко національний світогляд.

Лише п'ять клясів гімназії встиг закінчити Ярослав, як на Волинь прийшли червоні "визволителі".

Радянська дійсність відкрила очі багатьом сліпцям, молодому ж мистцю вона показала справді нелюдське, звіряче обличчя комунізму — масові депортациї, вбивство в'язнів Луцької тюрми снкаведистськими катами, перед втечою з міста.

Серед тих жертв було багато його гімназійних друзів. Все це не могло не відбитися в душі мистця, його творах. Побачив Ярослав і звіряче нутро нацистів, які незабаром з'явилися на вулицях Луцька. Він твердо переконався, що народ, який хоче бачити себе вільним, повинен сам себе визволити. Його поезія, публіцистика тих часів переконано говорять про це.

1941 року складає він матуруальні іспити й отримує атестат зрілості. Бачу його на фото разом зі своїми гімназійними друзями, поруч владики Полікарпа, професора Івана Власовського.

Весь цей час Ярослав працює в Українському допоміжному комітеті, допомагає митрополитові Полікарпові під час Богослужіння у Св.-Троїцькому соборі міста. Сестра Юля загубилася на сході України, куди вона поїхала з іншими дітьми відпочивати напередодні війни. Брат Олексій записався до українського допоміжного батальйону "зеленюків", як їх називали за кольором одягу в нашому місті. Німці хотіли мати гарматне м'ясо і восени 1942 року мали намір відправити молодих українців у Францію та Голландію, але ті однієї ночі пішли в повстанський ліс.

Шукаю сліди літературної творчості Ярослава Мови того часу, натрапляю на його високомистецьку публіцистику в "Українському голосі" за 1 січня 1942 року під заголовком "Чому смерть?", "Безперечно", — пише він, — "ми апогеозуємо смерть. Тужимо за нею і накликаємо її в піснях, змальовуємо залюбки в літературі, величаємо і захоплюємося нею в промовах про героїв нашого народу. Хворобливі це явище. Таке ж хворобливі, як і те, що незмірно велика кількість людей сьогодні, коли життя в кожній ділянці домагається конкретної зміни стану речей, грається в поетів. Так підневільні поети, мистці лише могли змальовувати смерть як визволення, бо ж зі словом "перемога" не в'язалося в нашій свідомості вільне, незалежне життя, бо це слово звучало з ненависних вуст ворога, як смертний засуд на нас, і нам не містилось у голові, що може бути інша перемога, наша перемога, яка стане смертним засудом на ворога."

Таким був Ярослав Мова, що кликав нас поривати з віковою уявою рабства і лихоліття, і в перемозі, а не в смерті бачити своє земле визволення.

"Переможцями ми себе боялися бачити. Перемогти не штука, штука вмерти. О, так, ми вміли вмиряти мільйонами, не тільки за свою справу, але й за "Чудо на Вислі", за п'ятирічки Петра Першого і Сталіна, за побудування в нашій країні соціалізму. Смерть стала в нас обов'язком, і нікого не позволили б ми собі назвати героєм, хто не вмер, не був замучений, зарізаний, повішений чи задушений, чий кістки не хрускотіли під возами ворога, чия кров не прикрашувала ворожого

мечя", — писав цей талановитий юнак і бачив визволення наше в зневазі до смерти, бо "...ті, що хочуть панувати, мусять зневажити смерть, мусять заперечити її існування, мусять накликати на її місце боротьбу, перемогу—життя, мусять поставити смерть собі на службу, спрямувати її холодне вістря проти тих, проти кого треба його спрямовувати".

I Ярослав Мова — поет, письменник, філософ — залишає самітню хату в Луцьку і йде до повстанського лісу "боротись словом зі смертю". Тут, у волинських лісах, де вишколювалися відважні месники з УПА, бачимо Ярослава Мову референтом крайового проводу ОУН.

"Я займаюсь літературою", — наводить його слова Данило Шумук. — "Мене сюди на вишкільну роботу покликали недавно. Коли б усе увінчалось успіхом, і нарешті утворилася незалежна Українська держава, то я знову пішов би у літературу."

Не судилося Ярославові дожити до перемоги та побачити воскресіння і народження незалежної України. Того далекого літа 1943 року обірвалося його життя, перестала співати його музика. Десь серед волинських лісів загубилася могила молодого мистця, забутого нами, до якого так і не прийшла заслужена слава, не розквітнув на повну силу його талант. А в таємних фондах архіву колишнього КГБ припадає порохом його "Дело", де серед інших документів — пінадруковані твори молодого мистця. Давно вже прийшов час повернути їх рідному народові, якому віддав своє життя і талант письменник Ярослав Мова. ■

SO-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE СТУДЕНТСЬКЕ КОНТО

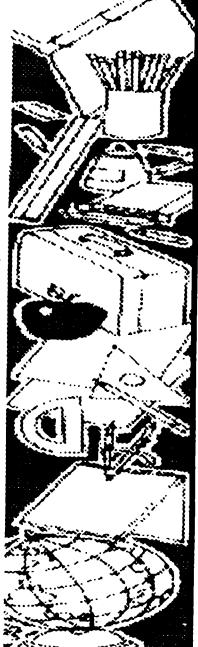
OUR UNIQUE STUDENT SERVICE NO-FEE BANKING PACKAGE PROVIDES UKRAINIAN POST-SECONDARY STUDENTS WITH WORRY-FREE FINANCIAL ASSISTANCE, INCLUDING:

***\$100 TOWARDS YOUR SO-USE SHARE REQUIREMENT**

So-Use MEMBERCARD

which gives you FREE access to your Student Service Account through any So-Use ATM.

The Membercard also gives you INTERAC access which allows you to withdraw from your account through any INTERAC machine and to pay for your purchases directly from your account at participating stores through the Interac Point of Sale (P.O.S.) system.

DAILY INTEREST, NO-CHARGE CHEQUING ACCOUNT - WITH YOUR FIRST ORDER OF CHEQUES FREE
\$500 LINE OF CREDIT - SO-USE MASTERCARD

So-Use VOICE, OUR FREE TELEPHONE BANKING SYSTEM - ACCESS TO SCHOLARSHIPS

Call any branch for details of the So-Use STUDENT SERVICE

*SOME CONDITIONS APPLY

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-Use VOICE

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ВІДБУВСЯ. ЩО ДАЛІ?

(УЦІС) 11 листопада в Києві відбувся Конгрес української інтелігенції. Потреба його скликання постала у зв'язку з небувалим за роки незалежності зовнішнім тиском на Україну та активізацією внутрішніх "деукраїнізаторів". На Конгрес прибули делегації з усіх областей країни, представники творчих спілок, громадських організацій і політичних партій. Усього — близько 2,000 делегатів. Взяли участь у його роботі дали попередню згоду Президент України Л. Кучма, прем'єр-міністер Є. Марчук, голова ВРУ О. Мороз. Однак, лише останній дотримав свого слова.

На форумі домінували дві теми: взаємини між владою і українською інтелігенцією (а відтак, і ставлення влади до української культури) і друга — розбудова держави та українська національна ідея...

Сучасне становище української інтелігенції окреслив Іван Драч: "Донині пошматована між політичними партіями, підголована недоїдками з владного та мафіозного столів, принижена повсякденною дискримінацією і зведена до рівня безпорядного старця, інтелігенція покищо мовчки спостерігає за знушення нового панства над державою та її громадянами. Віднині інтелігенція відмовляється переворюватися на юрму люмпенів і же-брakuвати у владі те, що їй належить за правом будь-якого цивілізованого суспільства."

Зараз в Україні існують дві виразні течії — бездуховний космополітичний лібералізм, який прагне стати домінуючим і національний демократизм. Кажуть, що на троні зрадників не буває. Так, але навколо нього, назначив П. Мовчан, вони є: "Я не вірю у патріотів за посадою, а лише за переконаннями. Читаючи писання Табачника, я зрозумів, що Україну хочуть збудувати без нас і не для нас. Табачник повчає: "Колишні ідеології — національна держава, відродження нації, розбудова держави та інші, які претендували на ролю загальнонаціональних, — повністю вичерпали і дискредитували себе. Ці ідеології базувалися на ґрунті локалізованого західно-українського середовища і лише силою власної національно-номенклатури утримувалися як загальнонаціональні." Тому, не обхідні серйозні корективи політичного курсу Президента і тих, хто поблизу нього. Патріотизм — ключове поняття. Консолідацією може бути лише національна ідея. Всі інші чинники — другорядні й тимчасові."

Щоб реалізувати ідею державного самоздійснення, необхідно запліднювати національною метою дух мільйонів. Українське суспільство повинно мати систему орієнтирів, чіткіх ідеологічних координат, тобто українську національну ідею. Вона є духовною субстанцією, розпростертеною на історичний час і культурно-етнічний простір буття українського народу. Вона знаходить своє завершення у створенні Української Самостійної Соборної Держави. Та донині національна ідея не сприйнята на державному рівні... "Ми бойомся заявити, що будуємо національну державу", — заявив на Конгресі М. Жулинський.

У виступах звучало, що партія української влади — аполітична, інтранаціональна, космополітична. Тому в народі її називають антинародною та антодержавною.

Які перші ознаки представника "п'ятої колони", що пereбуває на державній службі? О. Соскін визначив їх так: незнання державної мови; намагання приєднати Україну до колишньої імперії; бльокування радикальних економічних реформ і потурання зростанню боргів. Що робити? Найперше — здійснити декомунізацію України. Для цього Президент повинен поставити на державну основу створення міжнародного суду над КПСС. А прем'єр-міністер, як один з чільних працівників радянського КГБ, повинен покаятися перед Богом і народом у гріхах КГБ.

У кулуарах один з представників київської технічної інтелігенції, Петро Белей, так висловив своє враження від Конгресу: "Позитивним є те, що трохи підіссес голому периферійна інтелігенція. Конгрес дасть їй імпульс і додасть надії, що не все ще втрачено, що є люди, які хочуть щось зробити. Друге: чільні діячі національно-демократичного руху останнім часом були розділені. Було присміно бачити знову разом Чорновола і Стецько, Лук'яненка і Морозова. Негативний резонанс викликало те, що у Президії переважали ті самі люди, яких я бачу вже протягом п'яти років — знову Драч, Жулинський, Мовчан, Дзюба.

Ми плачемо, що українська культура переслідується. А кому була свого часу віддана гуманітарна сфера? Жулинському, Дзюбі, Яковині, Таланчуку, Погрібому. Що ім заважало зробити все те, до чого зараз закликає "Маніфест української інтелігенції"? Відповідь одна — їхнє невміння. І тодішній Президент, з їхньої точки зору, був національно свідомий. Зараз Кравчук представляє себе як великого патріота. Що ж йому заважало все це зробити? І чому часто все йшло з точістю до навпаки? Це все викликає певний пессимізм. І зараз — нічого конструктивного запропоновано не було. Пообіцяли створити Національну Раду зі 150 членів. Чи спроможна вона буде щось робити? Це нагадує трохи чергове політичне шоу.

Позитивним є те, що вперше так широко і голосно заговорили про потребу орієнтації на національну ідею...

Загалом вона дискредитувалася на кожному кроці. Це бачили прості люди. А такі, як Жулинський, Драч, заспокоювали: "Президент все робить, як треба." Зараз, нарешті, і вони зрозуміли, що в Україні біда. І вдарили у дзвони. І нарешті сказали, що наріжним каменем розбудови держави є національна ідея. І це головний здобуток Конгресу."

Едіт БОГАЦЬКА

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.

● 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.

TORONTO, ONT.

"ДОБРОТВОРЕНЬ"

...На порозі стояло двох чоловіків. Один — високої атлетичної статури, середніх років. Його супутник — невисокий, з сивими скронями, — уважно вдивлявся в мое обличчя.

— Чи знаєте Ви цього чоловіка? — запитав молодий, звертаючись до мене.

— Так, це пан Федір Бойко, — здалось, що саме серце мое промовило. А вже наступної хвилини ми обіймались, як рідні.

Так почалась наша зустріч з паном Бойком, який провідав Україну. Зустріч перша, хоч знайомство відбулось двома роками раніше. Воно було заочне. Одного разу я купила на вокзалі дитячий журнал "Соняшник". На першій сторінці була розповідь про нашого земляка з Канади пана Федора Бойка. Матеріал у журналі був дуже цікавий, тому наші троє дітей його перечитали за один вечір. А середульща донька Тетянка, яка мала тоді 13 років, так була розчулена розповіддю з журнала, що присвятила Федору Бойкові вірш "Не треба". Цього вірша вона надіслала до редакції "Соняшника", а пані Леся Воронина передала панові Федору. Отак зав'язалось тепле листування.

Пан Федір та його сім'я стали для нас рідними людьми... Особливо дбали вони про Таню — нашу маленьку поетесу, якій з її вільними віршами важко пробитись було в прокомуністичній пресі отут. Пан Федір підбадьорював дочку, давав поради, які вірші куди посилати, адреси конкурсів. Він надає допомогу не одному друкованому органові. При журналі "Соняшник" створено Фонд родини Бойків, який щорічно нагороджує кращих авторів "Соняшника". Завдяки панові Федору, наша Таня брала участь у конкурсі ім. Марусі Бек, присвяченому 60-річчю великого голодомору в Україні. Із 93 учасників з усього світу Тетянка одержала першу нагороду в своїй віковій категорії і Грамоту СФУЖО з Торонто.

За порадою дідуся Федора Таня також брала участь у конкурсі "Родина — 94". Жюрі відібрало дві її роботи, про що сповістила нас пані Ольга Третяк з Союзу Українок листовно.

Ось так пан Федір вселяв у душу Тетянки віру й надію. І лише тоді, коли ім'я Тані Шамрай зазвучало в Канаді, США, Бельгії, Польщі, Німеччині, коли вона стала переможцем I і II турів Всеукраїнського конкурсу "Бог є любов", тоді її "помітила" місцева преса...

Минулу зиму ми не голодували: пані Надя та її чоловік прислали нам цілу пачку продуктів, яких вистачило і нам, і нашим родинам. Є вдосталь у наших дівчаток взуття та одягу, що присилає їм "дід Федір, баба Надя та тътъя Марія" — донька їхня. Її чоловік — пан Петро Дяконов — теж допоміг нам, зняв з серця важкий тягар. У нашої старшої дочки Оксани вже з 1986 року страшне ураження шкіри. Я була у відчай. Перебуваючи в Києві, пан Петро забрав нашу дитину в Дитячий Чорнобильський Центр у Києві до канадського доктора А. Стюарта. Він був дуже уважний, порадив що робити, вписав ліки, розвіяв сумніви... Ми раді були приїздові дорогої гостя, слухали його розповідь, розглядали знімки... Шкода було прощатись, але тішили себе

Таня ШАМРАЙ

СПОКУТА

Тебе, себе, чи хоч кого візьму —
Проллються сльози крізь дитячий сміх.
Чию, скажи, спокутуєм вину?
За чий тяжкий розплачуюмось гріх?

Занапостили землю і річки —
Справляють тризну дики утири.
Вмирає сміх, і никнуть діточки,
І розpac kраe душу матерів.

Пекуча рана кожному болить,
Ятритъ на тілі рідної землі.
Чи неодмінно кров'ю треба змитъ
Чиєсь недбалство й замисли лихі?

Ми корчимось в тенетах Сатани:
Чорнобильська біда — одна на всіх.
Прости нас, Боже, і оборони
За незамолений пекельний гріх.

Дай розуму, стремління нам і сил,
Правдиве слово у вуста німих.
І прийде каяття до тих могил,
Де янголятком стить дитячий сміх.

На дике поле ще Сівач прийде —
Посіє благоденствіє й любов.
І прийде знов той довгожданий день —
Воскреслі душі засмітуються знов.

1995 р.

думкою, що побачимось у Києві в Українському домі на конкурсі сімей-ерuditів "Від роду — до народу". За нас прийшов уболівати наш дід Федір та його другі з Києва. Результати конкурсу хай залишаться на совісті жюрі: нам присудили III-те місце і ми були засмучені.

І тоді слово взяв пан Федір:

— Я забезпечую своїм коштом Тані Шамрай п'ять років навчання в університеті, — сказав він.

Залія завмерла. Я заплакала на сцені від несподіваної радості: про кращий подарунок—відзначення годі було й мріяти!

А потім зірвалась буря оплесків, нас вітали, як переможці! Таня світилась щастям.

А ми з чоловіком дивувались: звідки оця безкорисливість, отаке милосердя і доброта? Чому не зорсіялась за океаном ота велика любов до України, до її майбутнього — наших дітей? І разом з тим боліло серце — чому ті, хто живе на рідній землі, так зневажають, паплюжать і запродают її? Чому не дбають про Україну? Чому не люблять її?

...Незабаром з Пентіктону прийшов лист з фотографіями, як гостював у нас наш дід — пан Федір Бойко. Він пише: "Доіхав, слава Богу. Потроху душа відходить із зашпарів..."

А ми віримо, що відійде. Бо в тій душі стільки добра і тепла, що його вистачить обігріти всіх наших добрих, чесних українців, всю любов Україну!

Валентина Сенчула
с. Бутівка Городнянського району
Чернігівської області

"Нові Дні", квітень 1996

У СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ інж. ЛЕВА ЯЦКЕВИЧА

31-го грудня 1995 р. розійшлася сумна вістка, що відійшов у Вічність визначний український інженер-науковець, літератор і журналіст та громадський діяч бл. п. **Лев Яцкевич**.

Він був редактором колонки "Життя і Знання" та автором понад 600 цікавих науково-популярних статей, що друкувалися 30 років в "Свободі" та в інших українських часописах, також у "Нових Днях".

Народився він 28-го вересня 1907 р. в м. Стрию, у давній міщанській родині Андрія і Тереси Яцкевичів, з якої вийшло багато громадських діячів та видатних професіоналістів.

Середню освіту здобув в українській гімназії в Стрию, потім студіював у Львівській Політехніці, де в 1935 р. отримав диплом інженера-механіка.

Першу професійну працю одержав у 1937 р. у технічному відділі Дирекції державних лісів у Радомі (в корінній Польщі). Тут працював як інженер-механік, а згодом як доцент-викладач у Львівській Політехніці.

При кінці Другої світової війни вийшав до Відня, де одержав науково-професійну працю при Віденському університеті (Hochschule für Bodenkultur).

На жаль, з приводу наступальних дій совєтської армії на Віденському університеті в 1944–1945 роках, він не мав змоги закінчити початої там докторської праці.

Після 4-річного побуту в ДіПі таборах, виємігрував з родинопю до США та поселився на постійне у Філадельфії. Спершу працював у фірмі Westinghouse, як конструктор парових та газових турбін. Він допоміг багатьом своїм колегам влаштуватися там на праці. Згодом, вписався на градуаційні студії при Деліварському університеті, де студіюючи вечорами від 1958 до 1963 р., здобув академічний ступінь магістра механічної інженерії, з яким легко перейшов на федеральну працю до Американської флоти. Тут, спочатку працював на становищі дослідного інженера-механіка, а згодом головного механіка-інженера при вичалі та причалі літаків на літаконосцях. В 1977 р. відійшов на заслужену смеритуру.

Крім студій і своєї професійної праці Покійний інженер був активним у студентському і громадському житті. Будучи студентом був співзасновником студентської корпорації "Багряний Цвіт" та студентського театру легкого жанру "Золотий успіх" у Львові.

Під час професійної праці у Філадельфії, був головою Українського Окружного Комітету, головою Українського Спортивного Осередку (УСО) "Тризуб", головою Філадельфійського відділу Товариства Українських Інженерів Америки (Т.У.І.А.) та головою Товариства "Руслан".

Крім професійної та громадської праці він виявляв завжди активне зацікавлення до літератури і журналістики. Його вірші, казки та сатири і репортажі були

мгр.-інж. Лев Яцкевич

друковані ще у Львові на зламі 30-х років: у "Дзвіночку", "Дажбог", "Назустріч", "Комарі", "Жорнах" та в "Нашому Пропорі".

А його предтечі науково-популярних есей друкувалися 50 років перед їх появою у "Свободі", "Нових Днях" чи в "Українських Вісٹях". Їх публікувала "Неділя", за редакцією А. Курдидика та "Життя і Знання", за редакцією Василя Сімовича, під рукою якого він пройшов добре учнівство журналістики та науки української літературної мови.

З пошани та сентименту до проф. Василя Сімовича, бл. п. інж. Лев Яцкевич назвав свою колонку у "Свободі" "Життя і Знання". З його друкованих творів, слід згадати збірку віршів "Чавун" (1948), казку "Паровий верблюд", казку "Мак і волошка" та "Князь Росі".

В колонці "Життя і Знання" надруковано кілька сотень дуже цікавих статей та есей на технічно та науково-популярні теми. Вони чекають на своє книжкове видання. Про такий плян, до речі, згадував авторові цих есей покійний редактор А. Драган і навіть придумав заголовок для майбутньої книжки "Завтра почалося сьогодні". На жаль, через передчасний його відхід у засвіти, цей задум залишився нездійнений, але родина покійного та видавництво "Свободи" повинні це зробити, як посмертний пам'ятник для нього.

Нещодавно бл. п. інж. Лев Яцкевич перенісся зі своєю дружиною Лесею з Філадельфії, на сталій побут, до їх дочки Мотрі (мисткині і керівника департаменту та викладача мистецтва у приватній академії), в Ровд Айленд. Вона одружена з Андрієм Головінським — професором Брави університету. Внук покійного інженера Тиміш завершив практичні студії та працює в Гарварді.

Нижче підписаний належав до звеличників інженера Яцкевича, залишки читав та збирал його цікаві статті та есей. Ми були в постійному контакті.

Складаю мої щирі співчуття його шановній Родині, а незабутньому приятелеві інж. Левкові, бажаю "Спи, Левку, спи, про крашу долю України сни".

Вічна і славна Тобі Пам'ять!

д-р Павло ПУНДІЙ

* *

* *

* *

З великим жалем і сумом прощаємо нашого довголітнього читача, співробітника і старшого дорадника бл. п. інж. Лева Яцкевича.

Його Родині й численним приятелям висловлюємо щире співчуття з приводу такої болючої втрати. — Редакція. ■

Д. Б. ЧОПІК,
Університет Юти

МЕЛЕТИЙ СМОТРИЦЬКИЙ ТА ЙОГО ПЛАЧ "ТРЕНОС"

(*Початок у попередньому числі*)

В інвективах наведеного Плачу відчуваються відгомони філіпік Івана Вищенського, а сам мотив голосіння, як відмітив проф. М. Грушевський, нагадує подібні мотиви в острозьких писаннях Герасима Смотрицького, батька Мелетія. Кінцева ж молитва, якою закінчується "Тренос", комбінує тіж самі біблійні мотиви, що й молитва Клірика Острозького¹⁰, тобто, як це вже було відмічено попередньо, самого молодого Максима (Мелетія) Смотрицького.

Темними й пригноблюючими красками нарисував М. Смотрицький незвідрядну картину з життя руського православного люду під короною католицької Польщі. Він зовсім справедливо розглядав зміну віри, як зраду своєї батьківщини, традицій свого народу та його питомої культури. Під час писання "Треносу" більша частина руських, тобто українських і білоруських, княжих родів та вищих православних церковних сановників дійсно зрадили свої національні інтереси й дідівські традиції, полонізувалися. У зв'язку з тим, створився розлад як у суспільстві, так і в церкві, крайньо здеморалізувався провідний актив народу й на чільній місця добилися одиниці непокликані, невищколені й нездібні. З таким активом підпали сумнівам навчання церкви, потворилися різні секти, розрісся бурян ерессей так, що "вдень і вночі тривожать церкву різпі чучела", — писав Смотрицький.

Розгнуданість та аморальність вищих прошарків суспільства відносилась також і до духовенства як православного, так і католицького. В судових актах збереглися документи, які підтверджують існування такого розладу між вищим духовенством: "Володіючи величезним капіталом, який вони одержували від церковних приходів, вони утримували численні гурми слуг, гайдуків і ратників, вивіновували їх вогнепальною зброєю, навіть канонами, і часто командували ними особисто під час роз'їздів і грабунків, штурмом брали й віднимали чужі маєтки, містечка й села, та в свою чергу вони нерідко видержували у своїх укріплених замках і монастирях дійсні осади зі сторони таких самих самоурядовців (самоузурпаторів)"¹¹. У зв'язку з таким станом, Смотрицький дивується й запитує тих, що добровільно перейшли на унію, таке: "Розкажіть мені про ту правду, ради якої ти віддав себе в рабство і других стараєшся силою туди притягнути. Від того рабства освободилися численні народи й тепер радуються своєю свободою: Англія, Норвегія, Болгарія, Шотландія, Данія... Вони мов би кажуть нам: Хай для всіх будуть попередженням наші нещастия, зло. Ви живете в Христовій свободі, не віддавайте себе в рабство, яке ми скинули і тепер на свободі процвітаємо."¹²

Унія, як ми знаємо, була заключена під умовою визнання зверхицтва римського Папи з одної сторони, а збереження самоуправи та місцевої обрядовості православної церкви — з другої сторони. Католики уніяти тоді відчували потребу виправдати своє основне положення про вищу й необмежену владу римських папів. На превелике задоволення православних М. Смотрицький дуже вміло й з переконанням відкинув тодішні численні докази про примат Папи. (...)

"Тренос" Смотрицького потряс тодішнього руського читача. Він спонукав багатьох до дії, якої польські власті не сподівалися. Успіх Смотрицького та реакція властей проти його емоційного твору змусили автора скриватися від королівських урядників безпеки, які, не знайшовши дійсного творця твору, посадили в тюрму архимандрита Святодухівського віленського монастиря Леонтія Карповича, під зарядом якого був виданий "Тренос". Сам же Смотрицький спокійно вчив у віленській братській школі від 1611 до 1612 рр., відтак в острозькій школі (1612–1613), згодом він переїжджає до Києва, живе там у єпископа Борецького та вчить латини в недавно заснованій київській братській школі, яку він також очолює, як її ректор у 1616–1617 рр.

Перебуваючи в Києві від 1614 до 1618 рр., Смотрицький занявся також письменницькою діяльністю: в 1615 р., коли він робив коректу давньої грецької граматики Лібана, він приготовив і видав у Кельні цього ж самого року свою власну граматику п. з. "Institutionum linguae graecae libri duo", тоді він також перекладав "Євангеліє учителює албо казаня..." В 1617 р. М. Смотрицький постригся в ченці Віленського братства й почав працювати над граматикою слов'янської мови, яку видав у 1619 р. п. з. "Граматікі славенский правилное синтагма". Прототип і темінологія цієї граматики лежить тепер в основі багатьох граматик різних слов'янських мов. А Смотрицький виготовив цю працю, як протест проти заяви єзуїта Петра Скарги, який самовпевнено говорив, що "самі русини не знають своєї мови і знати її не хочуть, бо вона ніколи не була й не буде мовою науки, не маючи вироблених своїх правил і граматики"¹³. Успіх граматики Смотрицького показав цілковиту хибність тверджень польського проповідника.

В 1620 р., коли помер архимандрит Святодухівського монастиря Леонтій Карпович, що сидів у тюрмі замість Смотрицького, Мелетій написав у його честь свій зворушливий "Лямент". Після похоронів Карповича братство вибрало своїм архимандритом саме Смотрицького. Цього ж року Єрусалимський патріярх Тे-

оффан висвятив його в єпископи, на Вітебську та Мстиславську епархії, яких ординарем від 1618 р. був уніят, митрополиг Йосафат Кунцевич. Завданням архієпископа Смотрицького було відновити всі втрачені православними епархії, тому між Смотрицьким і Кунцевичем вив'язалась завзята полемічна боротьба. Смотрицький тоді знову звертається до публіцистики та пише такі твори: "Verificatio niewinności" (Wilno, 1621) і "Obrona verificatii" (Wilno, 1622). В цих творах Смотрицький розглядав насильне окатоличування руського народу, як загрозливу та згубну політику для цілої польської держави. Цією політикою польська верхівка визвала розрухи й неспокій у цілій Речі Посполитій. З метою, щоб зарадити цій ситуації Смотрицький їздив, як делегат православних єпископів до Варшави в 1623 р., а відтак розвинув ще активнішу діяльність на "захист православ'я та нововисвяченіх єпископів проти унії, виступаючи з проповідями у віленських церквах, на майданах, у ратуші, розсилаючи своїх послів із листами й книгами в міста, містечка, хутори, замки магнатів"¹⁴, — як писав про це єпископ Суша. Заходи Смотрицького увінчалися успіхом. Великі міста одно за одним почали домагатися своїх реформів і політичних прав, а не одержавши їх, зчиняли бунти. Смотрицький повідомляв сенат про цей жалюгідний стан у його пастві такими словами: "В білоруському Плоцьку відступник на крині приказав відкорати мерців, що були похоронені на кладовищі, й кинути тіла собакам на жир, якби якусь падаль. Християнські тіла викидають із гробів. О, безбожжя! О, невиносиме рабство!... Наших священиків кидають у тюрми, віднімають від них майно і хліб, б'ють їх і вбивають; забороняють свободне Богослужіння, хрещення дітей, дорослих без причастя примушують відходити зі світа цього..."¹⁵ У розпуці Мелетій кинув визов: "Якщо вам вільно топтати наші права, то чи нам тоді можна заборонити їх захищання?!"

І ось на території Смотрицького, як уже було згадано, працював також незстрашно архієпископ уніят Йосафат Кунцевич. В його епархіях назрівало проти нього емоційне обурення й повстання. Населення була запевнена поміч козаків, але до зrivу прийшло стихійно. Причиною повстання горожан стало поновне глузування над народом. 12-го листопада 1623 р. адміністративні власті міста Вітебська вхопили, побили й кинули в тюрму православне Богослуження в шатрі за містом. Вістка про це скоро розійшлася по цілім місті, люди почали дзвонити в церковні дзвони, населення міста вийшло на вулиці. Товпа народу, що складалася з кількох тисяч людей, кинулася до дому архієпископа Кунцевича. Повстанці обсадили дім, вірвалися в кімнати й там його убили. Тіло його волокли по вулицях міста, проклинали його, відтак кинули його в ріку Двину. Після цього почалася розправа зі слугами архієпископа й прийшло до розгрому дому. Вітебськ цього дня бушував і стікав кров'ю... Польські власті, у відплату, почали репресії проти православних: 120 людей було засуджено на смерть, та лише 20 із них поляки спіймали, інші повтікали з міста; сотню людей власті посадили в тюрму, а більше 200 людей було

покарано кнутом, не говорячи вже про тих, що були видворені та яких майно було конфісковано.¹⁶

Вину за спалах розрухів і за вбивство Кунцевича скинули на Смотрицького (у чому він сам почував себе винним), бо своєю публіцистичною діяльністю він визвав активність православного населення. Смотрицький ніколи не хотів вибухових дій і проти них сам виступав, все таки вони прийшли, а раз світські люди допалися до голосу, то вже прийшлося й самому Смотрицькому з ними боротися. Натиск церковних братств був йому не по душі. Ображений Смотрицький діями церковних братств у своїх дієцезіях, віїжджає в довгу та далеку подорож на Схід, до патріярха Кирила Лукаріса в Константинополі з зажаленням на братства. Бути особисто знайомим з патріярхом Лукарісом, Смотрицький добився від нього інструкції, яка ограничувала повновласті братств. Однак, вернувшись з паломницької подорожі ще до Святої Землі, Смотрицького на рідних землях не радо приняли православні круги. Мелетій, розчарований своїми й тим, що він бачив у Константинополі й на Сході, рішив приєднатися до унії. В 1628 р. він видає твір "Апологію", де обороняє думку про необхідність унії. Він обосновує свій погляд тим, що з унією будуть привернені "древні права та свобода народу, шляхетський стан дістане доступ до місцевих урядів і в сенат, міщани будуть засідати в ратушах"¹⁷... Після невдачного Київського собору, Смотрицький в 1629 р. пише два твори: "Паренезис" та "Екзетезис", в яких він захищає те, що раніше засуджував у "Треносі". Колись у "Треносі" він бачив, що унія була причиною роздорів і терпіння народу, тепер же він бачить у ній дорогу до спасення й доброчуту; коли перед тим він пристрасно демаскував беззаконня і насильство, то тепер закликає "вживати же ліза" для присмирення непокірних; коли раніше в унії він бачив загрозу знищенню народу та його культури й мови, то тепер тільки в унії він бачить спасення народу та збереження його від повільної, але неминучої загибелі. Тепер Смотрицький уже багато не розмишляв, а брав готову аргументацію та виводи прихильників унії і видавав це у своїх писаннях. Він був переконаний, що всякий спротив унії був даремний, бо по її стороні стояли могутні сили, очолені королем і римським Папою.

Смотрицький помер 13-го грудня 1630 р. в Дермані на Волині.

На українському літературному полі полемічний твір Смотрицького "Тренос" — це величного значення його осянення. В ньому він виказує енциклопедичність своїх знань та велику ерудицію. Він, для того, щоб підтвердити свої погляди, наводить відсылки до 143-ох авторів, знавців історії, християнської церкви, вселенських соборів, посланій та єпископських грамот. З цього твору видно, що автор "Треносу" знав праці старинних істориків: Флавія, Плотини, Длугоша, Кромера, Стрийковського. Він мав під рукою кодекс Юстиніана, збірники юридичних постанов і грамоти польських королів, сеймових конституцій і т. п. Для критики католицтва він використав авторитетні твори отців церкви: Василія Великого, Івана Золотоустого, Івана Дамаскина, а також твори світочів католицької

церкви: Тертуліяна, Августина й інших. Він рівно ж добре знав опозиційні папству твори французьких, італійських і німецьких авторів, таких як: Йоахим Флорський, Жан Жерсон, Бернар Клервоський, Савонарова й багато інших. Цею працею Смотрицький інформуючи й популяризуючи гуманістичні твори світової літератури між своїм суспільством, внес для нього нецензурний і незабутній вклад.

ПРИМІТКИ:

- 11 АЮЗР, ч. I, т. VI, стор. 66.
- 12 М. Смотрицький, Тренос, стор. 31. Рівно ж Е. С. Прокошина, цит. праця, стор. 56.
- 13 Piotr Skarga, O jedności Kościoła Bożego, Wilno, 1577 (1590). В цій праці виложена програма унії, де підкреслено несвіченість руського духовенства й "некультурність" слов'янської мови.
- 14 J. Susza, op. cit.; та С. Єфремов, цитована праця, стор. 138.
- 15 М. Смотрицький, "Supplicatia...", Документы объясняющие историю Западнорусского края и его отношение к России и Польше, СПб, 1865, стор. 250 і 298; також М. Грушевський, цитована праця, стор. 540–541.
- 16 Е. С. Прокошина, цитована праця, стор. 131–132.
- 17 М. Смотрицький, "Апологія..." в книзі Кирилло-Мефод. сборник, цитована праця, стор. 150.

міськвиконкомом зміг знайти кошти на спорудження пам'ятника, бо зібрані громадськістю за кілька років кошти "з'їла" інфляція. На конкурсі проектів пам'ятника перемогла робота скульптора В. Наконечного і архітектора В. Мірошниченка. Слід подякувати всім громадянам, установам, підприємствам, комерційним організаціям, котрі матеріально сприяли здійсненню ідеї спорудження пам'ятника достойному землякові. Всі вони назавжди залишаться в літопису історії музею. 8 листопада, в день народження Д. І. Яворницького, спало біле покривало з новоспорудженого пам'ятника, нашої запізнілої данини людині, з чиїм іменем пов'язане не тільки вивчення історії козацтва і в цілому історії Придніпров'я, але і становлення історичного музею. Виповнилося 90 років з часу відкриття історичного музею в його нинішньому приміщенні. На той час Д. І. Яворницький вже три роки був його директором. І тому ж у 1905 році, саме завдяки Яворницькому, в Катеринославі було проведено XIII Археологічний з'їзд — солідне зібрання вітчизняних і зарубіжних вчених, що значно активізувало вивчення історії краю та накопичення речових і письменних джерел у фондах історичного музею.

За обсягом, глибиною і всеохопленістю досліджень історії і культури нашого краю Д. І. Яворницькому немає рівних. Все його життя — науковий подвиг. Це життя великого подвижника науки і просвітителя. Незважаючи на книгу розповідей про Д. І. Яворницького "В пошуках скарбів" письменника І. М. Шаповала, на дослідження М. М. Шубравської "Д. І. Яворницький" та велику низку статей, опублікованих в останні роки, його творча, пошукова та культурницька праця ще не оцінена належним чином.

У 1927 р. академік Д. І. Яворницький очолив археологічну експедицію в зоні спорудження Дніпрогесу. І відтоді жодне велике будівництво, спорудження шахт і меліоративні роботи не ведуться без наукового обстеження зони. В цьому велика роль нині належить співробітникам історичного музею. Вони продовжують започатковані Яворницьким традиції науково-дослідницької, археологічної, пошукової і просвітницької роботи. Одним з напрямів наукових розробок співробітників музею є вивчення діяльності Д. І. Яворницького. Особливо великий внесок в цю справу робить завідуюча сектором — кандидат історичних наук С. В. Абросимова. Вже видано каталог листів Д. І. Яворницького. До друку здано 1-ий том листування вченого та підготовлено 2-ий том — листи його до вчених і діячів культури, до художників, письменників і т. д. У листопаді міжнародна конференція, на яку було заявлено 150 виступів на пленарному засіданні та 8-ми секціях. Це стало не лише увічненням пам'яті славетного козацького літописця Д. І. Яворницького, але і значним внеском у розвиток краєзнавства в нашему краї.

Анатолій СТЕЖАР

— директор Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького ("Бористен")

у вигляді двох гранітних порогів та благоустрою території біля обласного історичного музею, котрий з року смерті Д. І. Яворницького носить його ім'я. Важко повірити, що в наш економічно тяжкий для країни час,

Володимир ЖИЛА

ПОСІБНИК ЗРОСЛОГО РІВНЯ УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА і ЕСТЕТИКИ

Анатоль Юриняк, Літературні жанри. Ч. II: повість, поема, драма, літературні стилі.

1979. Сторінок 368.

Книга Анатоля Юриняка Літературні жанри. Ч. II — настільний посібник (підручник) письменників, літературознавців, викладачів, студентів з'явився в США в 1979 році. Це була четверта книга в серії книжок з літературознавства А. Юриняка. Третьюю книгою були Літературні жанри малої форми (1981). Раніше у цій самій серії вийшли дві книжки малого об'єму Мистецькі компоненти літературного твору (1964) і Засоби і способи поетичного вислову (1966).

Книга Літературні жанри. Ч. II до цих пір не мала критичного огляду з метою рекомендації її для вживання в школах, а то й для самоосвіти. Ніхто її досі не розповсюджував, а жаль, бо це цікаво написана праця, що має чимало цінного матеріалу. Видно, що автор попрацював немало, готуючи цей корисний подібник.

Книжку, як пише автор, орієнтовано перш за все, на шкільний вжиток у вищих класах українознавства та в коледжах і університетах, де викладають україністику. Працюючи в школах українознавства, автор наочно переконався в потребі такого посібника з теорії літератури. І тут же він тішив себе надією, що його праця таки пригодиться і заповнить існуючу досі прогалину в нашій рідношкільній системі та в студіях в університеті.

Основну увагу в книзі автор присвятив повісті, поемі, драмі та літературним стилям. З погляду повноти висвітлюваного матеріалу праця А. Юриняка є чи не найкращим з подібних видань. Окрім статті у книзі опрацьовано схематично, а це з уваги на обсяг матеріалу. Усе тут подається у стислій формі з найкращими поясненнями того чи іншого терміну.

У книзі А. Юриняк дає дефініцію кожної літературознавчої категорії. І тут сказане зараз ілюструє прикладами з української літератури, а то і з літератури інших народів. У розділі про повість він дуже уважно пише про мову автора і мову персонажів. Діялог, наприклад, він розглядає як "дзеркало душі дійових осіб твору". На описи він дивиться як на портрети природи і людей. Багато цікавого автор подає про сюжет твору та про дійові особи (персонажі). Простежуючи композиційні способи, а відтак і стилеві особливості нашого повістярства, починаючи від Квітки-Основ'яненка аж до наших часів, він робить такі висновки: а) У них зовнішня описовість поступається перед внутрішнім, психологічним малюнком, подаваним головно очима персонажів, за ходом сюжетної акції; б) Ліричні та медитаційні авторські вставки, що є показником авторового обличчя, в нинішньому повістястві, особливо в жанрі суспільно-проблемної повісті, зу-

стрічаються значно рідше, ніж колись; в) Відхилення від цього становлять повісті індивідуально-психологічні з їх переважним наголосом не на сюжетності, а на перипетіях психічного стану героя(-їв), на його внутрішніх переживаннях і думках.

Перейшовши до поеми, автор подає кілька її типів у нашому письменстві. На його думку, найголовніші і найважливіші з них є два типи: поема соціально-історична (сюди включаємо й біографічну) і поема соціально- побутова. Крім цього у нашому письменстві подибуємо також поему сатиричну, символічну і фантастичну. Автор широко ілюструє поему та показує читачеві всі її найхарактерніші прикмети. Далі слідує ессе "Поема як жанр світової літератури". Автор подає навіть короткий зміст найвидатніших світових поэм: "Іліада", "Одіссея", "Пісня про Ролянда", "Божествена комедія", "Слово о полку Ігоревім", "Пісня Нібелюнгів", що постала на основі "Пісні Нібелюнгів" — збірного утвору з пісенних переказів, співаних скальдами (народними співцями у народів Північної Європи). Матеріал про поему широко ілюстрований. Автор робить цікаві порівняння, що вказують на її найхарактерніші прикмети. Він розповідає, що "Пісня про Нібелюнгів" не має яскравих познак загальнонімецької національної свідомості, бо об'єднувальним заходам німецьких королів присвідчувала не національна ідея, а ідея всесвітньої чи радше всесвітньої імперії. Загалом розділ широко повчальний, бо він не чисто теоретичний, а насычений найбільш репрезентативними поемами українськими та світовими. Одним реченням, автор пливє широкими водами й пливє наскрізь вмію. Тим він засвідчує не тільки своє глибоке знання, але й вміння робити добре порівняння, висловлювати найкращі й найцінніші факти, що так дуже потрібні у цій не дуже то легкій галузі літератури.

Дуже цікаво пише А. Юриняк також про драму. На його думку, драма — "це наявна конфліктна дія, що її сприймається не тільки уявленою через читання тексту, а баченою вочевидь, на театральній сцені". Як рід літературно-мистецької творчості драма представлена трьома жанрами: трагедією, драмою і комедією. В античній добі і навіть в Середньовіччі цього другого вужчого значення слово драма не мало, воно позначало тільки рід творчості. Тим часом в наш час жанр драма займає не тільки центральне місце, він є також найголовнішим.

Від зав'язки драматична дія посугується до кульминації — найвищої точки напруження, через ряд так званих перепетій головного героя, тобто несподіваних

ускладнень, що мають місце або в його душі, або між ним і його партнером і так до розв'язки. В п'есах європейських класицистів, що наподібнювали античних авторів, після розв'язки подавався ще епілог — звернення до автогорї, де вияснювалося авторський задум і мету поставлення п'єси. Українські класики драматургії не взорувалися на європейських класицистів і в своїх п'есах не практикували епілого, а експозицію вміщували в початковій дії п'єси.

Автор подає широкий матеріал про драматичну творчість англичного світу. Він говорить про Есхіла (їого трагедію *Прикутий Прометей*), Софокла (змальовує сюжет трагедії *Едіп-цар*), багато уваги присвячує Евріпідові, характеризуючи його творчість. Пише він про грецьку комедію і про її найвидатнішого автора — Арістофана. Поза його увагою не залишається і грецьке літературознавство, зокрема поетика Арістотеля, що на протязі довгих століть зберігала своє значення літературно-мистецького канону. Автор коротко відзначає також драматургію Середньовіччя, зокрема вклад Вільяма Шекспіра. Цей великий драматург устами свого головного героя Гамлета радить акторам "не забувати, що мета театрального дійства полягає у правдивому, вірному зображені дійсності". Добре чи злі вчинки (злочини), звичаї доби — все має бути на сцені показано так — як воно відбувається в дійсності. А найоснініше, Шекспір переніс головний предмет п'єси з дії на характер, тобто на питомий уклад думки, почуття і волі людини, охопленої пристрастю. Це викликало потребу представлення на сцені різних подій, що під їх впливом формується характер людини. Розділ багатий і наскрізь змістовний, обговорені майже усі важливі питання від драматичної творчості античного світу до наших днів.

Розглянув автор також межові літературні жанри: фейлетон, мемуари, нарис. Крім них ще і "дрібнозавівкові": літературна карикатура, дружній шарж і пародія. Для всього автор подає приклади — твори наших кращих авторів.

У книзі чимало зразків західноєвропейського повістярства. Тут сюжети деяких відомих творів, а деяких і зміст. У книзі велике багатство матеріалу рідкісного й наскрізь цікавого не тільки для літературознавця, але також для голодного читача на кращі твори світової літератури.

В окремому розділі автор розглядає і літературні стилі, почавши від самих ранніх часів. У новій добі, стиль як мистецький термін, став позначати не тільки своєрідність письма того чи іншого письменника, а то й окремих, зближених між собою творчою методою і мистецькими особливостями письменницьких груп, а теж і переважаюче в даній добі панівне літературне прямування (стиль доби). Автор грунтово розглядає чотири стилі доби, в такій черзі: класицизм, реалізм, романтизм і символізм. Про інші, які він називає "нібистилі" він говорить (не про всі) та не як про стилі доби, а як про літературні течії і школи. Тут назовемо такі стилі: сантименталізм, натуралізм, імпресіонізм, футуризм. Останні "нібистилі" автор розглядає поверхово. Наприклад, про футуризм він пише: футуристи заперечували мистецьку спадщину, мораль і усю попе-

редню культуру людства. Вони підтримували настанову "йти вперед загальноприйнятого", тобто сма-ків, уподобань, навичок. Пропагували "дратувати за-твщеного міщанина" незвичайними сполучками кольорів, звуків, слів.

Говорячи про класицизм, автор дає широку картину його розвитку, почавши від Буальо і його теоретичної праці *Поетичне мистецтво*. Він пише про Платона і Арістотеля та про мистецьку літературу. Чимало уваги присвячує він вкладові класицизму в світову літературу.

У книзі, на нашу думку, мабуть, слід було точніше окреслити, як саме взаємодіють метода і стиль. Хтось може подумати, що взаємодія методи і стилю — однолінійна, тобто механістична у своїй основі. Насправді, це далеко не так: залежність їх — обопільна. Стиль — це живе буття методи. Він ніби визначає приховані внутрішні саморух методи. Знову, пишучи про реалізм автор мусив обов'язково торкнутися і реалізму соціалістичного. Це ж був панівний літературний стиль у Советському Союзі. Треба було вказати на його назадницький характер, від якого задихався мистець. Адже ж це не був мистецький стиль, а політична доктрина, яка вимагала в літературі не мистецької правди, а партійності як естетичної категорії. Внаслідок того мінявся зміст зображеного, змінювалася пропорція відбитого і т. д. А категорія партійності втішалася безсумнівним змістовно-естетичним наповненням.

Відрадно, що в книзі з'ясовуються різні мистецькі напрями, починаючи від давнини і до наших днів. Цікаво написано про класицизм, романтизм, імпресіонізм і символізм.

Читаючи уважно цей цінний посібник, ще і ще раз переконуємося, що літературознавча мудрість є водночас і мудростю методичною і навпаки. А сам посібник Анатоля Юрінського є свідченням зрослого рівня українського літературознавства й естетики. ■

ПОМЕР ПЕТРО ШЕЛЕСТ

Як повідомила амбасада України в Москві, 25 січня у віці 87 років помер Петро Шелест. У 1963—1972 роках Петро Шелест очолював Комуністичну партію України, був членом Політбюро ЦК КПРС... За часів його урядування деякий розвиток отримало українське мистецтво, театр, кіно, книгодрукарство. Петро Шелест написав книгу "Україно наша радянська", яка здалася тодішньому керівництву КПРС націоналістичною. Тому й не дивно, що 23 травня 1972 року (саме в дні сурово заборонених тоді Шевченківських святкувань) московська партійна верхівка під проводом Брежнєва й Суслова наказала Петрові Шелесту покинути Київ і перевезла його до Москви на другорядну урядову посаду.

Цікаво, що на початку 1992 року, коли до московського помешкання колишнього 1-го секретаря ЦК Компартії України (з Москви він так і не віїдждав) завітали представники Народного руху України і подарували Петрові Шелесту національний український прапор. Господар, прийнявши подарунок зі слізами на очах і загорнувшись у синьо-жовті полотнище, сказав, що це був найдорожчий подарунок за все його життя... ("У. і С.") ■

МИСТЕЦЬКА ЗБІРКА СТЕЦЬКОВИХ

На адресу редакції "Наше слово" надійов дуже цікавий альбом авторства Дмитра Степовика: "Мистецька збірка Стецькових", 1992 р., Сарасота, США, 146 ст. Видання виконане на кошти Неоніли та Євгена Стецькових, весь прибуток з продажу альбому присвячено Українському музею в Нью-Йорку.

Альбом незвичайний, бо ілюструє історію виникнення приватної колекції українського малярства відомого лікаря в США д-ра Євгена Стецькова та його дружини Неоніли.

Книжка поділена на чотири частини. Перша — це вступна стаття мистецтвознавця Дмитра Степовика під заголовком "Українське мистецтво в музеях і приватних збірках Америки". Відтак стаття власника колекції українського мистецтва д-ра Євгена Стецькова під заголовком "Спогад про історію нашої збірки". Третя частина альбому — це ілюстрації (94 штуки) картин мистців, які мають у своїй колекції Неоніла та Євген Стецькови. Врешті перелік ілюстрацій, де подані основні дані про кожну картину...

Серед українців світу відомі імена людей, які збиралі мистецтво, залишаючи тим самим по собі неоціненні скарби. Найбільш відома цього типу колекція — це зібрання Ольги та Миколи Колянківських з Канади, яка зараз зберігається в Ніягарі Фоллс як власність управи цього міста. (На жаль, не знаємо звідки автор отримав таку інформацію. — Ред.)

Зібрання панів Стецькових має подібний характер, воно вміщає в собі значну кількість мистецького доробку українських художників, які жили або живуть в Америці чи взагалі в діаспорі та на Україні. Це сучасні українські мистці, що мають здебільшого модерною, кольористичною та фігуративною манерою. Це роботи найбільш відомих в Америці мистців: Якова Гніздовського, Олекси Грищенка, Омеляна Мазурика (Франція), Василя Куриліка, Петра Андрусіва та інших. Це також визначні імена мистців з України: Володимира Патика (Львів), Богдана Сороки, Ярослави Музики та інших. Увагу в альбомі привертують дві репродукції відомого українського мистця з Польщі Тирса Венгриновича, а саме "Еклібрис Євгена і Неоніли Стецькових" (1978) та лінорит "Поворот" (1970).

Панство Неоніла і Євген Стецькови відвідували майже всі виставки в Америці, купуючи по одній-двох картинах з кожної виставки. Вони тим самим поповнювали свою колекцію, а одночасно підтримували фінансово авторів, в яких купували мистецькі роботи...

Поява цього альбому в якісь мірі документує існування шедеврів українського мистецтва, які знаходяться в приватних хатах. Можливо, цей альбом спонукає інших колекціонерів до видання подібних книжок. Отже альбом своїм змістом нагадує нам про те, що еміграція зуміла побороти кризу вихідства з батьківщини і захистила кращих мистців, збираючи їхні твори. В альбомі, наприклад, є робота Северина Борачка, яку панство Стецькови придбали в 1966 р., Едуарда Козака, Мирона Левицького, Галини Мазепи, згаданого вже Василя Куриліка, а також мистців з України: М. Глущенка, В. Цвєткової та інших.

Історія цієї збірки — це особисті знайомства з українськими мистцями, це розмови про Україну, які велися в хаті Н. і Є. Стецькових про українське мистецтво. Це праці високого рівня, зібрані справжніми колекціонерами в одну велику колекцію з мистецьким смаком та професійним знанням...

Надзвичайна цінність цієї приватної збірки викликає ще один роздум на її тему. В умовах, коли українська культура не могла розвиватися, бо не було для цього сприятливих умов, існувало приватне зацікавлення нею. Мистецтво зберігалося за рахунок таких меценатів, як Неоніла та Євген Стецькови. Наскільки багатшою є сьогодні наша культура завдяки збирацькому хистові — покаже майбутність. Нині слід висловити лише відчіність, що завдяки виданню альбому цієї колекції ми довідуємося про її існування.

Тадей КАРАБОВИЧ
(Статтю друкуємо скорочено.)

Приобрести цю цінну збірку (ціна 20 дол.) і таким чином причинитися до побудови приміщення Українського музею в Нью-Йорку можна звертаючись на адресу:

The Ukrainian Museum
203 Second Ave., New York, N.Y. 10003 USA

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. "Вічний Фонд Українського Цвінтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвінтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

НОВІ КНИЖКИ УКРАЇНИ

- НОВИЙ ОБРІЙ: Альманах (література, мистецтво, культурне життя). – Полтава: Криниця, 1993. – ч. 9. – 288 с.

Чергове число альманаха українців Австралії друкувалося в Україні. До нього ввійшли поезії, оповідання, статті та нариси авторів з обох країн. Особливої уваги варти спогади багатолітнього упорядника та видавця "Нового обрію" Дмитра Нитченка про Ів. Багряного та Б. Антоненка-Давидовича. Але гумореску "Брат" вміщено тут як твір невідомого автора. Насправді ж автор її відомий — це письменник Пилип Капельгородський (1882–1938), що жив у тій самій Полтаві й загинув у добу сталінщини.

- КІНО-ТЕАТР: Ілюстрований журнал. – Київ: Університет "Києво-Могилянська Академія", 1995. – [No. 1]. – 64 с., No. 2. – 64 с.

Такого журналу Україні давно бракувало — адже припинили існування присвячені кіномистецтву "Новини кіноекрана", "Вавілон". На щастя, видається "Український театр". Але де можна прочитати, наприклад, про театр французький? Заповнити ці та інші "блі плами" і покликаний новий журнал. До речі, більшість його авторів — студенти (а точніше — студентки) УКМА.

- Володимир Паїк. КОРІНЬ БЕЗСМЕРТНОЇ УКРАЇНИ І УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. – Львів: Червона Калина, 1995. – 240 с.

Останнім часом з'являється багато книжок, за темою подібних до цієї, — і читачеві нерідко важко відрізняти науку від мітгтворчості. Праця В. Паїка з Едмонтона ціна на самперед поданими в ній на підставі численних джерел відомостями з історії багатьох стародавніх племен і народів.

- Теодор Мацьків. ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА В ЗАХІДНЬОЄВРОПЕЙСКИХ ДЖЕРЕЛАХ. 1687–1709. – 2-е видання, доповнене. – Київ–Полтава: Інститут української археографії – УВУ (Мюнхен), 1995. – 312 с.

Автор аналізує загадки про Мазепу в мемуаристиці, дипломатичних документах та тогочасній пресі сімох європейських країн, додаються тексти та фотокопії багатьох документів, а також рецензії на 1-е видання (Мюнхен, 1988).

- Леонід Ушkalов. СВІТ УКРАЇНСЬКОГО БАРОККО: Філологічні етюди. – Харків: Око, 1994. – 112 с.

Ще одна спроба осмислити феномен українського літературного барокко — у контексті поступу європейської духовної традиції від часів античності до кінця XVIII ст.

- Ізраїль Клейнер. ВЛАДІМІР (ЗЕЕВ) ЖАБОТИНСЬКИЙ І УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ: Всесвітськість у шатах націоналізму / Вступна стаття Івана Дзюби. – Київ–Торонто–Едмонтон: Канадський Інститут Українських Студій, 1995. – 264 с.

Книга про зв'язки чільного діяча сіонізму із українським визвольним рухом.

- Остап Тарнавський. ЛІТЕРАТУРНИЙ ЛЬВІВ, 1939–1944: Спомини / Передмова М. Ільницького. – Львів: Просвіта, 1995. – 136 с., фотоілюстрації.

Спогади, які фрагментами друкувалися в журналі "Сучасність", нині вийшли окремою книжкою. Вони є цінним джерелом, що містить факти з життя українських, польських, єврейських письменників під "першими совітами" та німецькою окупацією.

- Йосип Гошуляк. Й СВОГО НЕ ЦУРАЙТЕСЬ: Спогади, листування, матеріали / Передмова Мар'яна Дального. – Львів: Каменяр, 1995. – 590 с., 17 арк. ілюстрацій.
- Богдан Столлярчук. ФОЛЬКЛОРІСТИ РІВНЕНЩИНИ: Бюобібліографічний довідник. – 2-е видання, перероблене й доповнене. – Рівне, 1995. – 76 с. – Тираж 100 примірників.
- Федір Погребенник. З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ: Нариси–дослідження про творчість письменників – прикарпатців у діаспорі. – Київ: В–во ім. Олени Теліги, 1995. – 80 с.

Серед геройів нової книжки відомого дослідника й популяризатора історії нашої літератури — Святослав Гординський, Богдан Кравців, Вадим Лесич, Юрій Стєфаник, Богдан Романенчук та багато інших.

Приємно, що невелике за обсягом видання має додатковий іменний покажчик, але прикро, що багато імен перекручено.

- Федір Погребенник. ЛЕВКО БАЧИНСЬКИЙ. – Коломия: Вік, 1994. – 32 с.

Нарис про видатного політичного і культурного діяча, одного з натхненників злуки Західної та Східної частин України у січні 1919 року.

- Оксана Лятуринська. ЗНАЮ КАЗКУ: Вірші, оповідання / Упорядкував Ростислав Радищевський. – Київ: Веселка, 1995. – 96 с.

Вперше в ріднім краю виходить книжка видатної української письменниці. Тут зібрано її кращі твори для дітей.

- Микола Самійленко. ЯСА: Поезії / Передмова В. Моренця. – Київ: Український письменник, 1995. – 344 с. – Тираж 2,000 примірників.

Том зібраних творів одного з найцікавіших поетів старшого покоління, більшість з яких побачила світ вже після 1991 р. Як зазначено в анотації: "Муза поета безстрашна і невщерблена, гуманна і жигтєствердна... Слово містке і точне, образність небуденна..."

- Поліна Михайлук (Галенко). ЩОСЬ СТАЛОСЯ: Збірка віршів / Післямова Лади Колюмієць. – Київ: Смолоскип, 1995. – 128 с. – Тираж 3,000 примірників.

Перша книжка авторки, за фахом біолога. Досі її поезії друкувалися лише в антології "Молоде вино" і були відзначені грамотою на конкурсі, який проводило В–во "Смолоскип" 1994 р.

- Франсуа Moriak. ЖИТТЯ ІСУСА / Переклад з французької Яреми Кравця. – Львів: Каменяр, 1994. – 136 с. – (Серія "Знамениті письменники").
- Франсуа Moriak. ПОЦІЛУНОК ДАРОВАНИЙ ПРОКАЖЕНОМУ / Переклад з французької мови Анатолія Перепаді. – Київ: Основи, 1994. – 368 с. – (До книжки, крім одноіменного роману, вийшли

повість "Мавпуля", романі "Старосвітський хлопчина" та "Агнець".

Нові передклади творів видатного французького письменника (1885–1970), лавреата Нобелівської премії.

- Бальтасар Грасіан. КИШЕНЬКОВИЙ ОРАКУЛ, або НАУКА РОЗСУДЛИВОСТІ / Переклад П. Засенка, А. Камінчука. – Київ: КМ Academia, 1994. – 276 с.

Збірка афоризмів клясика еспанської літератури, арагонського езуїта (1601–1658), які є актуальними і в наш час. Книжка безліч разів видавалася багатьма мовами світу. Можна було б порадіти за український переклад, але... здійснювався він не з оригіналу, а з російського перекладу. (Ще можна було б зрозуміти, якби така книжка вийшла не 1995, а 1945 року, коли справжніх перекладачів майже не було — багатьох знищили більшовики та німецькі фашисти, інші ж подалися на еміграцію.) Та чи могла б 1945 р. в Україні з'явитися книжка, де є такі слова: "...В поводженні з однією людиною за теперішнього часу потребується більше мистецтва, аніж колись із цілим народом."?

Підготував В. ЕППЕЛЬ

ЧЕРВОНЕ — ТО ДИПЛОМ, ЗЕЛЕНЕ — ТО ХАБАР

Цікаве діслідження зробили київські журналісти. Вони анонімно опитали кілька сотень випускників шкіл столиці на предмет хабара для вступу у вищі навчальні заклади. Майбутні абітурієнти були відвітими. Вони чесно назвали суми в долірах, які приготували їхні батьки для вступу свого чада у вуз. Скільки "коштує" майбутній студент?

Університет. Юридичний факультет: від 2 до 8 тисяч доліарів. "Чим більший блат, тим менше платити." Економічний факультет: від 3 до 10 тис. доліарів. Інститут міжнародних відносин: 10 тис. доліарів. "Тільки по знайомству, самі гроші не допоможуть." Журналістика: 2 тис. доліарів (нас здешевили викладачі — П. К.). Радіофізичний, мехмат, кібернетика, фізфак, хімфак — безкоштовно. Медуніверситет: від 2,5 до 8 тис. доліарів. Академія міліції — від 3 тис., університет харчової промисловості — 1,5 тис. доліарів. Інститут іноземних мов — 2 тис. доліарів. "Сума не дається одразу, людинаходить до репетитора, платить 20 доліарів за урок." Педагогічний університет ім. М. Драгоманова: "одна коробка цукерок, квіти, пляшка лікеру". Київський технічний університет: "по знаннях".

У приватних вузах такси хабарів набагато нижчі. Тут йдеться швидше не про хабар, а про оплату навчання: в Слов'янському університеті — 300 доліарів за семестр, у Християнському — 100, в Національній академії управління — 600.

Ображені на шгучні здешевлення своєї професії й горді за її носіїв, журналісти Києва не втерпіли й результати опитування показали одному з високих керівників Міністерства освіти. Як з'ясувалося, він про це навіть і не здогадувався.

Петро КОБЕВКО,
"Час", ч. 3608

C. РОМАНКО

ДО ПОШУКІВ ДЖЕРЕЛА МОЛОДОСТИ або, про мозок і розум людини в процесі старіння

(Закінчення з попереднього числа)

В Індії, у збірнику Сашрути, що сягає золотого віку індійської медицини, тобто ~800 р. до Христі, є рецепти і на продовження віку і молодості.

В XV ст. папа Інокентій VIII забажав шукати, як би то і йому трохи помолодшати. Вірили тоді, що коли б перелити кров від якогось здорового молодця, можна б помолодшати. Але коли йому це зробили, він майже відразу помер.

В добі ренесансу зродилася ідея, що мусить десь бути цілюща вода, яка б відмолоджувала людину. З такою вірою Кранах старший, навіть намалював Fons Juventutis — Джерело молодості, що, очевидно, ще більше підсилило віру в існування такого джерела.

Не диво, що навіть Понс де Леон, який з Колюмбом відкрив Портог-Ріко і став першим губернатором, довідавшись від місцевих індіян, що десь там за водою існує джерело молодості, зібрав експедицію, з рішенням знайти його. Остерігали його, що там живе не дуже гостинне плем'я індіян, але він не послухав. Велика жадоба і бажання знайти джерело молодості перемогла. Джерела молодості він не знайшов, але відкрив Флориду, квітучу землю, як він її називав. А в тім, індіяни напали на нього, смертельно поранили і він скоро помер... Можна догадуватись, що в цій легенді індіян про джерело молодості йшлося про мінеральні води чи болота, які дійсно існують там і ще сьогодні притягають багато людей, які їдуть туди, щоб трохи помочитись, з надією, що це облегшить їхні болі чи терпіння від ревматизму та інших недуг.

З бігом ХХ ст. пошуки за джерелом молодості, або вже радше за якоюсь "пігулькою", яка б мала силу привернути молодість, не вгавали. У пошуках поверталися до всяких історичних еліксірів, настоїв і тоніків, до альхемії, до медицини і врешті зродилась надія, що кандидатом на таку пігульку може бути Gerovital - НЗ, хемічна речовина, яка є похідною прокайні. У 1940-их роках проф. Анна Аслян з Геріатричного Інституту в Букарешті почала голосити, що Gerovital має позитивний вплив на всі проблеми пов'язані зі старістю. Але коли Gerovital дістався до Америки, то після серії дослідів, показалось, що пігулька ця є сумнівною варгости.

Під сучасну пору спроби знайти розв'язку питанню джерела молодості йдуть по іншій лінії, наполягаючи на те, як покращити життя у старшому віці. Звертається увагу в першу чергу на дієту, тобто на те, що ми і скільки їмо. Фактично, те, що дієта є дуже важливою для здоров'я знане не від сьогодні. Ще в XVI ст. Томас Еліот, знавець літератури, філософії і медицини, давав дуже розумну пораду, кажучи: "Завжди пам'ятайте, що старші люди повинні їсти часто, але мало..."

Важливе, щоб у кожній дієті обмежувати кальцій і завжди мати під контролем вагу. З другої сторони треба бути обережним, щоб, контролюючи вагу, не попастися в стан недоживлення через незбалансованість дієти. Дієта мусить мати потрібну скількість вітамінів і мінералів, бо недостача в поживі деяких елементів може дуже пошкодити.

Базуючись на теорії вільних радикалів клінічні студії показують, що коли протидіяти тим вільним радикалам, то можна запобігти багатьом недугам, які ті радикали викликають і тим самим продовжити життя людини.

Наш організм продукує ферменти або антиоксиданти, які боронять нас від вільних радикалів і шкоди яку вони можуть заподіяти, але їх є замало. Тому організмові треба обов'язково додавати антиоксидантів. Найголовніші і найефективніші з них є: Бета каротин, або вітаміна А, вітаміна Ц і вітаміна Е.

Наявна вже маса доказового матеріалу, на основі дослідів, які підтверджують, що ці антиоксиданти (А, Ц, Е) можуть запобігти пошкодженню клітин в наслідок дегенеративних недуг.

Вітаміна Е — запобігає нагромадженню холестеролю в артеріях, а вітаміна Ц — може зупинити цю ланцюгову реакцію, яку викликають вільні радикали.

Багато дослідів показують, що ці вітаміни мають найкращий ефект, коли їх брати всі разом.

Вітамін А і Ц є подостатком в жовтій ярині, такі як: морква, гарбуз, абрикос, овочі і т. п. Вітаміну Е, яка знаходиться в горіхах, оліві, шпінаку і подібних, є незвичайно тяжко доставити організмові лише з харчів, тому її треба брати готову у капсульках.

На основі багатьох дослідів і спостережень доказано також, що на добавок до відповідної дієти є дуже важливим і вказаним віддавати пильну увагу руханці. 10 хвилин руханки, або бистрого ходу, в парі з практикою правильного дихання, має кольosal'но корисний вплив на багато ненормальностей, які звичайно нарощають і помножуються з віком, починаючи від гамування втрати мінералів у кістках — факт, що зумовлює остеопорозіс — аж до сповільнення шкідливих змін у серцево-васкулярній системі, зменшуючи цим можливості серцевих недуг.

А щоб вдерживати ще й ментальну гнучкість і пам'ять, треба мати добру та позитивну настанову до життя, старатися бути активним, мати щось до роботи, а найкраще виробити собі якийсь плян і почати працювати в тому напрямку. Fred Astair одного разу сказав: "Старший вік — так, як все інше, треба починати скоро, щоб бути добрым в ньому." ■

ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ

ЦЕ ТАКОЖ ГІРКА ПРАВДА ПРО ОУН-УПА...

Добрый день, шановна редакція журналу "Нові Дні"! З цирилим привітанням до Вас незнайома жінка з далекої, але рідної України. Народилась я в 1943 р. в селі Олександрія, недалеко від м. Рівне. Була війна. Того мій був освіченою людиною і ще мав, як говорятъ у народі, золоті руки. А найголовніше — був до безгінів закоханий у свій рідний край. Був членом ОУН і був заарештований в 1939 році як прийшли "візволителі". В 1941 році, коли почалася Велика війна, всіх без слідства та вини почали розстрілювати. Так розстріляли в нас на Волині в'язнів Рівненської тюрми, Дубенської і Луцької. Того був у Дубенській тюрмі і під час розстрілів чудом урятувався. Потім пішов в УПА. У нелегкій боротьбі з московсько-більшовицьким окупантам, на зв'язках і підпільніх явках, на лісових стежках, у бункерах-крайвках гинули за волю України найкращі її сини — цвіт нації — воїни УПА. НКВД-исти привозили побитих, обпалених вибухами гранат хлопців-повстанців і виставляли їх тіла на острах населенню та щоб довідатись про їх імена.

Люди ходили дивитись і пізнавали своїх синів і доњок, своїх рідних та близьких, але мовчали. Рідна маті не признавалася до закатованого чи вбитого сина, щоб не наражати на небезпеку решту родини. Тільки зрадники підшіптували катам імена полеглих і НКВД-исти люто мстилися їх рідним (вивозили в Сибір, катували в підвалах НКВД, чинили різні провокації).

Мій тато (псевдо "Грізний") був одним з тих повстанців, що загинув разом зі своїм побратимом у крайці, на донос зрадника. Останні кулі вони залишили для себе. Понівечені тіла їх потім були виставлені для опізання.

Дуже рідко є могили повстанців. А які і є, то ніхто про них не знає. Невідомо, де прийняла свята земля і моого тата з побратимом... Ніколи я не бачила свого тата (вірніше, не пам'ятаю, бо була маленькою). Про все це розповіла мені моя мама. Нас мали вивезти у Сибір, маючи все пограбували, але "не було щастя, та нещастя допомогло". Смертельно захворіла мама і НКВД-исти думали, що вона сама "здохне" (вичаще, це їх слова). Але з Божою допомогою мама виздоровіла. Вона залишилась дуже молодою вдовою (тато був старший від мами на 14 років) і вийшла вдруге заміж за росіяніна, який люто ненавідів мене. Ті роки — страшний сон — образи, бійки. Все своє життя, як тільки почала розуміти, що тато хотів бачити нашу Україну вільною, я не забувала його світлий образ. Для мене він і всі ті, що були поруч у ті тяжкі роки, вірили і з вірою в ідею вмирали. Герої вони були — сильні і багаті душою, вірили в те, що рідна земля буде вільною. Дехто діждався, безумовно, не всі. На кістках кращих синів та доњок "воскресла Україна".

По різному склалися долі тих, хто залишився в живих... Ті, що були в Сибірі, хоч і не всі повернулись під старість на рідну землю. А ті, що вийшли за кордон на завжди залишились далеко від рідної землі... Але серцем відчуваю, що нікому не є дорожчою рідна земля, ніж тим, хто назавжди відірваний від неї...

В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Лідія Шеремет — Цілина цвіте.

Йосип Кульчик — Форд з батогом.

Дмитро Чуб — Петлюра на фронті.

Ростислав Василенко — Театральні думки.

Валерій Остапенко — "Людина людині вовком." і інші. ■

Я, Наумець Світлана Петрівна (дівоче прізвище — Богуцька) зараз мешкаю в м. Рівні. Більша частина моого життя пройшла в с. Городок, 10 км від Рівного. Не буду описувати красу моого села. Кожне село в Україні є неповторне. Більше 30 років працювала медичною сестрою в закладі, що розташований в дуже мальовничому лісі (вірніше, на узлісся). І, мабуть, завдяки такій красі я відчула потяг до віршування... Щоб бути поетом треба багато читатися, а я пишу те що мені підказує мое серце.

Зараз у нас ціли є вільна Україна. Пишу "ніби є", бо напевно знаю, що не за таку вільну Україну боролись наші батьки. Вони бачили в своїх мріях рідну землю багатою, квітучою, могутньою, з незалежним духом народом. Що робиться в нашій країні Вам усе добре відомо. Дуже боляче за свою рідну землю, за свій знедолений, обдурений народ, який уже частково втратив свою духовність та національну гідність. Це дуже гнітить і болить... Помагає не впасті духом свята книга "Біблія" і надія на те, що ми ще колись будемо красивим, волелюбним народом...

Світлана Петровна Наумець, Рівне

"ПІДТРИМАЙТЕ НАС!..."

Шановний Мар'яне Григоровичу!

Істинно вдячний Вам за творчу, козацьку підтримку. Складається враження, що Україна живе і діє. Скруто нині, але живемо грядущим. Платні ніякої (третій місяць) не отримую.

Готуємо видання антології у трьох томах "Сніг життя". Хочемо подати поетичну спадщину Івана Багряного, великого правдолюба і бунтаря... Василя Стуса, Василя Бондаря, Євгена Маланюка — наймогутнішого велетня нашої драматичної, трагічної поезії, Василя Голубородського, М. Данька, Василя Барку, Володимира Лучука, Володимира Свідзінського, якого чекісти спалили в 1941 році, Михайла Осадчого, Ліну Костенко, Василя Мисика, Івана Світличного, Івана Гнатюка, Василя Борового, О. Олесья, Олесу Телігу, М. Сарма-Соколовського, Григорія Кочура, Віру Вовк, Емму Андієвську, Дарію Рихтичку, Ларису Мурович, Тараса Мельничук, Олега Ольжича та інших поетів — борців за волю України.

Ласкаво просимо надсилати їх книги, спогади на адресу:

м. Харків – 310058
вул. Культури 9/27 п/с 8863
Козаку Миколі Івановичу
тел.: (0572) 43-13-44

Якщо знайдеться добра душа, чулий спонсор, будемо дякувати Господу Богу за ласку. Частину тиражу надішлемо до діяспори. Хочемо, нарешті, ознакомити з мистецтвом українців, які мешкають в діяспорі. Дорогі Браїн і Сесітри — підтримайте нас!

Боже наш, Боже!

*Микола Іванович Козак
— відповідальний редактор*

ХТО ЗАПРОСИТЬ?

Шановні пані і панове!

У Харкові живе і активно творчо працює талановитий художник Геннадій Кожушко.

Він тісно співпрацює з Харківською письменницькою організацією, роблячи оформлення для художніх вистав. Як справжній патріот України, Геннадій Кожушко у своїх творчих роботах систематично торкається героячної тематики рідної землі, оспівує природу рідного краю.

Рада Харківської організації Спілки письменників України просить зробити запрошення на відвідини Геннадія Григоровича Кожушка в Канаду, в Австралію або до Великої Британії.

З повагою

*Голова Ради Харківської Організації
Спілки Письменників України — І. Перепеляк
310078 Харків, вул. Чернишевська 59*

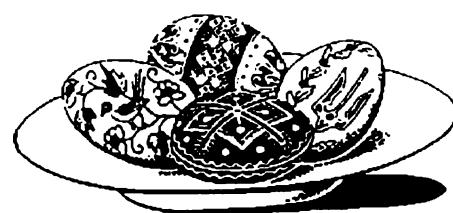
Шановна редакціє журналу "Нові Дні"!

Пишуть Вам дві студентки з Прикарпаття. Дуже любимо читати Ваш журнал, особливо статті літературно-мистецького спрямування та рубрику "Події — люди — коментарі". Дуже вдячні за публікації матеріалів про життя і творчість справжніх синів і дочок українського народу, які проявили свій талант на полі культури, науки чи літератури, чиї імена інколи відкриваємо для себе вперше. Більше знань про український народ — більше гордості, що ми — українці.

Ми навчаємося на 5 курсі Прикарпатського університету за спеціальністю "українська мова і література та англійська мова". Менше, ніж півроку, залишилося до закінчення навчання. Задумуємося серйозно про майбутнє, хотілось би бути хорошими спеціалістами та не все залежить від палкого прагнення і бажання. Необхідна мовна практика. Хотілось би випробувати знання на практиці в англомовному середовищі. Є кошти на дорогу, є бажання працювати на будь-якій роботі. Звичайно, краще було б, якщо б ми мали можливість, наприклад, викладати українську мову в одній із недільних шкіл чи виявити себе в якісь іншій галузі пов'язаній із нашою спеціальністю. Конкретну особу чи організацію, яка змогла б допомогти нам у здійсненні наших задумів, просимо надіслати повідомлення за адресою:

285220 Україна, с. Товмачик
Коломийського району Івано-Франківської області
Петрук Любомирі

293260 Україна, м. Ходорів
Жидачівського району Львівської області
вул. М. Кривоноса, 11
Шурик Ірині

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

У СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ ВІРИ КОЛДУН

1-го червня 1995 року відійшла у вічність моя дружина *Віра*, моя супутниця, з якою ділили разом усі біди і радість на протязі 60 років поневірянь у нашій—чужій Україні, рабами в Німеччині, нарешті в Америці, де опинилися без родичів, без цента грошей, з трьома малими дітьми...

Але ми не заломились. Працювали, вчилися, учили дітей.

Народилася Віра Кодун 5-го травня 1916 року у великій, релігійній, національно свідомій сім'ї в багатому селі близько міста Єлисаветграду (пізніше перейменованого на Кіровоград). Село виглядало, як зелений гай. Батько її старші сестри співали в церковному хорі, мали невелике господарство. Настали 30-ті прокляті роки. Старшого брата Віри Андрія арештували за український націоналізм і розстріляли у м. Вінниці. У 1932 році батько вмер з голоду. Хоронили батька діти її онуки. Голодні дівчатка домовились під час похорону пізно ввечері набрати з погребу картоплю в кишені та назухи. Активісти затримали дівчаток. Їх засудили "за розхіджені соціалістического імущество" по 10 років Сибіру.

Вірі вдалось втекти в сусіднє село до родичів. Повторного додому не було. Віра в одному платті, без докumentів, без копійки грошей вирушила в далеку дорогу до старшої сестри на Донбас. Вимучена голодом і спрагою, пройшла близько 300 км до шахти Голубівка біля міста Кадіївка. Старша сестра мала трьох малих дітей, її чоловік працював у копальні, одержував на жінку і дітей по 400 грамів гливкого хліба. Голодна Віра просила хліба в прохожих, шукала біля столової в помийній ямі щось ютивне. Старий кухар покликав 16-річну Віру чистити мерзлу картоплю, за це давав їй миску супу і кусень такого милого хліба. Знайшлися люди, зробили документи. Віра почала працювати на тяжкій, непосильній роботі в шахті. Мізерної зарплати (62 рублі на місяць) ледве вистачало купити дві миски супу і 400 грамів гливкого хліба на день.

Влітку 1935 року поїхала побачити свою маму. Село було голе, піодні деревини, все було спалено для отримання хат. В селі лишилась половина дворів. Більш половини населення вимерло з голоду. Там, де стояла церква, залишилась купа цементу...

Того ж 1935 року Віра одружила з Миколою Кодуном (подібної долі і походження). Я працював у

копальні вугілля недалеко від міста Єнаково. Виховали трьох дітей з університетською освітою. Маємо шість онуків, усі теж здобули університетську освіту. Віра довго хворіла на шлунок, який зіпсуvala під час голодування.

Ніхто в нашій сім'ї не курить, не п'є. Віра мала гарний голос, співала, грава на гітарі. Тратила всю свою пенсію на рідних в Україну. А згодом посыпала в старечий дім у Донбасі, в Білій Церкві, в Пансіонат для пристарілих у м. Суми та в Інтернат для дітей сиріт.

Відійшла від нас у вічність на 79-му році свого страдницького й подвижницького життя. Лишила в смутку трьох дітей, шість онуків і двох правнуків та хворого чоловіка.

Добру пам'ять про Тебе, дорога, збережемо назавжди.

Микола Кодун

Св. п. ЛЕОНІД РЯБОКІНЬ
(16 травня 1933 – 26 вересня 1995)

Св. п. Леонід Рябокінь разом з батьками виїхав з Харкова на захід у серпні 1943 р., а 1950 р. прибув до Сейнт Полу, Міннесота. Закінчив місцевий університет і 32 роки пропрацював інженером в компанії "Honeywell". Два роки тому, у зв'язку з реорганізацією департаментів, Леонід мусів передчасно вийти на пенсію. Це був початок його кінця.

Замолоду Леонід був активним у роботі ОДУМ-у, виконував працю коменданта літніх таборів. Любив спорт, організовував і сам брав участь у волейбольних змаганнях. Останнє з них відбулося на початку вересня 1995 р. Болів долею України, двічі їздив туди, відвідував родичів і місто свого дитинства, шукав можливостей працювати на добро України. Нарешті знайшов таку роботу в одній з американських компаній, що мали свій відділ у Києві і вже мав приступати до роботи. Не довелося. Несподівано атака серця поклала край його плянам і надіям. Тихо й безболісно покинув цей світ на очах родини...

Спи спокійно, любий. Нехай спиться Тобі Україна, яку Ти так любив, і всі, хто милий Твоєму серцю. А ми збережемо світлу пам'ять про Тебе.

Родина

В ПАМ'ЯТЬ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА

В пам'ять Бориса Олександрова — талановитого й популярного поета й письменника — в 16-ту річницю його відходу у вічність, прийміть пожертву 70.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів".

Б. О. С.

В ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСІЯ САХНА

...Пересилаю передплату на рік та скромну лепту на пресовий фонд у пам'ять моого мужа, тата та нашого дідуся Олексія Сахна в десятирічну суму розлуку.

Нехай Творець Всесвіту поєднає його з предками світлої пам'яти...

Марія Сахно, Гардінер, Мейн

"Нові Дні", квітень 1996

ПОЖЕРТВИ на ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

З Вечора в пам'ять П. К. Волиняка,
 Торонто, Онтаріо \$158.00
 Родина Слонівських, Ньюмаркет, Онтаріо
 (в пам'ять Олександри Підгайної) 100.00
 Дудка А. М., Франція 80.00
 Б. О. С., Торонто, Онтаріо
 (в пам'ять Бориса Олександрова) 70.00
 Сахно Марія, Гарднер, Мейн
 (в пам'ять свого мужа Олексія Сахна) 70.00
 Стєнків, д-р Євген, Сарасота, Флорида 65.00
 Чубагай, д-р Володимир М., Оттава, Онтаріо 65.00
 Лист, д-р Олександер, Віндзор, Онтаріо 50.00
 Ураленко А., Бакс Гілл, Австралія 50.00
 Рябокін Галина, Сі. Пол, Міннесота
 (в пам'ять свого сина Леоніда) 50.00
 Жижела Григорій, Торонто, Онтаріо (замість квітів
 на свіжу могилу Марії Федосенко) 35.00
 Барабаш Микола, Міссіага, Онтаріо 30.00
 Ваколенко Анатолій, Донкастер, Англія 30.00
 Гамула Петро, Етобіко, Онтаріо 30.00
 Клименко Гаврило, Маврадж, Бельгія 29.00
 Родак Петро, Торонто, Онтаріо 26.00
 Головацький Іван, Квінсленд, Австралія 25.00
 Яцюк Анатоль, Рів'єра Біч, Флорида 25.00
 Базюк Володимир, Едмонтон, Альберта 20.00
 Боб'як Роман, Напаонок, Нью Йорк 20.00
 Боженко Святослав, Сан Франціско, Каліфорнія 20.00
 Верига Оксана, Торонто, Онтаріо 20.00
 Гайовий Федір, Веніс, Флорида 20.00
 Говорун Надя, Етобіко, Онтаріо 20.00
 Ганас Юрій, Гамільтон, Онтаріо 20.00
 Джуль, д-р Павло, Гроссе Пойнт Шорс, Мічиган 20.00
 Довгоп'ят Іван, Англія 20.00
 Дорковська Каєріна, Вестон, Онтаріо 20.00
 Калькагію В., Булімба, Австралія 20.00
 Каміньський Ангел, Вестон, Онтаріо 20.00
 Капарейський Олекса, Келювна, Брит. Колюмбія 20.00
 Клімінський В., Фелікс ів, Англія 20.00
 Коновал Олексій, Арлінгтон Гайтс, Ілліной 20.00
 Костюк Микола, Торонто, Онтаріо 20.00
 Маленко Т., Напа, Каліфорнія 20.00
 Маслівець Михайлло, Етобіко, Онтаріо 20.00
 Нікорович А., Елкінс Парк, Пенсільванія 20.00
 Романко Степан, Елкінс Парк, Пенсільванія 20.00
 Сеник-Коваль Надія, Вайтінг, Нью Джерсі 20.00
 Слюсаренко Таїса, Філадельфія, Пенсільванія 20.00
 Федак Галина, Пенсіганг, Онтаріо 20.00
 Хошинецька Галина, Міссіага, Онтаріо 20.00
 Шишко Степан, Етобіко, Онтаріо 20.00
 Шкіренко Іван, Лондон, Англія 20.00
 Яременко Любі, Кіченер, Онтаріо 20.00
 Яремкевич Юрій, Ірвінгтон, Нью Джерсі 20.00
 Ярмоличук Василь, Кіченер, Онтаріо 20.00
 Байрачна Анна, Міссіага, Онтаріо 15.00
 Конюк Віктор, Скарборо, Онтаріо 15.00
 Макуха Петро, Снейдер, Нью Йорк 15.00
 Михалків Т., Садбури, Онтаріо 15.00
 Барташевський Іван, Глоцстер, Англія 10.00
 Вовкодав Катерина, Торонто, Онтаріо 10.00
 Гаркот Степан, Лондон, Онтаріо 10.00

Грицак, д-р Петро, Кранфорд, Нью Джерсі 10.00
 Дем'яненко Г., Канлівейл, Н. С. В., Австралія 10.00
 Кавка Микола, Дрексл Гілл, Пенсільванія 10.00
 Кейван Марія, Едмонтон, Альберта 10.00
 Косенко Петро, Філадельфія, Пенсільванія 10.00
 Козій Ніна, Торонто, Онтаріо 10.00
 Козоріз Ірина, Тандер Бей, Онтаріо 10.00
 Манастирський Іван, Торонто, Онтаріо 10.00
 Марич Володимир, Едмонтон, Онтаріо 10.00
 Пукса Б., Торонто, Онтаріо 10.00
 Слюсарчук І., Формбі, Англія 10.00
 Стадник Олена, Едмонтон, Альберта 10.00
 Стефанов Р., Ворцестер, Массачусетс 10.00
 Ступак Степан, Арлінгтон Гайтс, Ілліной 10.00
 Чорнорай Сергій, Лондон, Англія 10.00
 Шелегон Юлія, Ошава, Онтаріо 10.00
 Шенкарюк Тетяна, Кельн, Німеччина 10.00
 Надрага В., Сільвер Спрінг, Меріленд 5.00
 Олексюк Іван, Торонто, Онтаріо 5.00
 Питляр Зенон, Маямі Біч, Флорида 5.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ІНШИХ:

Перепадченко Іван, Торонто	3
Богун Іван, Рексдейл	1
Гайовий Федір, Веніс	1
Ганас Юрій, Гамільтон	1
Довгоп'ят Іван, Лондон	1
Надрага В., Сільвер Спрінг	1
Полтава М., Англія	1
Слонівський Євген, Ньюмаркет	1

Список пожертв до 20 лютого 1996 року.

Всім жертвовавцям ширі подяка від "Нових Днів".

Редакція і Адміністрація

ЛІТНЯ ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА В ГАРВАРДІ

Гарвардська Школа Українознавства, яка цього року три-
 ватиме від 24-го червня до 16-го серпня, приймає записи на курси.

Цьогорічна літня програма включає початковий, середній та
 вищий курси української мови (по вісім кредитів кожний), а також курси української літератури ХХ століття, історії України
 XVIII-XIX ст., та курс про сучасну політику України (по чотири
 кредити кожний). Студенти з обов'язком реєструватися не менше,
 як на вісім кредитів.

Директором Гарвардської Літньої Школи Українознавства
 цього року є Галина Гринь.

Провести літо в Гарвардській Літній Школі корисно і цікаво.
 Програма Літньої Школи Українознавства дає змогу студентам
 вислухати не лише акредитовані університетські лекції з украї-
 нознавства, але й додаткові виклади визначних науковців, огля-
 нути фільми про українську культуру та суспільство, взяти
 участь в семінарах та дискусіях. Учасники програми мають дос-
 туп до дослідницьких та навчальних засобів Гарвардського універси-
 тету, бібліотек і музеїв, як і до спортивних обладнань. В минулому
 студенти прибували з усіх частин Америки й Канади, а також з
 Європи, Південної Америки та Австралії.

Щоб якнайшвидше отримати інформації про Літню Школу
 Українознавства і картку зголосження, телефонуйте до Україн-
 ского Наукового Інституту: (617) 495-7833, факс: (617) 495-
 8097, або напишіть на адресу: Harvard Ukrainian Summer Institute,
 1583 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138, E-mail:
 hrym@fas.harvard.edu. ■

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration

Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI

P.O. Box 400, STA ~D~

TORONTO, ONT.

CANADA M6P 3J9

ПОНАД 500 ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ У ДІЯСПОРІ КОРИСТУЮТЬСЯ НАШИМИ ПОСЛУГАМИ

ПЕРЕСИЛКА ДОЛЯРІВ

Достава до рук адресата
3-14 днів

Експрес-достава
24-48 години

МІСТ **MEEST**

Tel.: (416) 236-2032
97 Six Point Road, Toronto, ON M8Z 2X3

Fax: (416) 236-2110

Щоб помістити Ваше замовлення,
отримати безплатний каталог
та детальнішу інформацію
дзвоніть на число:

1-800-361-7345
або до наших агентів

ПАЧКИ ЛІТАКОМ

достава
1-4 тижнів

Підбираємо пачки з хати • Телефонуйте сьогодні!

Доставляємо в Україну, Молдову, Білорусь, Росію, Прибалтику

АВТО • ТРАКТОРИ • ПОБУТОВА ТЕХНІКА • ЕЛЕКТРОНІКА • КУР'ЄРСЬКІ ПОСЛУГИ • ПОДОРОЖЕВІ ПОСЛУГИ

МІСТ гарантує Вам надійну і добру обслугу!

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустриальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови, оренди або купівлі.

В ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСАНДРИ ПІДГАЙНОЇ

У пам'ять Олександри Підгайної, яка відійшла у вічність 11-го лютого 1996 року в Торонто, жертуємо 100.00 доларів на проповідний фонд журналу "Нові Дні".

Св. п. покійна Олександра похоронена 14-го лютого на цвинтарі Проспект біля свого чоловіка Семена Олександровича. Вічна її пам'ять!

У ПАМ'ЯТЬ МАРІЇ ФЕДОСЕНКО

Поповлюю передплата. Решту \$35.00 — на пресовий фонд "Нових Днів", замість квітів на могилу упокосної Марії Федосенко. Нехай буде пам'ять про неї з нами.

Від родини Жижела, Торонто

Родина Слонівських: Клавдія, Євген і Вікторія